

BP Azərbaycanca
Davamlı inkişaf haqqında hesabat

2011

bp.com/xezer

Daha güclü,
daha etibarlı bir BP qururuq

Hesabatın əhatə dairəsi

Bu hesabat 31 dekabr 2011-ci ildə bitən təqvim ilini əhatə edir. Bəzi hallarda 2012-ci ildə baş vermiş mühüm hadisələr də hesabata daxil edilib. Başqa cür göstərməyibse, mətndə "BP p.l.c." və onun törəmə şirkətləri və filiallarının əməliyyatları və fəaliyyətləri arasında fərq qoyulmur.

Xüsusi olaraq göstərilən hallar istisna olmaqla, bu hesabatda "bizə", "biz" və "bizim" sözlərinə edilən istinadlar BP Azərbaycan şirkətinə edilən istinadlardır. Əgər hesabatda "BP Azərbaycanda" deyilərək istinad edilirsə, bu o deməkdir ki, yalnız Azərbaycanda olan əməliyyatlarımıza istinad edilir. Əgər biz "BP AGT"yə istinad ediriksə, onda bizim Azərbaycandakı, Gürcüstandakı və Türkiyədəki fəaliyyətlərimizə istinad edirik. "BP" və "BP qrupu"na edilən konkret istinadlar "BP p.l.c.", onun törəmə şirkətləri və filialları deməkdir. Dollarla ifadə edilən bütün məbləğlər ABŞ dollarını nəzərdə tutur.

Bu hesabat üçün davamlılıq anlayışımız əməyin təhlükəsizliyi, ətraf mühit, idarəçilik, risklərin idarə edilməsi, bizim yerli sosial-iqtisadi təsirimiz, həmçinin enerjetikanın gələcəyini əhatə edir. Məqsədimiz bu məsələlər üzrə ələ hesabat verməkdir ki, bu, maraqlı tərəflərin qaldırdığı əsas suallara cavab versin.

Hesabat hər il Azəri-Çıraq-Dərinsulu Günəşli yatağı üçün birgə əməliyyat şirkətinin əməliyyatçısı və idarəedicisi, həmçinin Ze Bakı-Tbilisi-Ceyhan Payplayn Kompani ("The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline Company") şirkətinin idarəedicisi qismində çıxış edən BP Eksploraşın (Kaspiyan Si) Limited ("BP Exploration (Caspian Sea) Limited") ilə Şahdəniz yatağının əməliyyatçısı və Sauf Kokazus Payplayn Kompani ("South Caucasus Pipeline Company") şirkətinin texniki operatoru qismində çıxış edən BP Eksploraşın (Şahdəniz) Limited ("BP Exploration (Shah Deniz) Limited") tərəfindən nəşr edilir. Bu şirkətlərin hər biri bu hesabatın məqsədlərinə uyğun olaraq öz layihələri üzrə müvafiq məlumatları vermişdir.

Xəbərdarədicisi bildirir

BP-nin Azərbaycanda Davamlı inkişaf haqqında 2011-ci il üçün hesabatında öncədən söylənmiş, məsələ, çıxarıla bilən həcmələr və ehtiyatlara, əsaslı, əməliyyat xərcləri və digər xərclərə, həmçinin gələcək layihələrə aid müəyyən bəyanatlar vardır. Bir sıra amillərdən, o cümlədən tələb və təklifin dəyişməsindən, qiymət və işlərin gedişi məsələlərindən, həmçinin siyasi, hüquqi, maliyyə, kommertiya və sosial şəraitdən asılı olaraq faktiki nəticələr belə bəyanatlardakı göstəricilərdən fərqlənə bilər.

Üz qabığındakı şəkil

Hasilat üzrə texnik Vüsal Səbzizyev Şərqi Azəri platformasında

Bu hesabat barədə

"BP Azərbaycanda Davamlı inkişaf haqqında hesabat 2011" bizim 2011-ci təqvim ili ərzində nail olduğumuz istehsalat göstəricilərimizi, ətraf mühitin mühafizəsi ilə bağlı gördüyümüz işləri və Azərbaycandakı fəaliyyətlərimizin digər sahələrini əhatə edir. Bu hesabat bizim davamlı inkişaf haqqında doqquzuncu hesabatımızdır və əvvəlki hesabatlar haqqında aldığımız rəyləri özündə əks etdirir.

2 BP AGT-nin region üzrə prezidentinin giriş sözü

Reşid Cavanşir 2011-ci ildə həyata keçirdiyimiz müxtəlif fəaliyyətlərin əsas məqamları barədə düşüncələrini bölüşür

3 BP-nin Azərbaycanda fəaliyyəti

Strategiyamız; BP Azərbaycan – ilk baxışda; BP-nin Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə regionu üzrə rəhbər qrupu; tarixi ekskurs; nailiyyətlər və çətinliklər; əməliyyatlarımız

17 Biz necə işləyirik

İdarəetmə sistemləri; təhlükəsizlik və insan haqları; əməkdaşlarımız; qaydalara riayət və etik normalar; maraqlı tərəflərlə dialog və görüşlər

29 Əməyin təhlükəsizliyi

Diqqət təhlükəsiz, etibarlı və qaydalara uyğun əməliyyatlara yönəldir, gördüyümüz hər işdə əməyin təhlükəsizliyi və əməliyyat risklərinin idarə edilməsini əsas götürürük

35 Ətraf mühit

Yeni layihələrin kəşfiyyat və işlənməsindən başlamış hasilat mərhələsinədək ətraf mühitin mühafizəsi üzrə fəaliyyətlərimizin idarə edilməsi

43 Cəmiyyət

Səmərəli idarəçilik; sahibkarlığın inkişafı; icmalarla iş və təhsil təşəbbüsləri

BP-nin Azərbaycanda həyata keçirdiyi davamlı inkişaf fəaliyyətlərinə dair məlumat, açıqlama və bəyanatların faktlara və izahlara əsaslandığı barədə BP rəhbərliyində əminlik yaratmaq məqsədi ilə biz BP-nin Azərbaycanda 2011-ci il üçün hazırladığı Davamlı inkişaf haqqında hesabatı yoxlamışdıq. Gördüyümüz işlərin əhatə dairəsi və gəldiyimiz nəticələrlə səhifə 54-də tanış olmaq olar.

"Ernst & Young" şirkəti
Yoxlama prosesinə giriş sözü

52 Beşillik icra göstəriciləri

Hasilat, əməyin təhlükəsizliyi, ətraf mühit və sosial xərcləri əhatə edən əsas icra göstəricilərimiz

53 MHŞT üzrə beşillik hesabat məlumatları

BP Azərbaycanda gəlirlərin şəffaflığı sahəsində təşəbbüsləri dəstəkləyir və biz bu nəşrdə öz fərdi hesabat məlumatlarımızı açıqlamağa davam edirik

55 Hesabat prosesi, rəy və təkliflər

Məqsədimiz fəaliyyətlərimiz barədə tam və şəffaf hesabat vermək, əvvəlki hesabatlar barədə maraqlı tərəflərin rəy və təkliflərinə cavab verməkdir

BP-nin Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə üzrə prezidentinin giriş sözü

Azərbaycan BP-nin dənizdə neft və qaz hasil etdiyi mühüm regionlardan biridir. Başqa yerlərdə olduğu kimi biz əməliyyatlarımızın təhlükəsiz, davamlı və etibarlı aparılmasını təmin etmək üçün var gücümüzlə işləyirik.

Bu gün deyə bilərik ki, Azərbaycanda BP inteqrasiya olunmuş, təhlükəsiz və etibarlı bir biznesi aparmağın müsbət nümunəsini təmsil edir. Son 20 il ərzində sınaqdan çıxmış uğurlu icra göstəricilərinə nail olmuşuq, regiondakı hökumətlər, şirkətlər və digər maraqlı tərəflərlə sıx əməkdaşlıq yaratmışıq.

Bununla belə, əməyin təhlükəsizliyi standartlarımızı təkmilləşdirmək və risklərin qiymətləndirilməsini fəaliyyətlərimizin ana xəttinə çevirməklə öz işimizi daim daha da yaxşılaşdırmağa can atırıq. İşgüzar fəaliyyətdə düzgünlük və etik dəyərlərimiz, əməliyyat göstəricilərimizlə yanaşı, hər zaman bizim üçün ən mühüm prioritetlərdir.

Əməliyyatların təhlükəsizliyini maksimallaşdırmağ istiqamətində işləyirik

2011-ci ildə BP qrupunun əməliyyatların idarə olunması sistemi (ƏİES) adlanan yeni idarəetmə standartına uyğun işləmişik. Məqsədimiz ƏİES-in icra göstəricilərini təkmilləşdirilmə dövrəsini işimizə və biznesin planlaşdırılması proseslərimizə tətbiq etmək olub.

2011-ci il üzrə göstəricilərimiz yaxşı irəliləyişə nail olduğumuzu əks etdirir. İl ərzində rekord sayda platformada dövrü təmirləri – əsaslı təmir-təftiş və ya layihə işlərini tamamlamaq üçün istismar olunan obyektlərin dayandırılmasını təhlükəsiz şəkildə və iş qrafikinə uyğun icra etdik. Biz Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti, İxrac Neft və Qaz Boru Kəmərlərinin Təhlükəsizliyi İdarəsi və Fövqəladə Hallar Nazirliyinin iştirakı ilə fəvqəladə vəziyyət üzrə böyük bir təlim-məşqçi uğurla planlaşdıraraq həyata keçirdik.

Əməliyyatlar üzrə nailiyyətlərimiz

Əsas fəaliyyətimiz baxımından 2011-ci il xüsusilə iki mühüm hadisə – 1997-ci ildə istismar əməliyyatları başlayandan bəri Azəri-Çıraq-Dərinisulu Günəşli yatağından neft hasilatının 1,9 milyard bareli keçməsi və 2006-cı ildən bəri Şahdənizdən qaz hasilatının 1 trilyon standart kubfuta (təxminən 30 milyard standart kubmetrə) çatması ilə əlamətdar oldu.

Bundan əlavə, tərəfdaşlarımızla birlikdə Azərbaycandakı əməliyyat və layihə xərclərimiz ümumilikdə il üzrə 1,2 milyard dollardan artıq oldu – bu, 2010-cu ilə müqayisədə 17% artım deməkdir. Yerli təchizatçılar vasitəsilə ölkə daxilindəki davamlı əməliyyat xərclərimiz də eyni faizlə artaraq təxminən 947 milyon dollara çatdı.

Paralel olaraq, beş il davam edən gərgin iş və intensiv danışıqlardan sonra oktyabr ayında Türkiyədə Şahdəniz qazının satışı və tranziti barədə sazişlər, eləcə də Türkiyə ilə Azərbaycan arasında yeni hökumətlərarası sazişi müşayiət etmək üçün "BOTAS"la texniki əməkdaşlıq barədə saziş imzaladıq. Bu sazişlər planlaşdırılmış Şahdəniz Mərhələ 2 layihəsinin inkişafını dəstəkləyəcək və bizə bu təşəbbüsü irəli aparmaq imkanı verəcək.

İl ərzində daha iki yenilik uğurlu gələcəyə nikbin nəzərlərlə baxmaq imkanı verib. "BOTAS"la Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəməri ilə bağlı bir sıra sazişləri tamamladıq. Bu, ötən illərdən qalmış bütün məsələləri həll edir və gələcəkdə davamlı, uğurlu əməkdaşlıq üçün zəmin yaradır. Bundan başqa, dənizdə yerləşən Şəfəq-Asiman perspektiv strukturunun birgə geoloji kəşfiyyatı və işlənməsi haqqında hasilatın pay bölgüsü sazişi Milli Məclis tərəfindən ratifikasiya olundu.

Yerli istedad, şəffaflyq və qarşılıqlı munasibətlər biznesimizin əsasını təşkil edir

Yüksək səviyyəli milli işçi qüvvəsi yetişdirmək və əməkdaşlarımızı inkişaf etdirmək bizim üçün ən yüksək biznes prioritetləri sırasında qalmaqdadır. 2011-ci ilin sonunda Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə regionunda işləyən ixtisaslı əməkdaşlarımızın hər on nəfərindən demək olar ki, doqquzu yerli vətəndaşlar idi, Azərbaycanda yüksək vəzifə tutan yerli işçilərimizin sayı isə 149-a çatdı. Bu göstərici son bir il ərzində 14%, son beş il ərzində isə üçqat artım deməkdir.

BP 1992-ci ildə Bakıda ilk ofisini açdığı vaxtdan bəri şirkət xüsusilə icmaların inkişafına dəstək verməklə və təhsil imkanlarının genişləndirilməsinə kömək etməklə Azərbaycanın həyatında yaxından iştirak edir. Bu, 2011-ci ildə də davam etdi, Qafqaz Universitetində hələ 2009-cu ildə bizim dəstəyimizlə qurulmuş kimya mühəndisliyi bölməsi şirkətin vəsaiti hesabına tam təchiz edilmiş beş müasir laboratoriya açdı. Bu, əlinizdəki nəşrdə əks olunmuş nailiyyətlərimizdən sadəcə biridir.

Azərbaycanda fəaliyyətimizin 20 illiyini qeyd edərkən, həm də qərara aldığımız ki, Milli Olimpiya Komitəsi və Milli Paralimpiya Komitəsinin rəsmi tərəfdaşı kimi ölkənin milli komandalarını və bir qrup seçilmiş idmançıını London 2012 Oyunlarında dəstəkləyək.

Bu, şəffaflyq və hesabatlılıq öhdəliyimizə sədaqətimizin nümunəsi olan davamlı inkişaf haqqında hesabatların doqquzuncusudur. Ümidvaram ki, bu nəşr sizə keçən il gördüyümüz işlər barədə hərtərəfli məlumat verəcək. Göstərdiyiniz marağa görə təşəkkür edir, rəy və təkliflərinizi gözləyirik.

Rəşid Cavanşir
BP-nin Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə regionu üzrə prezidenti
7 avqust 2012

BP-nin Azərbaycanda fəaliyyəti

Biz Azərbaycanın neft və qaz ehtiyatlarının işlənməsində dəyərli, etibarlı və uzunmüddətli bir tərəfdaş olmağa çalışırıq

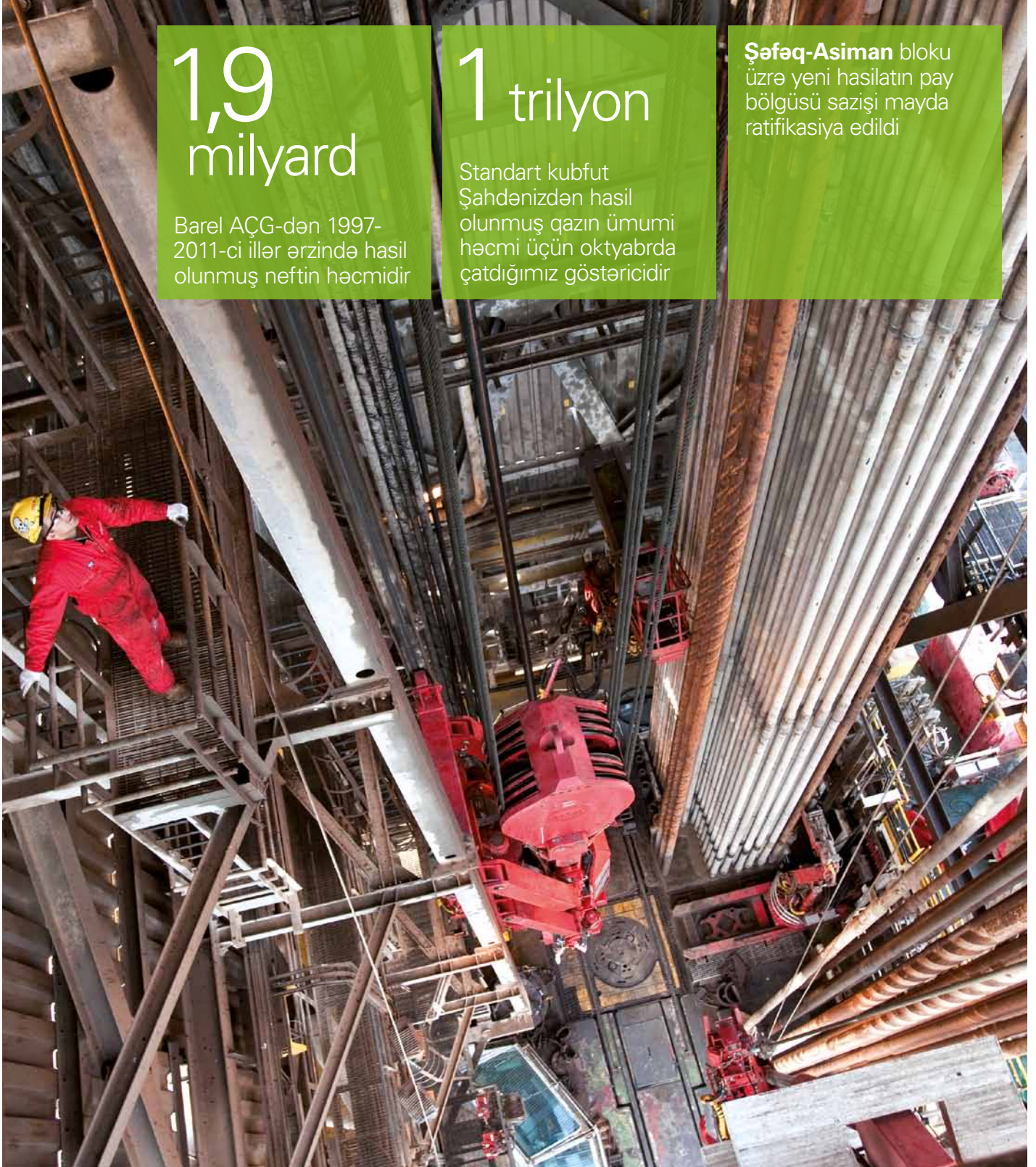
1,9
milyard

Barel AÇG-dən 1997-
2011-ci illər ərzində hasil
olunmuş neftin həcmidir

1 trilyon

Standart kubfut
Şahdənizdən hasil
olunmuş qazın ümumi
həcmi üçün oktyabrda
çatdığımız göstəricidir

Şəfəq-Asiman bloku
üzrə yeni hasilatın pay
bölgüsü sənədi
ratifikasiya edildi

Biz BP-yük Biz dünya səviyyəli əməliyyat və layihələri həyata keçirməklə Xəzər regionunda davamlı fəaliyyət göstərmək barədə öhdəliyimizə sadıq

Bu öhdəliyin əsasında həmişə təhlükəsiz işləmək, ətraf mühiti qorumaq və insan haqlarına hörmətlə yaşamaq kimi məsuliyyətlər dayanır. İnanırıq ki, bu əsas məqsədlər işçi qüvvəsinin bacarıqlarının genişləndirilməsi, yerli ehtiyatların yaradılması və yerli potensialın inkişaf etdirilməsi ilə həyata keçiriləcək.

Biz nə edirik

Biz dünyanı enerji ilə təmin edirik. Biz mühüm enerji mənbələrini tapır, işlədir və hasil edirik. Biz bu mənbələri insanların hər yerdə ehtiyacı olduğu məhsullara çeviririk.

Dünyanın enerjiyə ehtiyacı var və bu tələbat artmaqdadır. Bu enerji bir çox şəkillərdə ola bilər. Onun hər yerdə insanlar və tərəqqi üçün həyati əhəmiyyəti var və hər zaman olacaq. Biz etdiyimiz hər bir işdə yüksək standartlara uyğun cavabdeh olmağı gözləyirik. Biz sənayemizdə təhlükəsizlik üzrə lider, dünya səviyyəli operator, yaxşı bir korporativ vətəndaş və mükəmməl işgötürən olmaq üçün səy göstəririk.

Dəyər və davranışlarımız
bp.com/ourvalues

Biz nəyə inanırıq

Dünyanı enerji ilə necə təmin etməyimiz bizi dərinəndən düşündürür.

Hər şeydən əvvəl, bu, əməliyyatlarımızda təhlükəsizlik və yüksək peşəkarlıqla başlayır. Bu, uğurumuzun əsasıdır. Bizim yanaşmamız hörmət, ardıcıl olmaq və düzgün olanı etmək cəsarətinə malik olmağa əsaslanır. Biz inanırıq ki, uğur başlanğıcını insanlarımızın

enerjisindən götürür. Biz öyrənmək və işimizi daha yaxşı görmək üçün qətiyyət göstəririk. Biz ən qabaqcıl texnologiyaların işlənilib hazırlanması və tətbiq olunması, həmçinin uzunmüddətli əlaqələrin qurulmasına arxalanırıq. Bu gün dünyanı ehtiyacı olan enerji ilə təmin etmək işində və sabahın dəyişən dünyasında mühüm rol oynamaq bizim öhdəliyimizdir. Biz bir komanda kimi işləyirik.

Biz nəyə dəyər veririk

Təhlükəsizlik

Təhlükəsizlik işin xeyrinədir. Etdiyimiz hər şey işçi qüvvəmizin və ətrafımızdakı icmaların təhlükəsizliyinə əsaslanır. Biz ətraf mühitin təhlükəsiz idarə olunmasının qayğısına qalırıq. Dünyanı təhlükəsiz şəkildə enerji ilə təmin etmək öhdəliyimizdir.

Hörmət

Biz fəaliyyət göstərdiyimiz bu dünyaya hörmət edirik. Bu, qanun və qaydalara riayət etməkdən başlayır. Biz özümüzü ən yüksək etik standartlara cavabdeh hesab edirik və başqalarının etibarını qazanacaq şəkildə davranırıq. Biz malik olduğumuz münasibətlərə əsaslanır, bir-birimizə və işlədiyimiz şəxslərə hörmət edirik. Biz insanların və fikirlərin müxtəlifliyinə dəyər veririk. Biz aldığımız böyük və ya kiçik qərarların ətrafımızdakılara təsiri barədə düşünürük.

Mükəmməllik

Biz təhlükəli biznes sahəsindəyik və əməliyyatlarımızı sistemli və intizamlı şəkildə idarə etməklə mükəmməlliyə can atırıq. Biz şirkətimiz üçün təyin etdiyimiz qayda və standartlara riayət edirik. Keyfiyyətli nəticələr öhdəliyimizdir, öyrənmək və inkişaf etməyə can atırıq. Əgər nə işə düzgün deyilsə, biz onu düzəldirik.

Cəsarət

Bizim etdiklərimiz nadir hallarda asan olur. Ən yaxşı nəticələrə nail olmaq üçün çox vaxt çətinliklərlə üzləşmək, sözümlə demək və inandıqlarımıza sadıq qalmaq cəsarəti tələb olunur. Biz hər zaman düzgün olanı etməyə can atırıq. Biz yeni düşüncə yolları axtarıq, kömək istəməkdən çəkinmirik. Biz özümüza qarşı səmimiyyət və fəal şəkildə başqalarının rəyini öyrənirik. Biz dünyamızın qısa müddətli prioritetlərinə baxmayaraq, uzunömürlü bir irs qoymağa can atırıq.

Bir komanda

Bir şəxsin gücü nə olursa olsun, biz birlikdə daha çoxuna nail olacağıq. Biz komandamızı fərdi uğurumuzdan üstün tutur və onun potensialını artırmağa can atırıq. Biz üzərimizə düşən öhdəliklərin yerinə yetirilməsində bir-birimizə etibar edirik.

BP Azərbaycan – ilk baxışda Strukturumuz, təşkilatımız, obyektlərimiz və tariximiz

Şərqi Azəri platforması

Hüquqi struktur

BP Azərbaycanda bir sıra hüquqi şəxslərin qismində fəaliyyət göstərir və bu da onun ölkədə və regionda 1992-ci ildən bəri keçdiyi təkamülə əks etdirir. Əsas hüquqi şəxs BP Eksploreyn (Kaspiyan Si) Ltd. ("BP Exploration (Caspian Sea) Ltd.") şirkətidir.

BP Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyədə

Azərbaycanda BP Azərbaycan hökuməti ilə bağlanmış bir neçə hasilatın pay bölgüsü sazişi və tranzit əraziyə malik ölkə hökuməti sazişi (TƏMÖHS) əsasında fəaliyyət göstərir. Gürcüstan və Türkiyədə o, ixrac boru kəmərləri və terminalları əhatə edən TƏMÖHS-lər əsasında fəaliyyət göstərir.

Biznes strukturu

2011-ci ilin sonunda 11 vitse-prezident, baş maliyyə müşaviri, tədarük və təchizat üzrə məsul şəxs və baş hüquq müşaviri köməkçisi BP-nin Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə regionu üzrə prezidentinə hesabat verirdi.

Qeydiyyatdan keçirilmiş ünvan^a

2011-ci ildə Azərbaycanda qeydiyyatdan keçirilmiş ünvanımız: Villa Petrolea, Neftçilər prospekti 2 (Bayıl), Bakı şəhəri, AZ1003, Azərbaycan. Telefon: +994 (0)12 497 9000; Faks: +994 (0)12 497 9602.

Əməkdaşlar

2011-ci ilin sonunda Azərbaycanda BP tərəfindən daimi işə götürülmüş şəxslərin sayı 2 701 idi ki, bunların 2 321-i Azərbaycan vətəndaşları idi.

Dənizdəki hasilat yataqları

Azəri-Çıraq-Dərinsulu Günəşli (AÇG)^b Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda ən böyük neft yatağıdır. Şahdəniz (ŞD) çox böyük dəniz qaz və kondensat yatağıdır.

Dənizdəki istismarda olan obyektlər

Çıraq platforması, Mərkəzi Azəri platforması, Qərbi Azəri platforması, Şərqi Azəri platforması, Şahdəniz platforması və Dərinsulu Günəşli platforması.

Nəqlətmə və saxlama imkanları (2011-ci ilin sonu)

Nəqlətmə: Səngəçal terminalı – Bakı şəhərinin cənubunda yerləşən neft və qaz emalı terminalı. Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) boru kəməri – Səngəçal terminalını Türkiyənin Ceyhan dəniz terminalı ilə birləşdirən 1 768km uzunluğunda (443km Azərbaycanda) boru kəməri. Cənubi Qafqaz qaz boru kəməri (CQBK) – Səngəçal terminalı ilə Gürcüstan-Türkiyə sərhədi arasında 691 km uzunluğunda (443km Azərbaycanda) qaz boru kəməri. Qərb ixrac boru kəməri (QİBK) – Səngəçal terminalını Gürcüstanın Qara dəniz sahilindəki Supsa limanı ilə birləşdirən 829km uzunluğunda (456km Azərbaycanda) boru kəməri.

Nəqlətmə və saxlama qabiliyyəti: BTC – gündə 1,2 milyon barel; CQBK – gündə 22 milyon standart kubmetr (mmscm); QİBK – gündə 106 min barel. Səngəçal terminalı – gündə 1,1 milyon bareldən (149 000 ton) artıq neft və 36,8 mmscm qaz (25,5-i ŞD və 11,3-ü AÇG-dən) emal edə bilər. Rezervuarların xam neft tutumu 3,2 milyon bareldir (450 000 ton).

Geoloji-kəşfiyyat işləri

Şəfəq-Asiman kəşfiyyat ərazisi.

Əsaslı xərclər

Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin 1995-ci ildə qurulmasından bəri AÇG, BTC, ŞD Mərhələ 1 və CQBK layihələri üçün 34 milyard dollardan çox.

Neft və kondensat hasilatı

AÇG 1997-2011-ci illər: cəmi təqribən 1,9 milyard barel, o cümlədən 2011-ci ildə təxminən 262 milyon barel. ŞD-dən kondensat hasilatı: cəmi təqribən 63,7 milyon barel və 2011-ci ildə təxminən 14 milyon barel.

Qaz hasilatı

ŞD 2006-2011-ci illər: cəmi təqribən 30 milyard standart kubmetr (bscm) və 2011-ci ildə təxminən 6,7 bscm.

^a 2011-ci ilin dekabrından BP-ni təmsil edən bütün hüquqi şəxslərin qeydiyyatdan keçirilmiş ünvanını tədricən yeni ünvana dəyişdirmişik: Landmark, Nizami küçəsi 96, Bakı şəhəri, AZ1010, Azərbaycan.

^b Dayazsulu Günəşli Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ) tərəfindən işlənir.

BP-nin Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə regionu üzrə rəhbər qrupu^a

Rəşid Cavanşir
Prezident

Rəşid 2009-cu ilin sentyabr ayında prezident təyin olundu. O, Böyük Britaniya, ABŞ və Azərbaycanda geoloji-kəşfiyyat, əməliyyatlar, qrup strategiyası və əlaqələr üzrə böyük rəhbərlik təcrübəsinə malikdir. Geologiya və geofizika elmləri üzrə elmlər doktoru olan Rəşid Cavanşir Azərbaycan Elmlər Akademiyasının üzvüdür.

Pol Klayn
Ehtiyatlar üzrə vitse-prezident

Pol baza və rezervuarların idarə olunması, yeni quyuların planlaşdırılması, seysmik tədqiqat və texnologiya da daxil olmaqla bütün regionda yeraltı işlər və informasiya texnologiyası və xidmətləri üçün məsuldur. Şimal dənizində BP-nin həyata keçirdiyi əməliyyatlarda rəhbərlik təcrübəsinə malik olan Pol bundan əvvəl Alyaska, Kanada və Norveçdə işləyib.

Bryus Luberski
İşlənmələr üzrə vitse-prezident

Bryus Azərbaycanda Azəri-Çıraq-Dərinsulu Günəşli (AÇG) layihəsinin və kiçik layihələrin irəliləməsi üçün cavabdehdir. Bundan əvvəl o, AÇG layihəsinin və ŞD və AÇG yataqlarında potensial layihələrin həyata keçirilməsi üçün cavabdeh idi. Onun ABŞ-da əməliyyatlar və layihələr üzrə zəngin təcrübəsi var.

Mark Tomas
Əməliyyatlar üzrə vitse-prezident

Mark altı dəniz platforması və onlarla əlaqədar infrastrukturda təhlükəsiz, etibarlı və qaydalara müvafiq əməliyyatların aparılmasına cavabdehdir. O, BP-də işləyərək Böyük Britaniya, Şimal dənizində, Niderland, Trinidad və Tobaqo, həmçinin Şimali Amerikada böyük iş təcrübəsi əldə etmişdir.

Əl Kuk
Şahdəniz işlənməsi üzrə vitse-prezident

Əl Şahdəniz (ŞD) yatağının tammiqyaslı işlənməsinin başa çatdırılması üçün məsuliyyət daşıyır. O, Şimal dənizində, Vyetnam və ABŞ-da geoloji-kəşfiyyat və hasilat biznesinin inkişafı və layihələrin işlənməsi sahələrində rəhbər vəzifələrdə işləmiş və BP-nin London, Hyuston və Moskvadakı icra bölmələrində çalışmışdır.

Qəri Kristman
Quyular üzrə vitse-prezident

Qəri quyuların mühəndis planlaşdırılması və istismara verilməsi də daxil olmaqla yeni quyuların təhvil verilməsi və quyuların təmiri üçün cavabdehlik daşıyır. O, dünyanın bir çox enerji hövzələrində böyük sənaye təcrübəsi qazanmışdır. O, ən son BP-nin Alyaskada quyular üzrə direktoru vəzifəsində işləyib.

Qreq Rayli
Geoloji-kəşfiyyat üzrə vitse-prezident

Qreq Xəzər regionunda BP qrupunun geoloji-kəşfiyyat və qiymətləndirmə işləri üçün cavabdehdir. O, 1991-ci ildə geoloq kimi Amoko şirkətində işə qəbul olunub və karyerasının əksər hissəsini Xəzər regionunda keçirib.

Can Süphri^b
Türkiyə üzrə vitse-prezident

Can 2008-ci ildən bəri indiki vəzifəsində çalışır. O, Türkiyədə bütövlükdə bizim biznesin aparılması, eləcə də ölkə daxilində əlaqələr və risklərin idarə edilməsi üçün məsuliyyət daşıyır. O, BP-yə 1996-cı ildə qoşulub.

^a 2011-ci ilin sonuna olan məlumatlar.

^b 2012-ci ilin aprelində Bad Fekrel BP-nin daxili auditində yeni vəzifəyə təyin olunan Can Süphini əvəz etdi. Bundan əvvəl Denali – Alyaska Qaz Boru Kəməri şirkətinin prezidenti olmuş Bad Misir, Trinidad və Tobaqo, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri və Britaniyada texniki və rəhbər vəzifələrdə işləyib.

Kemp Koupland
Midstrim üzrə vitse-prezident

Kemp Səngəçal terminalının və Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyədə boru kəmərlərinin təhlükəsiz, etibarlı və effektiv əməliyyatları üçün cavabdehdir. O, Alyaska, İndoneziya və ABŞ-da əməliyyatlarla bağlı rəhbər vəzifələrdə işləyib.

Robert Uott*
Əməyin təhlükəsizliyi və əməliyyat riskləri üzrə vitse-prezident
Robert Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə regionunda əməyin təhlükəsizliyi və əməliyyat risklərinin (ƏTƏR) idarə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır. Onun əvvəlki BP təcrübəsinə İndoneziyada Asiya-Sakit okean regionu üçün ƏTƏR üzrə vitse-prezident və Şimal dənizindəki Sallom Vou neft-qaz terminalının baş meneceri vəzifəsi daxildir.

Seymur Xəlilov
Əlaqələr, şirkətə xarici işlər və təhlükəsizlik üzrə vitse-prezident
Seymur ölkə daxilində BP-nin şirkətdən kənar əlaqələrinə, qeyri-texniki risklərin idarə edilməsinə, şirkətin nüfuzu və təhlükəsizliklə bağlı məsələlərə görə cavabdehlik daşıyır. O, 2006-cı ildə BP-yə hökumət və beynəlxalq QHT-lərlə əlaqələr üzrə cavabdeh şəxs kimi qoşulub. Bundan əvvəl isə o, Vaşinqton şəhərində ABŞ-Azərbaycan Ticarət Palatasının rəhbəri vəzifəsində işləyib.

Syu Adlam-Hill
İnsan resursları üzrə vitse-prezident
Syu Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə regionunda insan resursları şöbəsinə rəhbərlik edir. Onun eksperimental psixologiya və insan resurslarının idarə edilməsi üzrə elmi dərəcələri və böyük beynəlxalq təcrübəsi var.

Yan Saderland
Baş maliyyə müfəttişi

Yan 2005-ci ildə Azərbaycanda BP-nin midstrim üzrə kommersiya məsələləri meneceri kimi işə başlamazdan əvvəl, Vyetnam və İndoneziyada maliyyə sahəsində yüksək vəzifələrdə çalışıb.

Rik Monikal
Təchizat-tədarük məsələləri üzrə məsul şəxs
Rik Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə regionunda təchizat-tədarük sisteminin idarə edilməsinə cavabdehdir. Onun təchizat-tədarük məsələləri üzrə geniş beynəlxalq təcrübəsi Venesuela, Kolumbiya, Argentina, Braziliya və Nigeriyada uyğun vəzifələri əhatə edir.

Deyvid Qrant
Baş hüquq müşavirinin köməkçisi
Deyvid Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyədə biznesimizin bütün sahələri ilə bağlı hüquqi xidmətlərin göstərilməsinə görə cavabdehlik daşıyır. O, Şimal dənizi, ABŞ və Kanada da daxil olmaqla, bir sıra ölkələrin yurisdiksiyası altında işləmişdir.

Reynold Acodhasinqh
Nəzarət və maliyyə əməliyyatları şöbəsinin müdiri
Reynold Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə regionunda etik normalar və qaydalara uyğunluq, biznesə etibarlı nəzarət və maliyyə hesabatlarının düzgünlüyünə cavabdehdir. O, bundan əvvəl Misir və Trinidad və Tobaqoda oxşar vəzifələrdə işləyib.

* 2011-ci ilin iyununda Robert Uott BP qrupunda ƏTƏR, əməliyyatların idarə edilməsi sistemi üzrə vitse-prezident və apstrim üçün əməliyyatlar üzrə səlahiyyətli şəxs vəzifəsinə təyin olunan Mayk Barnsi əvəz etdi.

Tarixi ekskurs BP Bakıdakı ilk ofisini 1992-ci ildə açdı, iki il sonra isə Azərbaycan hökuməti ilə tarixi "Əsrin müqaviləsi"ni imzalamış beynəlxalq neft şirkətlərindən ibarət konsorsiumda öz yerini tutdu

Sentyabr 1994

BP, onun tərəfdaşları və Azərbaycan hökuməti arasında Azəri-Çıraq-Dərinsulu Günəşli (AÇG) üzrə hasilatın pay bölgüsü sazişi (HPBS) imzalandı

Fevral 1995

Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) təsis edildi

İyun 1996

Şahdəniz üzrə HPBS imzalandı

Noyabr 1997

Çıraq yatağından ilk neft hasil edildi

Dekabr 1998

Qərb ixrac boru kəməri (QİBK) marşrutunun istismarına başlandı

Avqust 2001

AÇG Faza 1 layihəsinə sanksiya verildi

Sentyabr 2002

AÇG Faza 2 layihəsinə sanksiya verildi

Fevral 2003

Şahdəniz Mərhələ 1 layihəsinə sanksiya verildi

Aprel 2003

Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) boru kəmərinin inşasına başlandı

Sentyabr 2004

AÇG Faza 3 layihəsinə sanksiya verildi

Oktyabr 2004

Cənubi Qafqaz qaz boru kəmərinin (CQBK) inşasına başlandı

Fevral 2005

Mərkəzi Azəridə hasilat başladı

Mart 2005

Azərbaycan xam neftinin ixracına başlandı

Dekabr 2005

Qərbi Azəridə hasilat başladı

May 2006

CQBK-yə ilk qaz vuruldu

İyun 2006

Ceyhan dəniz terminalında ilk tanker Xəzər nefti ilə yükləndi

İyul 2006

BTC boru kəmərinin Türkiyədəki hissəsinin, Ceyhan terminalının və BTC boru kəməri ixrac sisteminin təntənəli açılışı oldu

Noyabr 2006

Şərqi Azəridə birinci mənfəət nefti hasil edildi

Dekabr 2006

Şahdəniz Mərhələ 1-dən ilk qaz hasil edildi

Mart 2007

BTC-nin ötürmə qabiliyyəti gündə 1 milyon barelə çatdırıldı

İyul 2007

Şahdəniz yatağından Türkiyəyə ilk qaz çatdırıldı

Noyabr 2007

Xəzər dənizində rekord 7 300 metrədən artıq dərinlikdə quyunun qazılması nəticəsində Şahdəniz yatağında böyük qaz-kondensat ehtiyatı kəşf olundu

Aprel 2008

Dərinsulu Günəşlidən ilk neft hasil olundu

Mart 2009

BTC-nin ötürmə qabiliyyəti gündə 1,2 milyon barelədək artırıldı

İyul 2009

Şəfəq-Asiman strukturunun birgə kəşfiyyatı və işlənməsi üçün Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ) ilə anlaşma memorandumu imzalandı

Mart 2010

Çıraq neft layihəsi üçün 6 milyard dollar sərmayə qoyulmasına sanksiya verildi

Avqust 2010

"Devon Energy" şirkətinin AÇG neft yatağında 3,29% iştirak payı alındı

Sentyabr 2010

BTC boru kəməri ilə xam neftin milyardıncı bareli nəql edildi

Oktyabr 2010

Şəfəq-Asiman strukturunun birgə kəşfiyyatı və işlənməsi üzrə ARDNŞ ilə HPBS imzalandı

Dekabr 2010

Şahdəniz HPBS-nin 2031-ci ildən 2036-cı ilədək beş il müddətinə uzadılması haqqında saziş imzalandı

Nailiyyətlər və çətinliklər

Bu bölümdə BP-nin 2011-ci ildə Azərbaycanda əldə etdiyi mühüm nailiyyətlərin və qarşılaşdığı çətinliklərin xülasəsini veririk

2011

May 2011

Şəfəq-Asiman strukturu üzrə yeni HPBS Azərbaycan parlamenti tərəfindən ratifikasiya olundu

İyul 2011

ARDNŞ AÇG neft yatağında BP-nin 1,6461% iştirak payını aldı

Oktyabr 2011

Türkiyədə ŞD qaz satışı və tranziti sazişləri imzalandı

Noyabr 2011

Şəfəq-Asiman strukturunun üçölçülü seysmik tədqiqatı başladı

Şahdəniz platforması

Nailiyyətlər

Əməliyyatlar və biznesin inkişafı

Şəfəq-Asiman dəniz blokunun geoloji-kəşfiyyatı, işlənməsi və hasilatın pay bölgüsü haqqında yeni saziş 6 may 2011-ci il tarixində Azərbaycan Parlamenti tərəfindən ratifikasiya olundu.

Oktyabr ayında Şahdəniz qaz satışı və tranzit razılaşmaları Türkiyədə imzalandı.

Həmin ay biz 2006-cı ildən bəri Şahdəniz yatağından 1 trilyon kubfut (28 milyon standart kubmetrdən çox) qaz hasilatı kimi əlamətdar bir göstəriciyə nail olduq.

1997-ci ildən bəri AÇG yatağından hasilat 2011-ci ilin sonunda 1,9 milyard barelə çatdı.

Əməyin təhlükəsizliyi

Biz altı dəniz platformamızın beşində (Dərinsulu Günəşli platforması istisna olmaqla) rekord sayda planlaşdırılmış dövrü təmiri^a həyata keçirdik. Bu dayandırmalar ərzində bütün platformalarda bütövlükdə 80 500 adam/saatdan artıq iş təhlükəsiz olaraq başa çatdırıldı.

Ətraf mühit

Biz ildən-ilə neft dağılmalarının həcmi əhəmiyyətli dərəcədə azaltdıq – neft dağılmaları 2010-cu ildə dağılmış 32 181 litrdən 2011-ci ildə 2 677 litrədək (92%) azaldıldı. Dağılmış bütün neft tam həcmdə yığıldı.

Əməkdaşlarımız

Bizim yüksək vəzifələrdə işləyən əməkdaşlarımızın sayı il ərzində 14% artdı və 2006-cı ilin sonundakı 40 nəfərlə müqayisədə 2011-ci ilin sonunda 149 nəfərə çatdı.

Çətinliklər

Əməyin təhlükəsizliyi

2011-ci ildə altı yüksək potensiallı qəza hadisəsi^b qeydə alındı. Bu qəzalar üçün müfəssəl təhqiqat aparıldı və çıxarılan nəticələr, təcrübədən alınmış dərslər barədə hesabat verildi.

Heç bir ağır qəza hadisəsi baş verməyə də, yol-nəqliyyat qəzalarının ümumi səviyyəsi 2010-cu ilə nisbətən 44% artdı. Hadisələrin çoxu aşağı sürətdə baş verdiyindən dəyər zərər minimal oldu. Nəqliyyat vasitələrinin təhlükəsiz idarə olunması bütün il boyu diqqət mərkəzində duran əsas məsələ olaraq qaldı.

Ətraf mühit

Mərkəzi Azəri platformasını Qərbi Azəri platforması ilə birləşdirən hasil edilmiş lay suyunu vurma sistemində mexaniki nasazlıq yarandı. Atılma zamanı ətraf mühitə potensial təsiri minimuma endirmək üçün boisdirlər vurulması dayandırıldı.

2011-ci ildə qurudakı üçüncü tərəf podratçılar tərəfindən heç bir hasil edilmiş lay suyunun atılması olmadı.

^a Əsaslı təmir-təftiş fəaliyyətlərini və ya layihə işlərini tamamlamaq üçün istismar olunan obyektlərin dayandırıldığı dövrlər.

^b Yüksək potensiallı insident "ehtimal olunan ən ciddi nəticəsi böyük qəza olan hadisə və ya təhlükəli/qeyri-sağlam şərait, yaxud hadisəyə yaxın vəziyyət" kimi müəyyən edilir.

Əməliyyatlarımız Biz Azəri-Çıraq-Günəşli neft yatağı və Şahdəniz qaz yatağı da daxil olmaqla Azərbaycanın dənizdə əsas karbohidrogen yataqlarının operatoru; quruda dünyanın ən böyük integrasiya edilmiş neft və qaz emalı terminallarından birini, həmçinin onu region və dünya bazarları ilə birləşdirən boru kəmərlərini idarə edirik

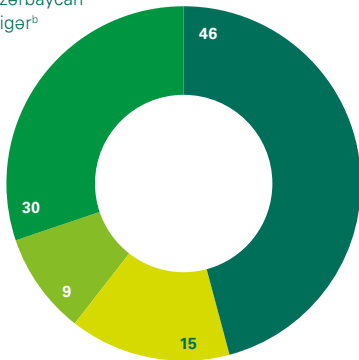

Şərqi Azəri platforması və "Seacor Cougar" gemisi

BP ortaqlarının dünyanın müxtəlif yerlərində maye karbohidrogen hasilatındakı xalis payı^a

(%)

- ABŞ
- Böyük Britaniya və Avropanın qalan hissəsi
- Azərbaycan
- Digər^b

^a Gündə 922 min barelə xam neft və təbii qaz maye kondensatı daxildir.

^b "Digər"ə Kanada, Cənubi Amerika, Afrika, Asiya (Azərbaycan istisna olmaqla) və Avstraliya daxildir.

2011-ci il ərzində Azəri-Çıraq-Dərinsulu Günəşli (AÇG) neft yatağında və Şahdəniz (ŞD) qaz yatağında hasilat davam etdirildi.

Azəri-Çıraq-Dərinsulu Günəşli

BP, Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin (ABƏŞ) adından AÇG yatağının əməliyyatçısıdır. Bu, Xəzər hövzəsinin Azərbaycan sektorunda ən iri neft yatağıdır və Bakıdan təxminən 100 km şərqdə yerləşir. Hasilat 1997-ci ilin noyabr ayında yatağın Çıraq hissəsindən başlanmışdır və indi buraya yatağın Mərkəzi, Qərbi və Şərqi Azəri, həmçinin Dərinsulu Günəşli hissələri də daxildir.

2011-ci ildə biz AÇG kompleksindən orta hesabla gündə 717 600 barel (ildə 261,9 milyon barel və ya 35,4 milyon ton) neft hasil etdik. Bundan başqa, ARDNŞ-nə gündə təxminən 9,1 milyon standart kubmetr (təxminən 320,2 milyon standart kubfut) səmt qazı çatdırılıb. Ümumilikdə, 2011-ci ildə ARDNŞ-nə təxminən 3,3 milyard standart kubmetr (təxminən 117 milyard standart kubfut) səmt qazı təhvil verdik ki, bu da səmt qazı ilə bağlı bütün il üzrə proqnozumuzdan təxminən 43% və ya 2,3 milyard standart kubmetr (80 milyard kub futdan artıq) çoxdur.

Azəri-Çıraq-Dərinsulu Günəşli neft hasilatı

(mmbbl – milyon barel; mmte – milyon ton)

Platforma	Hasilatın başlanma tarixi	Ölçü vahidi	Hasilat başlanandan 2011-ci ilin sonunadək	2010	2011
Çıraq	Noyabr 1997	mmbbl	573,6	34,0	27,2
		mmte	77,5	4,6	3,7
Mərkəzi Azəri	Fevral 2005	mmbbl	502,5	74,9	70,1
		mmte	67,9	10,1	9,5
Qərbi Azəri	Dekabr 2005	mmbbl	435,2	90,6	72,4
		mmte	58,8	12,2	9,8
Şərqi Azəri	Noyabr 2006	mmbbl	237,6	51,4	45,8
		mmte	32,1	6,9	6,2
Dərinsulu Günəşli	Aprel 2008	mmbbl	156,1	49,5	46,4
		mmte	21,1	6,7	6,3
Cəmi		mmbbl	1 905	300,4	261,9
		mmte	257,4	40,6	35,4

2011-ci ildə AÇG üzrə əməliyyat xərcləri cəmi 699 milyon, əsaslı xərclər isə 1,912 milyard dollar oldu.

Çıraq neft layihəsi

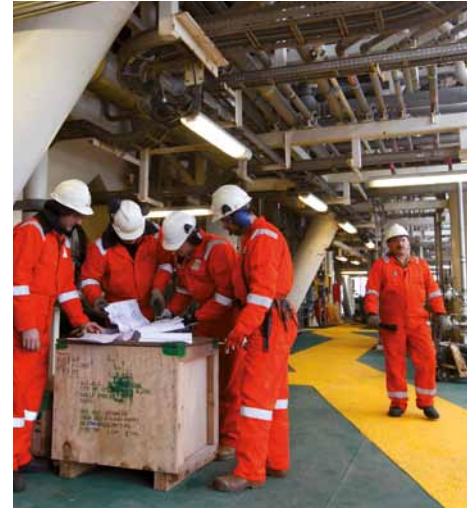
2010-cu ilin mart ayında Çıraq neft layihəsi (ÇNL) üçün dəyəri 6 milyard dollar olan işlənmə planına sanksiya verildi. Bu plana mövcud Dərinsulu Günəşli və Çıraq platformaları arasındakı yataq infrastrukturunda olan boşluğu doldurmaq üçün nəzərdə tutulan yeni bir dəniz qurğusunun inşası daxildir. Gözlənilir ki, ÇNL nəticəsində AÇG yatağından neft hasilatının həcmi cəmi 360 milyon barelədək artacaqdır. ÇNL üzrə ilk neftin 2013-cü ildə hasil ediləcəyi gözlənilir.

2011-ci ildə ÇNL tikinti işləri iş qrafiki və plan üzrə davam etdi. Ümumilikdə, ÇNL bütün tikinti-quraşdırma sahələrində çox yaxşı

irəliləyişə nail oldu, işlərin 55%-i başa çatdırıldı. ÇNL üzrə qazmaöncəsi əməliyyatlar 2010-cu ildə başlanıb və 2011-ci ildə davam etdirilib. Çıraq Neft layihəsi üçün 12 öncəqazma quyusu üzərində işlər başlanıb. "Dədə Qorqud" yarımimalma qazma qurğusu, planlaşdırıldığı kimi, beşillik sertifikatlaşdırma və modernləşdirmə işlərini başa çatdırıb.

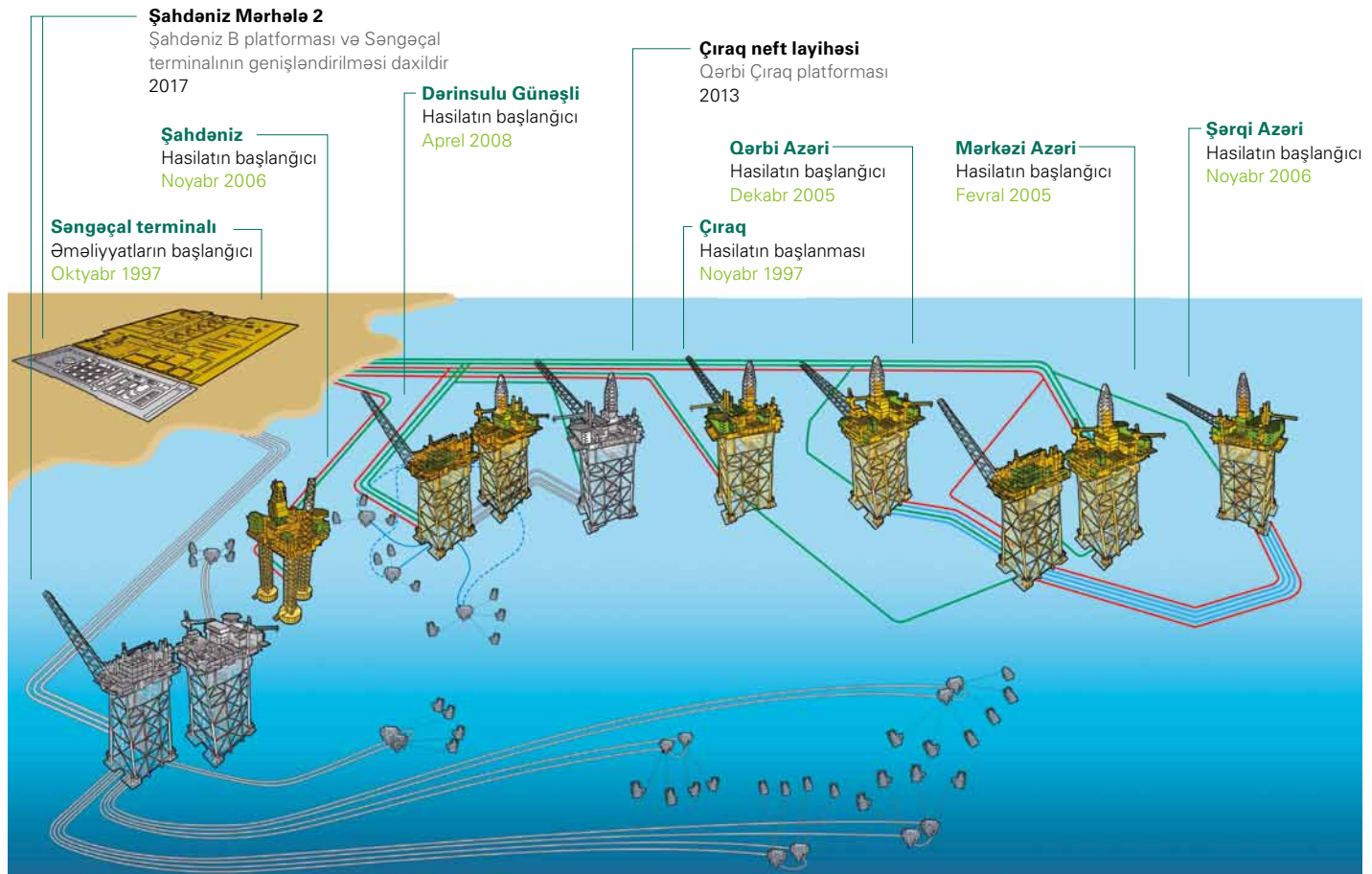
Gələcək perspektivlər

AÇG yatağında çıxarıla bilən ehtiyatların həcmi təxminən 5 milyard bareldən çox neft olduğu hesab edilir. Bu ehtiyatların çıxarılması rezervuarların idarə edilməsində mürəkkəb metodların tətbiq edilməsini, seysmik məlumatların ən qabaqçıl üsullarla analizini, yüksək effektivliyə malik qazma və tamamlama texnologiyalarından istifadə olunmasını tələb edəcək.

Şərqi Azəri platformasında iş zamanı

Xəzər hövzəsində BP-nin əməliyyatçısı olduğu əsas obyektlər

Şahdəniz

Şahdəniz (ŞD) qaz yatağı 1999-cu ildə kəşf edilib. Onun rezervuar qalınlığı 1 000 metrdən artıq, uzunluğu isə 22 kilometrdir. Yataq sahilədən dənizə doğru 70km məsafədə, suyun dərinliyi 50-600 metr arasında dəyişdiyi bir ərazidə yerləşir. Geoloji baxımdan mürəkkəb olan Şahdəniz yatağı çox yüksək təzyiqlə malikdir və onun çoxsaylı rezervuar "horizontları" vardır. Hasilat 2006-cı ildə başlayıb.

2011-ci ildə ŞD yatağında dörd quyudan təxminən 6,67 milyard kubmetr (235 milyard kubfutdan çox) qaz və təxminən 14 milyon barel (təxminən 1,8 milyon ton) kondensat hasil edildi – bu, gündə təxminən 18,3 milyon standart kubmetr (gündə 645 milyon standart kubfut) qaza və gündə 38 300 barel kondensata bərabərdir.

2006-cı ilin sonlarında ŞD-də hasilata başlandıqdan 2011-ci ilin sonunadək təxminən 30 milyard standart kubmetr (1 056 milyard standart kubfut) qaz, eləcə də 63,7 milyon barel (təxminən 8 milyon ton) kondensat dünya bazarlarına ixrac edilib.

ŞD Mərhələ 1 layihəsi 2011-ci il ərzində qaz hasilatının gözlənilən sabit səviyyəsinə çataraq illik təxminən 9 milyard kubmetr (bcma) göstəricisinə və gündəlik təxminən 50 000 barel kondensat hasilatına nail oldu. Bu

Şahdəniz platformasının görünüşü

nəticə dörd quyudan əldə olunub. Məhsuldar laydakı təzyiqlin idarə edilməsi üçün əlavə quyular qazılacaq.

2011-ci il ərzində ŞD üzrə məcmu eməliyyat xərcləri 190,7 milyon dollar olub. Əsaslı xərclər 674,9 milyon dollara çatıb.

Şahdəniz Mərhələ 2

ŞD Yatağının Tammiqyaslı İşlənməsi və ya ŞD Mərhələ 2 (ŞD2) Azərbaycandan Avropa və Türkiyəyə qaz çatdıracaq nəhəng bir layihədir. Bu, yeni bir cənub qaz dəhlizi açmaqla Avropa bazarlarının qaz təchizatını və enerji təhlükəsizliyini gücləndirəcək. Bu layihənin hazırda ŞD Mərhələ 1-dən hasil olunan illik təxminən 9 milyard kubmetr qaza daha 16 milyard kubmetr qaz əlavə edəcəyi gözlənilir.

Bu, dünyanın ən böyük qaz işlənməsi layihələrindən biridir.

Layihə üçün planlara körpü ilə birləşdirilən iki yeni dəniz platforması, iki yarımdalma qazma qurğusu ilə qazılacaq 26 sualtı quyusu, suyun dərinliyi 550 metrə çatan ərazi boyunca 500km sualtı boru kəməri, Azərbaycanda və Gürcüstanda əlavə ixrac potensialı və Səngəçal terminalının genişləndirilməsi daxildir.

ŞD2 mühüm bir mərhələyə 25 oktyabr 2011-ci ildə qədəm qoydu. Azərbaycan və Türkiyə arasında Türkiyəyə qaz satmağa və Azərbaycan qazını Türkiyə vasitəsilə Avropaya nəql etməyə imkan yaradan qaz ixracına dair bir neçə sənəd imzalandı. Bu hökumətlərarası sənədlərlə yanaşı, Türkiyədə ŞD qazının alqı-satqısı və nəqli bərdə sənədlər, eləcə də "BOTAS"la texniki əməkdaşlığa dair sənəd imzalandı. Bu sənədlər ŞD layihəsinə Avropa boru kəməri seçimi prosesini başlamaq imkanı, potensial müştərilərlə qaz satışına dair sövdələşmələrə zəmin yaratdı.

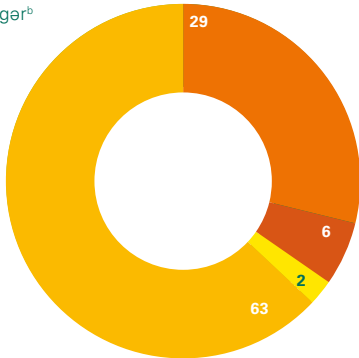
Bunun davamı olaraq Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin rəhbərlik etdiyi və BP, "Statoyl" və "Total" şirkətlərinin daxil olduğu ŞD qazının ixracı üzrə danışıqlar qrupu qərara aldı ki, ŞD konsorsiumu İtaliya marşrutu üçün Trans-Adriatik Boru Kəməri (TAP) ilə eksklüziv danışıqlar aparsın. 2012-ci ilin iyununda konsorsium Mərkəzi Avropaya potensial qaz ixracı üçün yeganə boru kəməri variantı olaraq Türkiyə-Bolqarıstan sərhədindən Avstriyanın Baumqarten şəhərinə qədər bir marşrutu nəzərdə tutan "Nabukko Uest" layihəsini seçdi.

ŞD konsorsiumu seçdiyi bu iki variant arasında yekun qərara gələcək və 2013-cü ilin ortalarına planlaşdırılmış ŞD Yekun İnvestisiya Qərarı qəbul edilənə qədər əlaqədar qaz satışı sənədlərini yekunlaşdıracaq.

BP ortaqlarının dünyanın müxtəlif yerlərində təbii qaz hasilatındaki xalis payı^a

(%)

- ABŞ
- Böyük Britaniya və Avropanın qalan hissəsi
- Azərbaycan
- Digər^b

^a Gündə 6 393 milyon kubfut (birgə müəssisələr istisna olmaqla).

^b "Digər"ə Kanada, Cənubi Amerika, Afrika, Asiya (Azərbaycan istisna olmaqla) və Avstraliya daxildir.

Şahdəniz qaz və kondensat hasilatı

(bscm – milyard standart kubmetr; bscf – milyard standart kubfut; mmbbl – milyon barel neft ekvivalenti, mmbbl – milyon barel, mmte – milyon ton)

	Hasilatın başlanma tarixi	Ölçü vahidi	Hasilat başlandıqdan 2011-ci ilin sonunadək	2010	2011
ŞD qazı	Noyabr 2006	bscm	29,9	6,9	6,7
		bscf	1 056,0	243,4	235,4
		mmbbl ^c	182,1	42,0	40,6
ŞD kondensatı	Noyabr 2006	mmbbl	63,7	14,7	14,0
		mmte	8,1	1,9	1,8

^c Güne mmbbl ölçü vahidindən mmbbl ölçüsünə keçidlə əlaqədar rəqəmlər dəyişib.

Hasilat üzrə texnik Səngəçal terminalında

Səngəçal terminalı

Səngəçal terminalı dənizdən gələn nefti və qazı ixracdan əvvəl texnoloji emaldan keçirən bir mərkəzdir. Terminal Xəzər hövzəsində BP tərəfindən işlənən bütün mövcud dəniz yataqlarından hasil edilən məhsulu texnoloji emal etmək üçün nəzərdə tutulmuşdur və genişləndirilmək imkanı var. Terminala neft və qazı texnoloji emal edən qurğular, Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) boru kəmərinin birinci nasos stansiyası, Cənubi Qafqaz boru kəmərinin (CQBK) kompressor stansiyası və digər qurğular daxildir.

2011-ci ildə terminal 291,5 milyon barel neft ixrac etdi. Bunun 257,3 milyon bareli BTC ilə, 28,3 milyon bareli Qərb ixrac boru kəməri marşrutu ilə, 5,9 milyon bareli isə dəmir yolu ilə ixrac edildi.

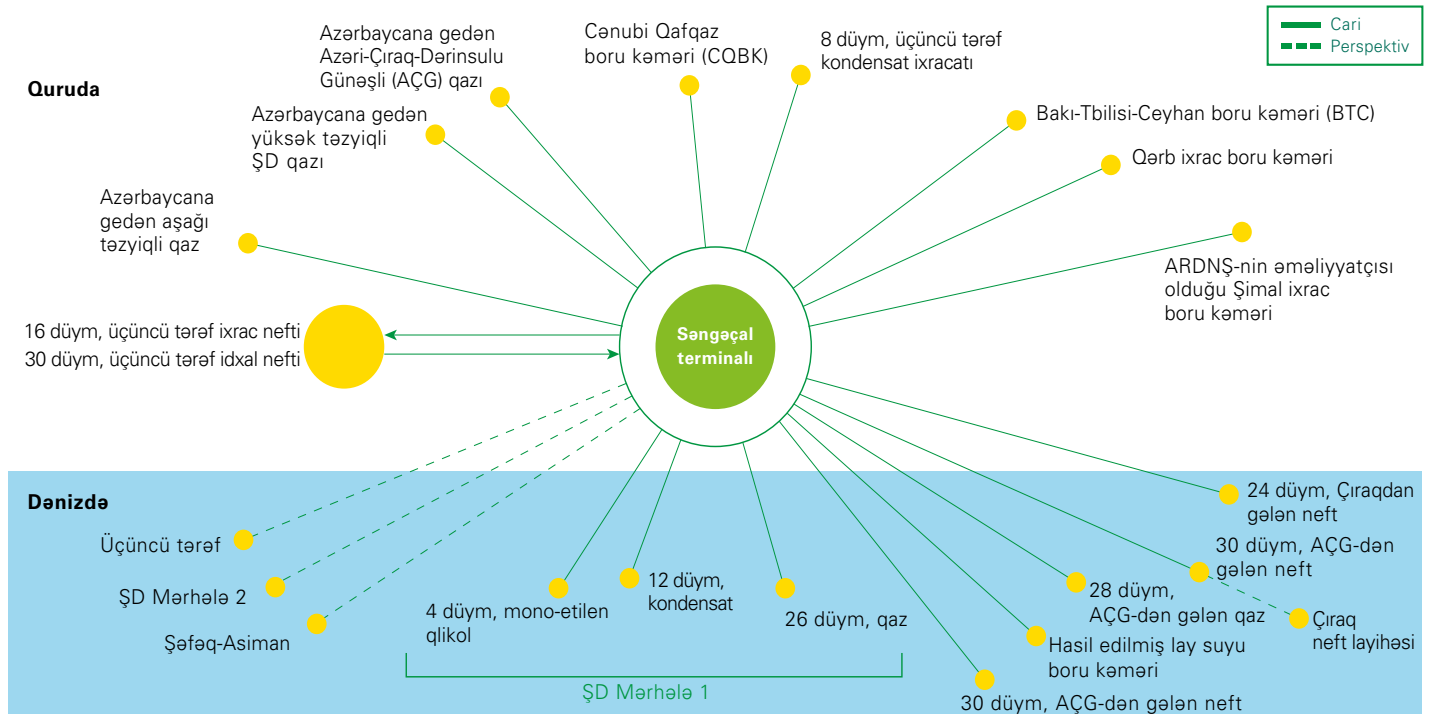
2011-ci ildə terminaldan hər gün orta hesabla təxminən 18,2 milyon standart kubmetr (təxminən 644 milyon standart kubfut) ŞD qazı ixrac olundu. Qaz CQBK və terminalın qaz emalı qurğularını "Azəriqaz"ın yerli şəbəkə sistemində birləşdirən Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin qaz boru kəməri vasitəsilə ixrac edildi.

2012-ci il üçün perspektivlər

Planlaşdırılmış işlərə ŞD üzrə istifadə edilmiş istiliyi utilizasiya edən qurğunu istismara vermək, ŞD üzrə məşəl qazı layihəsinin ikinci mərhələsinə başlamaq və yeni bir laboratoriya inşa etmək, avqust ayında ŞD üzrə planlaşdırılmış əsaslı dövrü təmir işlərini təhlükəsiz başa çatdırmaq və boru kəmərinə parafinin təmizlənməsi proqramını həyata keçirmək daxildir.

- Sahəsi: 542 hektar
- Yerləşdiyi ərazi: Bakıdan 55km cənubda, Qaradağ rayonu
- Emal gücü: gündə 1,1 milyon bareldən çox neft və 36,8 milyon kubmetr qaz (Şahdəniz daxil olmaqla)
- Maksimal tutumu: təxminən 4 milyon barel
- İşlək tutumu: təxminən 3,2 milyon barel

Səngəçal terminalı: BP-nin Xəzərdə əməliyyatçısı olduğu bütün obyektlər üçün strateji mərkəz

Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəməri

Uzunluğu 1 768km olan Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəməri (BTC) Azəri-Çıraq-Dərinisulu Günəşlindən hasil edilən nefti və Şahdənizdən hasil edilən kondensatı Azərbaycan, Gürcüstan

2011-ci ilin sonunda BTC

- Ötürmə qabiliyyəti: gündə 1,2 milyon barel
- Orta məhsuldarlığı: gündə təxminən 705 min barel

və Türkiyə ərazisindən nəql edir. Bundan əlavə, Türkmənistandan gələn xam neft də bu xətlə nəql edilir. Boru kəməri Xəzər dənizi sahilindəki Səngəçal terminalını Türkiyənin Aralıq dənizi sahilindəki Ceyhan dəniz terminalı ilə birləşdirir.

BTC xəttinin 2006-cı ilin iyununda açılışından 2011-ci ilin sonuna qədər olan vaxt ərzində Ceyhanda 1 742 tanker yüklənmiş, 1 342 milyon barelə yaxın (180 milyon ton) xam neft dünya bazarlarına yola salınmışdır.

BTC xəttinə il ərzində xərclənmiş əsaslı məsrəflər 40,5 milyon dollar oldu.

Mərkəzi Azəri platformasında vertolyotun enməsi

Cənubi Qafqaz qaz boru kəməri

Uzunluğu 691km olan bu boru kəməri 2006-cı ilin sonlarından istismar olunur və qazı Səngəçal terminalından Gürcüstan-Türkiyə sərhədinə çatdırır. Cənubi Qafqaz

2011-ci ilin sonunda CQBK

- Ötürmə gücü: gündə 22 milyon kubmetr
- Orta məhsuldarlığı: gündə 12,5 milyon kubmetr

qaz boru kəmərinin (CQBK) texniki operatoru kimi BP qurğuların tikintisinə və istismarına cavabdehdir. CQBK-nin inzibati idarəetmə və biznesin inkişafı üzrə məsul operatoru isə "Statoil" şirkətidir.

2011-ci ildə CQBK-nin orta ötürmə gücü gündə təxminən 12,5 milyon kubmetr (təxminən 440 milyon kubfut) qaz və ya gündə təxminən 76 000 barel neft ekvivalenti olub. İl ərzində əsaslı xərclərin ümumi məbləği 8,8 milyon dollardır.

BP-nin Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə regionunda maraqları^a

^a Azərbaycanda BTC/CQBK boru kəmərləri 13 rayonun ərazisindən keçir: Qaradağ, Abşeron, Hacıqabul, Ağsu, Kürdəmir, Ucar, Ağdaş, Yevlax, Goranboy, Samux, Şəmkir, Tovuz, Ağstafa.

Qərb ixrac boru kəməri

Uzunluğu 829km olan bu boru kəməri nefti Xəzər hövzəsindən Səngəçal terminalı vasitəsilə Gürcüstanın Qara dəniz sahilindəki Supsa terminalına nəql edir. 1997-ci ildən sonra BP və onun tərəfdaşları Qərb ixrac boru kəməri (QİBK) əsaslı şəkildə təmir etmişlər. 2011-ci ildə Səngəçal terminalından QİBK vasitəsilə təxminən 28,3 milyon barel neft nəql edilmişdir.

Qumun çıxarılması üçün yeni konsepsiya dənizdə sınaqdan keçdi

Qumun çıxarılması həmişə çətinliklər törədib – yalnız BP üçün deyil, bütövlüklə dənizdə neft sənayesi üçün. Azəri-Çıraq-Dərinsulu Günəşli istismara verildəndən bəri dənizdəki separatorların içərisində toplanmış 500 tondan çox qum mütəmadi olaraq texniki çətinliklər, o cümlədən boru şutser və klapnlarında mexaniki aşınma, daxili korroziya və digər problemlər yaradıb.

Qumun çıxarılmasının ənənəvi üsulu qazıb-çıxartma əməliyyatı kimi tanınır və platformanın dayandırılmasını tələb edir. Bu, çox ağır, iş həcmi böyük bir əməliyyatdır və adətən, ən azı 15 gün çəkir.

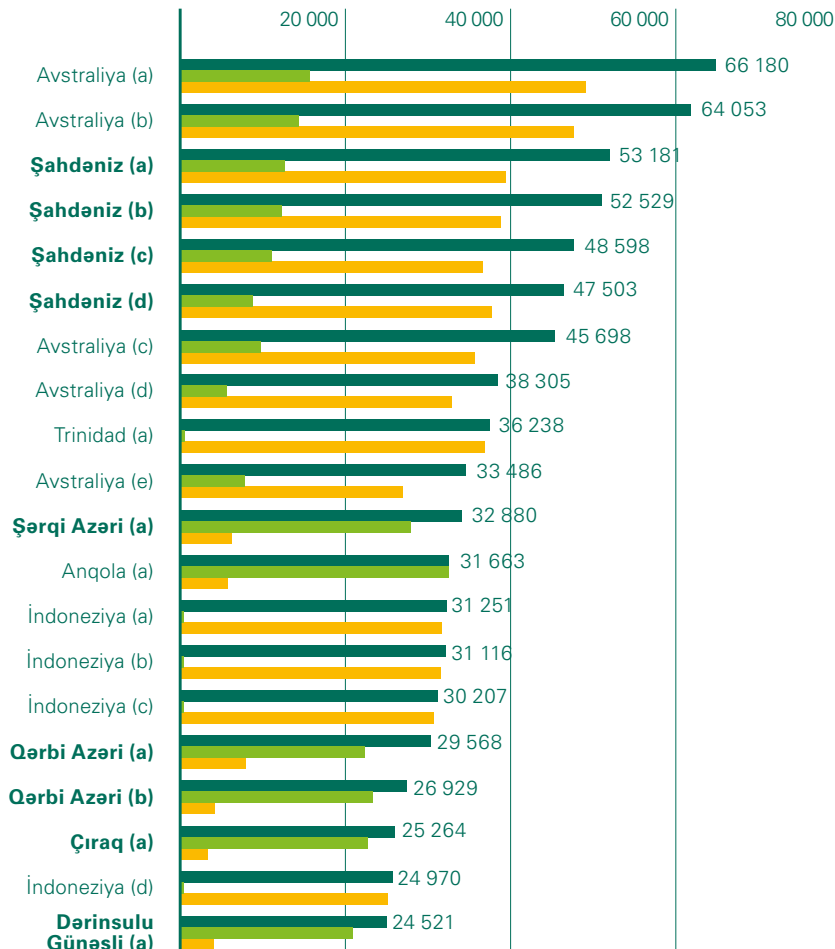
2011-ci ildə Azərbaycanda BP-nin layı suyu və qumun idarə olunması üzrə qrupu qumun çıxarılmasının yeni və fərqli bir konsepsiyasını işləyib hazırladı. Burada qazıb-çıxartma əməliyyatı, platformanın dayandırılması lazım gəlmir və hasilat göstəriciləri dəyişmir. Əlavə xərclərə də ehtiyac olmur. Dərinsulu Günəşli platformasında ilk sınaqı uğurla keçən bu metod qumun idarə edilməsi üzrə "Merpro" sistemi, qumun ayrılması üçün "Alderey" hidrosiklon sistemi ilə layı suyu deqazatorunun birlikdə istifadə olunmasına əsaslanır.

Layı suyu və qumun idarə olunması üzrə menecer Şamil Babanlıın sözlərinə görə: "Bu, şirkətə böyük faydalar gətirə biləcək irəliləyici atılmış mühüm bir addımdır. Digər faydalarla yanaşı, separatorların və axın xətlərində korroziya və aşınma risklərinin əhəmiyyətli dərəcədə azalmasını, qaz/neft ayrılmasının yaxşılaşmasını, nasoslarımızın və süzgeçlərimizin daha yaxşı qorunmasını, eləcə də Səngəçal terminalına birləşən sualtı magistral boru kəmərlərimizlə daşınan qumun miqdarının aşağı düşməsinə gözləyirik".

Bu layihənin uğuru BP-nin Mərkəzi Texnologiya qrupu tərəfindən qiymətləndirilib, Azərbaycanda layı suyu və qumun idarə olunması üzrə qrupdan bu qabaqcıl təcrübəni bölüşmək xahiş edilib. İndi bu təcrübəni Şərqi Azəri platformasına tətbiq etmək və ABŞ-dakı həmkarlarımızla bölüşmək planlaşdırılır.

BP-nin 20 ən məhsuldar hasilat quyusu^a

- Ümumi neft debiti (gündə barel neft ekvivalenti)
- Neft debiti (gündə barel)
- Qaz debiti (gündə barel neft ekvivalenti)

^a Anqola quyularından çıxan qaz hazırda yenidən laya vurulur və buna görə də ümumi neft debitinə daxil edilməyib.

Geoloji-kəşfiyyat işləri

2011-ci il may ayının 6-da Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda Şəfəq-Asiman perspektiv strukturunun birgə geoloji-kəşfiyyatı və işlənməsi haqqında BP ilə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ) arasında imzalanmış yeni hasilatın pay bölgüsü sazişini ratifikasiya etdi. Bu blok Bakıdan təqribən 125 kilometr (78 mil) cənub-şərqdə yerləşir. Təxminən 1100 kvadrat kilometr ərazini əhatə edən bu dəniz blokunda indiyədək heç bir geoloji-kəşfiyyat işi aparılmayıb. Blok dənizin dərinisulu hissəsində suyun dərinliyinin təxminən 650-800 metr olduğu ərazidə yerləşir və kollektorun dərinliyi təxminən 7 000 metrdir.

May ayında strukturun üçölçülü seysmik tədqiqatı üçün müqavilə "WesternGeco (Schlumberger)" şirkəti ilə ARDNŞ-nin birgə müəssisəsi olan "Caspian Geophysical" şirkətinə həvalə edildi. Seysmik məlumatların əldə olunması noyabrda başladı və 2012-ci il yanvarın 4-də başa çatdırıldı. Bu, müqavilə sahəsində aparılmış ilk üçölçülü seysmik tədqiqatdır. Bundan sonra 2012-ci il ərzində məlumatların emalı həyata keçiriləcək. Bu fəaliyyət də "Caspian Geophysical" tərəfindən həyata keçirilir və bu, indiyədək emalı Azərbaycanda aparılmış ən böyük üçölçülü seysmik tədqiqat olacaq.

Kompleks Təchizat və Ticarət

Dünyada ən böyük enerji satıcılarından biri olan BP qrupuna aid Londondakı Kompleks Təchizat və Ticarət qrupu BP AGT-nin payına düşən xam nefti bazara çıxarır.

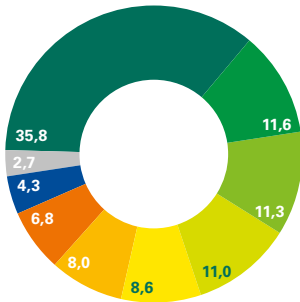
BP-nin istehsal etdiyi sürtgü yağları Azərbaycanda

BP-nin Azərbaycandakı bütün layihələri üçün BP və "Castrol" markalı sürtgü yağlarını "Petrochem" qrupu təchiz edir. 2011-ci ildə BP və onun Azərbaycandakı podratçılarına təxminən 2 milyon litr sürtgü yağı çatdırılmışdır. Azərbaycanda işləyən və neft-qaz hasilatı xidməti göstərən əksər podratçılar da "BP/Castrol" sürtgü yağları ilə təchiz edirlər.

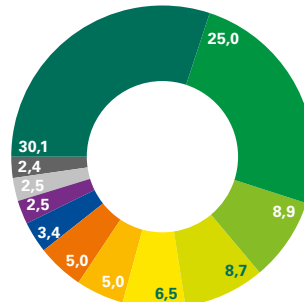
Azərbaycanda BP-nin əməliyyatçısı olduğu layihələrdə tərəfdaşların iştirak payı^a

(%)

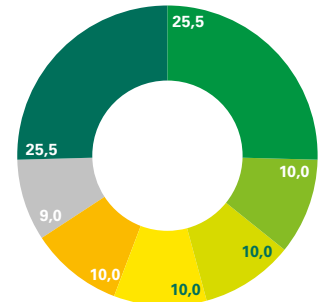
Azəri-Çıraq-Dərinisulu Günəşli (AÇG)^b

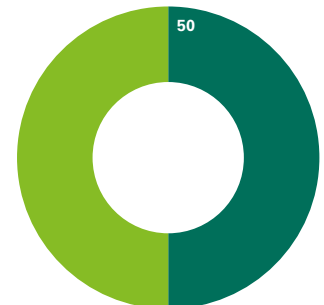
Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC)

Şahdəniz/Cənubi Qafqaz boru kaməri (CQBK)

Şəfəq-Asiman

BP AGT layihələri üçün məsul olan hüquqi şəxslər

Layihə	Operator	BP səhmlərini saxlayan hüquqi şəxs
AÇG	Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti "Azerbaijan International Operating Company"	BP Eksploreyşn (Kaspiyan Si) Limited "BP Exploration (Caspian Sea) Limited"
BTC	Ze Bakı-Tbilisi-Ceyhan Payplayn Kompani "The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline Company"	BP Payplaynz (BTC) Limited "BP Pipelines (BTC) Limited"
Şahdəniz	BP Eksploreyşn (Şahdəniz) Limited "BP Exploration (Shah Deniz) Limited"	BP Eksploreyşn (Azərbaycan) Limited "BP Exploration (Azerbaijan) Limited"
CQBK	Sauf Kokazus Payplayn Kompani Limited "South Caucasus Pipeline Company Limited"	BP Payplaynz (SCP) Limited "BP Pipelines (SCP) Limited"
Şəfəq-Asiman	(təyin edilməlidir)	BP Şəfəq-Asiman Limited "BP Shafag-Asiman Limited"

^a Yuxarıda qeyd edilmiş layihələrdə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ) öz filialları tərəfindən təmsil olunur: AÇG – AzAÇG; Şahdəniz – AzŞahdəniz; CQBK – AzCQBK; BTC – AzBTC.

^b Faizlər 2011-ci ilin iyul ayında ARDNŞ BP-nin 1,6461% payını əldə etdikdən sonra dəyişib.

Biz necə işləyirik

Əməkdaşlarımızın idarə və inkişaf etdirilməsi üsullarımızı təkmilləşdirir, əməyin təhlükəsizliyi mədəniyyətimizi, podratçılarımız və maraqlı tərəflərlə əlaqələrimizi möhkəmləndiririk

14%

2010-cu ildən bəri
yüksek vəzifəli yerli
işçilərin sayında artım

5,6\$
milyon

İşçi heyətin təlimləri üçün
insan resursları şöbəsi
vasitəsilə çəkilən xərc

108

Məlumat mübadiləsi
görüşündə 136 icmanın
üzvləri iştirak etdi

Daha ətraflı məlumat
bp.com/xezer/karyera

Cari iş elanları, ərizələrin verilməsi
prosesi, müşahibə ilə bağlı
məsləhətlər

İdarəetmə sistemləri 2011-ci ildə biz BP qrupunun əməliyyatların idarə edilməsi sistemi kimi tanınan yeni idarəetmə standartı əsasında fəaliyyət göstərdik

1. Səngəçal terminalındakı birləşmiş nəzarət binasında proseslərin monitorinqi
2. Bakı dəniz limanında təhlükəsizlik yoxlanışları

Əməliyyatların idarə edilməsi sistemi

BP-nin əməliyyatların idarə edilməsi sistemi (ƏİES) bütün BP qrupunda təhlükəsiz, standartlara uyğun və etibarlı əməliyyatlar üçün vahid bir çərçivə təyin edir. Bu sistem BP əməkdaşlarına çatışmazlıqları müəyyən etmək və onları aradan qaldırmaqda, gündəlik fəaliyyətdə real təkmilləşmələr aparmaqda kömək etmək üçün hazırlanıb.

Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə (AGT) regionu üçün ƏİES-nin üç komponenti çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir:

- Fəaliyyət elementləri: Bunlar bütün əməliyyat subyektlərinin öz fəaliyyətində davamlı şəkildə əməl etməli olduğu tələbləri təsvir edir.
- İcra göstəricilərinin təkmilləşdirilməsi dövrəsi: Bu, öyrənmə daxil olmaqla davamlı olaraq riskin azaldılması və icranın təkmilləşdirilməsini təmin edən ciddi, sistemli şəkildə yerinə yetirilən illik planlaşdır-et-yoxla-düzəlt dövrəsidir.
- Biznes prosesləri: Bunlar ƏİES-in tələblərini yerli səviyyədə reallığa çevirən prosedurlar və fəaliyyətlərdir.

2011-ci ildə ƏİES-in tam şəkildə işimizə və biznes planlaşdırma proseslərimizə inteqrasiya edilməsinə xüsusi əhəmiyyət verdik.

Öz güclü və zəif cəhətlərimizi başa düşməyimiz əməyin təhlükəsizliyi və

əməliyyat riski (ƏTƏR) auditləri, ƏİES-dəki boşluqların qiymətləndirilməsi və risklərin qiymətləndirilməsinə yenilənmiş bir yanaşma vasitəsilə il ərzində daha da dərinləşdi. Bu, bütün işlərimizdə daha çox aydınlıq və diqqətin əldə olunması ilə nəticələndi. Bunun göstəricilərindən biri əsas proseslər, məlumat və sənədlərə girişi təmin edən onlayn portal – ƏİES Naviqatorundan istifadənin əhəmiyyətli dərəcədə artmasıdır. AGT regionun ƏİES üzrə idarəetmənin ilk yerli təhlili BP AGT prezidentinin sədrliyi ilə sentyabr ayında uğurla keçirildi.

Əməyin təhlükəsizliyi və əməliyyat riski üzrə funksional qrupumuz

İl ərzində AGT regionunun təşkilatı strukturu aktivlərə görə bölgü modelindən funksional modelə dəyişdi. Biz də yeni ƏTƏR funksional qrupu yaratdıq. Bu, BP qrupunun bütün qrup tərəfindən həyata keçirilən biznes fəaliyyətlərinin təhlükəsiz, etibarlı və standartlara uyğun yerinə yetirilməsinə kömək edən müstəqil bir qoludur. ƏTƏR buna dörd üsulla nail olur:

- Bütün şirkətdə əməyin təhlükəsizliyi və əməliyyat risklərinin idarə olunmasında istifadə olunan tələbləri, o cümlədən ƏİES-dəkiləri müəyyən edir və təzəleyir.
- Birbaşa rəhbərlərdən asılı olmadan əməyin təhlükəsizliyi və əməliyyat risklərinin

ixtisaslı müstəqil təftişlərini aparır – əməliyyatlarımıza aid məsləhət, yoxlama və əminliyi təmin edir.

- Əməliyyatlar üçün dərin texniki ekspertizanı təmin edir.
- Təshihəçisi tədbirlərin görülməsi üçün məsələlərə müdaxilə etmək və onların həllini daha yüksək səviyyəyə qaldırmaq səlahiyyətinə malikdir.

Fasiləsiz təkmilləşmə

2010-cu ilin əvvəlindən başlayaraq biz fasiləsiz təkmilləşmə mədəniyyətini aşılayır, konkret fasiləsiz təkmilləşmə layihələri həyata keçirir və işçi heyət arasında fasiləsiz təkmilləşmə sərəfəsi yaradırdıq. Bu sahədə xeyli irəliləyiş əldə edilmişdir. 2011-ci ildə biz bu mədəniyyəti bütün AGT regionunda bərqərar etmək üçün bir neçə illik təşəbbüs çərçivəsində davamlı fasiləsiz təkmilləşmə mədəniyyətinin yaradılmasına daha sistemli yanaşma tətbiq etməyə başladırıq. Nəticədə, Azərbaycanda BP tərəfindən il ərzində 200-dən çox fasiləsiz təkmilləşmə layihəsi həyata keçirildi.

Təhlükəsizlik və insan haqları Riskin sistemli şəkildə qiymətləndirilməsi ilə bərabər yerli icma və hökumətlə əməkdaşlıq insanları, əməliyyat və obyektləri qorumağımız üçün bir təməldir

BP-nin əməliyyatçısı olduğu obyektlərdə insan və qurğuların təhlükəsizliyi üçün şirkət məsuliyyət daşıyır. Buna görə də biz təhlükəsizliyi təmin etməyin hər bir əməkdaşın vəzifəsi olmasını aşılamanı dəyərlər sistemi və fəlsəfəni təşviq edirik.

Azərbaycandakı obyektlərimizin kənar perimetrləri müvafiq dövlət orqanları tərəfindən mühafizə edilir. Boru kəmərlərinin təhlükəsizliyi üçün Azərbaycan Respublikası Dövlət Xüsusi Mühafizə Xidmətinin (DXMX) İxrac Boru Kəmərlərinin Təhlükəsizliyi İdarəsi (İBKTI) məsuliyyət daşıyır. Dənizdəki obyekt və qurğuların (platforma, sualtı boru kəmərləri, fiber-optik xətlər və əməliyyat gəmiləri) təhlükəsizliyi Azərbaycan Respublikasının hərbi donanması və sahil mühafizəsi tərəfindən təmin edilir. Yükləmə məntəqələri və təchizat bazası obyektlərinin mühafizəsi üçün təhlükəsizlik xidməti göstərən mühafizəçi podratçılarımız məsuliyyət daşıyır.

İcmalarla işimiz

Əməliyyatlarımız və boru kəmərlərimizin təsir dairəsində olan icmalar təhlükəsizliyin davamlı olaraq təmin edilməsində əsas maraqlı tərəflərdən biridir. Biz boru kəmərləri boyunca yaşayan icmalarla müxtəlif forumlar vasitəsilə görüşürük.

Azərbaycanda obyekt və əməliyyat ərazilərimizin yaxınlığında yaşayan bir çox icmaların nümayəndələri ilə məlumat mübadiləsi aparmaq üçün görüşlər keçirdik. Belə görüşlər BP sahə təhlükəsizliyi müşavirlərinin rəhbərliyi ilə Təşkilatlararası Təhlükəsizlik Komitəsinin təşkil etdiyi tədbirlər vasitəsilə keçirilir. Görüşlərdə icmalarla əlaqə üzrə məsul şəxslər (İƏMŞ), yerli hökumət nümayəndələri, torpaq sahibləri və dövlət təhlükəsizlik orqanlarının nümayəndələri iştirak edir. İl ərzində 136 icmanı təmsil edən təqribən 3 800 nəfər icma üzvünün iştirakı ilə 108 görüş keçirilib.

2009-cu ildə açılmış 114 nömrəli qaynar telefon xətti 2011-ci ildə də ixrac boru kəmərləri boyu fəaliyyətini davam etdirib. Bu xəttin məqsədi təsir dairəsində olan icma və şəxslər üçün təhlükəsizliklə bağlı narahatlıqlarını daha sonra birgə nəzərdən keçirilməsi məqsədilə BP və dövlət təhlükəsizlik orqanlarına çatdırmaq imkanı yaratmaqdır. 2011-ci ildə qaynar xətlə insan haqları və ya təhlükəsizlik qüvvələri ilə bağlı heç bir şikayət daxil olmayıb.

İxrac Boru Kəmərlərinin Təhlükəsizlik Komitələrinin (İBKTK) kəmərlər boyunca yerləşən 13 rayonda göstərdiyi fəaliyyətin nəticəsini müzakirə etmək və 2011-ci ilin prioritetlərini müəyyənləşdirmək üçün fevral ayında Xəzər Enerji Mərkəzində görüş keçirilib. Görüşdə həmçinin rayonlarda yaradılmış

İBKTK-ların başçıları, İBKTI-nın məsul işçiləri, Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi, Daxili İşlər Nazirliyi və Fövqəladə Hallar Nazirliyinin nümayəndələri ilə birlikdə BP AGT-nin yüksək vəzifəli şəxsləri də iştirak edib.

İBKTK-lar BP obyektləri üçün təhlükəsizliyin təmin edilməsində mühüm rol oynayır, belə ki, hər hansı bir hadisə və ya fəvqəladə hal baş verərsə, ilk növbədə yerli heyət, o cümlədən yanğın söndürənlər, fəvqəladə hallarda təcili yardım heyəti, həmçinin regional səviyyədə texnika və avadanlıqlar cəlb olunacaq. Komitələr həm də qabaqçılıq tədbirlərin görülməsində mühüm rol oynayır, məsələn boru kəmərinin yaxınlığındakı zonada tikinti işlərini nəzarətdə saxlayır.

Təhlükəsizlik və İnsan Haqları haqqında Könüllü Prinsiplər

ABŞ və Böyük Britaniya hökumətləri, BP də daxil olmaqla bir sıra enerji şirkətləri və insan haqları ilə məşğul olan qeyri-hökumət təşkilatları (QHT) tərəfindən 2000-ci ildə başlanğıcı qoyulmuş Təhlükəsizlik və İnsan Haqları haqqında Könüllü Prinsiplərin (KP) məqsədi enerji obyektləri və boru kəmərlərini qoruyan polis, təhlükəsizlik qüvvələri, özəl mühafizəçilərə lazımı təlim keçilməsi və yaxından nəzarət edilməsi vasitəsilə hüquqların qorunmasını təmin etməkdən ibarətdir.

2011-ci ildə İBKTI-də KP üzrə təlim vermək üçün "Equity International"-in sertifikatına layiq görülmüş 76 təlimçi var idi. İl ərzində İBKTI-nın işə qəbul etdiyi 90 nəfər işə başlamazdan əvvəl bu təlim kursunu bitirib. Biz mühafizə xidməti göstərən özəl podratçılarımıza işə yeni götürülənlər üçün ilkin təlimlər və təkrar təlim kurslarını keçirməkdə kömək etdik. 2011-ci ildə bu podratçımız tərəfindən 52 mühafizəçiyə cəmi 276 saat təlim keçirilib.

Dövlət və özəl təhlükəsizlik orqanları ilə qarşılıqlı fəaliyyətimiz

2011-ci ildə şirkətin təhlükəsizliklə əlaqədar qayda və öhdəliklərinin yerinə yetirilməsini yoxlamaq məqsədilə BP qrupu BP-nin Azərbaycandakı təhlükəsizlik şöbəsində şirkətin təhlükəsizlik və əməliyyat riskinin auditini aparıb. Bu audit təsdiq etdi ki, qarşımıza qoyulmuş məqsədlərə tam uyğun olaraq fəaliyyət göstərmişik.

Mövcud müqavilə razılaşmalarına əsasən 100 nəfərdən çox mühafizəçiyə fəvqəladə hallar zamanı tədbir görülməsi üzrə təlim kursları keçirilib. Səngəçal terminalında (ST) diqqəti podratçılarımız üçün təhlükəsiz sürücülük qaydaları, avtomobil sürüşməsi və bomba təhlükəsinə qarşı tədbir görülməsi üzrə təlimlərə yönəldik. Təhlükəsizliklə bağlı mütəmadi yoxlamalar keçirilib və nəticələri

təhlükəsizlik üzrə əlaqələndiricilər tərəfindən məruzə edilib.

2011-ci ildə Bakı-Tbilisi-Ceyhan/Cənubi Qafqaz boru kəməri (BTC/CQBK) marşrutu boyunca İBKTI əməkdaşı olan atlı patrulların sayı artırılaraq 45-ə çatdı. Biz ST birləşmiş nəzarət binası ilə İBKTI-nın terminalındakı baş ofisi arasında əlaqə yaradan optik lifli kabelin çəkilməsini başa çatdırmaqla İBKTI-yə köməklik göstərdik.

İkitərəfli Təhlükəsizlik Protokolundan irəli gələn proseduraların işlənilib hazırlanması istiqamətində Azərbaycan hökuməti ilə əməkdaşlığımızı davam etdirdik. 2011-ci ildə təhlükəsizlik şöbəmiz dörd proseduranın ilkin variantını işləyib hazırlayaraq, hökumətə təqdim etməzdən əvvəl daxili hüquqi təftişə verdi.

Hökumətlə əməkdaşlığımızın bir hissəsi kimi, Azərbaycanda BP-nin təhlükəsizlik şöbəsinin nümayəndəsi bir qrup dövlət rəsmiləri ilə birlikdə ABŞ səfirinin dəvəti ilə ABŞ-dakı əsas enerji obyektlərinə səfər etdilər.

Şikayətlərlə bağlı məsələlərin həlli

2011-ci il ərzində BTC/CQBK marşrutu boyunca şikayətlərlə bağlı məsələlərin həlli mexanizmi qüvvədə qalıb. Boru kəməri marşrutu boyunca yerləşən icmaların şikayət və müraciətlərinə altı nəfər icmalarla əlaqə üzrə məsul şəxs (İƏMŞ) və Səngəçal terminalında bir menecer baxıb. 2011-ci ildə biz icmalardan 10 şikayət almışıq. Onlardan beşi kompensasiya, üç torpaq istifadəsi, biri məşğulluq, digəri işə yol təmiri ilə bağlı olub. Torpaq istifadəsi ilə əlaqədar bir şikayət istisna olmaqla, doqquz şikayətin hamısı 2011-ci ildə öz həllini tapıb.

Bu konkret şikayətlərdən başqa, biz Azərbaycanda BTC/CQBK marşrutu boyunca yerləşən ərazilərdə müxtəlif fəaliyyət növləri ilə məşğul olmaq üçün icazə verilməsinə dair 221 ərizə qəbul etdik. Onların 205-i 2011-ci ildə, 16-sı isə 2012-ci ildə həll edilib.

Biz, həmçinin Səngəçal terminalı ətrafında yaşayan icmalardan fəaliyyətimizlə əlaqədar altı müraciət almışıq. Onlar yerli sakinlərin məşğulluğu, sosial investisiya, peşə təlimləri və infrastrukturun yaxşılaşdırılması ilə əlaqədar olub. Bu müraciətlərlə bağlı bizim podratçımız Qaradağ rayonundan 63 nəfəri işə götürüb. Biz həmçinin usta yanında şagird proqramının əhatə dairəsini genişləndirərək Səngəçal, Ümid, Sahil qəsəbələrinə əlavə olaraq Əzizkənd icmasını da proqrama daxil etdik. Paralel olaraq 2011-ci ildə Səngəçal kəndində tullantıların idarə olunması layihəsi həyata keçirilib və Əzizkənd icmasında məktəb yolu təmir etdirilib. Ümid kəndində icma mərkəzinin təmirini isə 2012-ci ildə başa çatdırmaq planlaşdırılıb.

Əməkdaşlarımız Məqsədimiz ən istedadlı insanları işə cəlb etməklə yanaşı əlverişli iş şəraiti, rəqabətədavamlı məvacib və şəffaf karyera inkişafı təklif etməklə əməkdaşlarımızı öz sıralarımızda saxlamaqdır

Bakıda keçirilmiş BP AGT Mühəndis Gününü 180-ə yaxın mühəndisi bir araya gətirdi, mart 2011

İşçi heyətimiz və əməliyyatlarımızda əməyin təhlükəsizliyi hər şeydən vacibdir. 2011-ci ildə əməyin təhlükəsizliyi ilə bağlı hədəflər hər bir işçinin illik fəaliyyət planına – işçi ilə bilavasitə rəhbər arasında razılaşdırılmış rəsmi sənəddə əsas prioritetlərdən biri kimi salınıb.

2011-ci ildə diqqət mərkəzində olan daha bir sahə işçi heyətinin^a milliləşdirilməsi idi. İlin sonuna Azərbaycanda ixtisaslı işçilərimizin 86%-i ölkə vətəndaşları idi. 2010-cu ildəki 87%-ə nəzərən bu kiçik azalma ixtisaslı

işçi qüvvəsinə tələbatın artması və əmək bazarlarının qloballaşması ilə izah oluna bilər. Azərbaycanda BP-nin işçilərinin ümumi sayı il ərzində 231 nəfər artdı və daimi işçilərinin^b sayı 2 701-ə çatdı.

Yüksək vəzifəli yerli vətəndaşların sayı 2010-cu ilə nisbətən 14% artaraq 149-a çatdı. Bu, 2006-cı ilin sonundakı 40 rəqəmi ilə müqayisədə üç dəfədən də çox artımdır. Onların arasında olan qadın əməkdaşlarımızın 44%-dən çoxu maliyyə və insan resursları şöbələrində işləyirdi. Kişi menecerlərin 50%-dən çoxu əməliyyatlar, mühəndis-texniki, sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi, təhlükəsizlik və ətraf mühit (SƏTTƏM), həmçinin maliyyə sahələrində idi.

İşəgötürmə

2011-ci ildə də işə ən istedadlıların cəlb olunması diqqət mərkəzimizdə oldu. Buna nail olmaq üçün istənilən boşluğu aradan qaldırmaq, şəffaflyq və səmərəliliyimizi təkmilləşdirməyə davam etmək üçün daxili işəgötürmə proseslərimizi və strategiyalarımızı yenidən nəzərdən keçirdik.

Artıq ard-arda dördüncü ildir ki, daha çox dəqiqlik və şəffaflyğa şərait yaratmaq, ərizələrin işlənməsi vaxtını azaltmaq məqsədilə məzun və təcrübəçilərin işə götürülməsi proqramını onlayn başlayırıq. Məzunların işə götürülməsi qrupu Dövlət Neft Akademiyası, Xəzər Universiteti, Dənizçilik Akademiyası, Texniki Universitet, Bakı Dövlət Universiteti də daxil

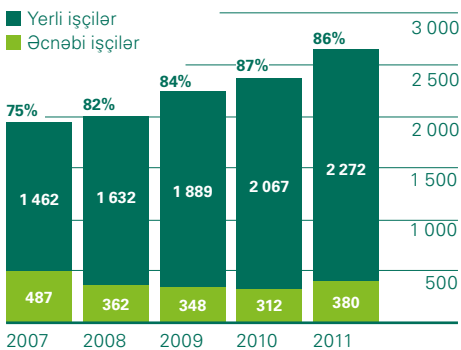
olmaqda bir sıra yerli universitetlərdə, eləcə də Türkiyənin seçilmiş universitetlərində karyera günləri təşkil etdi. Biz 2 546 ərizə qəbul edərək, onları nəzərdən keçirdik, ingilis dili və qabiliyyət testləri təşkil etdik, 396 müsahibə apardıq və son nəticədə qarşıya qoyduğumuz hədəfdən bir qədər artıq – 47 yaş təcrübəçisi və 64 məzunu işə qəbul etdik.

Ehtiyac olduqda açılan iş yerləri haqqında elanların bp.com/xezer ünvanında verilməsi davam edir. İş elanlarımızla bağlı 10 812 ərizə verilib və nəticədə 174 iş təklifi qəbul edilib. Bundan əlavə, müxtəlif ixtisaslar üzrə 119 texniki işə götürərək təyinatdan əvvəl Xəzər Texniki Təlim Mərkəzində 18 aylıq təlim keçməyə göndərdik.

Rəqabətədavamlı məvaciblə bərabər, işçilərə tibbi, stomatoloji, qəzalara qarşı sığorta, ailəyə dəstək ödənişləri və idman-sağlamlıq obyektlərindən istifadə kimi qeyri-nağd imtiyazlar təklif edirik. 2011-ci ildə bu idman-sağlamlıq obyektlərinə Sumqayıtdakı yeni bir mərkəz əlavə olundu. Yerli əməkdaşlar həm də BP qrupunun “ShareMatch” – alınan səhmlərin ikiqat artırılması və dəyişən ödəniş planı (illik icra göstəricilərinə görə bonus) kimi global mükafatlandırma proqramlarında iştirak etdilər. İl ərzində dənizdə çalışan işçilərin əməkhaqları artırıldı.

BP-nin Azərbaycandakı ixtisaslı işçi heyəti

Bu diaqramda yerli vətəndaşların faizi də göstərilib

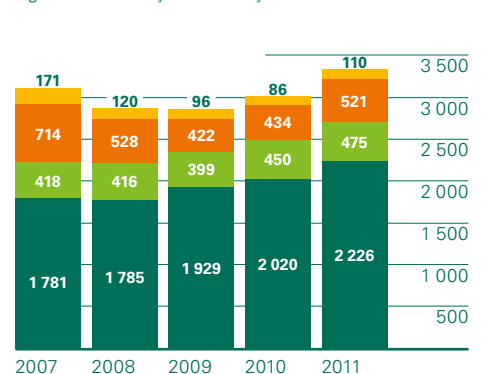

^a Əməliyyatlar, hasilat, neft-qaz mühəndisliyi və biznesə dəstək funksiyaları üzrə ixtisaslı mütəxəssislər, eləcə də ixtisaslı fəhlələr.

^b İxtisaslı və ixtisassız işçilər daxil olmaqla BP-nin rəsmən işə götürdüyü şəxslər.

Azərbaycanda BP-nin daimi işçiləri və agentlik müqaviləsi əsasında işləyən əməkdaşları^c

Daimi işçilər
Agentlik əməkdaşları

^c Agentlik müqaviləsi əsasında çalışan əməkdaşlar BP üçün işləyirlər, lakin işə rəsmi olaraq işəgötürmə agentlikləri tərəfindən qəbul edirlər.

BP-nin Azərbaycanda işəgötürmə üzrə statistik göstəriciləri^a

	Ehtiyac olduqca işəgötürmə				Məzunları işəgötürmə				Ümumi cəmi	
	2010		2011		2010		2011		2010	2011
	Qadın	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın	Kişi		
Biznesə dəstək	5	2	19					7	19	
Kommersiya		2	1					2	1	
Əlaqələr və şirkət xarici işlər		6	1	3				6	4	
Mühəndis-texniki işlər	1	3	2	11	2	10	6	18	16	37
Maliyyə	5	2	3	6	2		2		9	11
Sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi, təhlükəsizlik və ətraf mühit	1	10	4	17			2	4	11	27
İnsan resursları	4	1	5	1	1		3		6	9
İnformasiya texnologiyaları və xidmətləri				2					0	2
Hüquq	1		1	2					1	3
Logistika		12							12	0
Əməliyyatlar	7	2	8	43					9	51
Planlaşdırma		15	1	3					15	4
Tədarük və təchizatın idarə edilməsi	2		5	22	1	1	3		4	30
Layihələr	2		1	5					2	6
Geoloji-geofiziki işlər	5	9	2	5	2	5	1	10	21	18
Vergilər			1						0	1
Quyular ^b	1	2			1	13	2	13	17	15
Cəmi – məzunları işəgötürmə					9	29	14	50	38	64
Texnikləri işəgötürmə		7			1	91	119		99	119
Cəmi – ehtiyac olduqca işəgötürmə	34	73	54	120					107	174

^a Məzun və texniklər mütəmadi keçirilən məşğulluq proqramları vasitəsi ilə işə götürürlər.

^b Bu funksiya daha əvvəl "qazma və tamamlama" kimi göstərilirdi.

Əməkdaşlarla ünsiyyət və münasibətlər**İşçi heyətin illik məmnunluq sorğusu**

Əməkdaşların iştirak səviyyəsini başa düşmək və müşahidə etmək, təkmilləşdirilməsi lazım olan sahələri müəyyən etmək üçün əməkdaşlar arasında illik sorğu aparırıq. 2010-cu ildə keçirilməli olan sorğu təşkilatı dəyişikliklərin sorğuda əksini tapmasına şərait yaratmaq üçün təxirə salındı. Sorğunu 2011-ci ildə keçirdik. Nəticələr bütün işçi heyətinə elan edildi və göstərdi ki, əməkdaşlar rollarını aydın bilir, özlərini bu bərdə yaxşı məlumatlanmış hiss edirlər. Rəhbərlik "işçiləri dinləyən və həssas" kimi qiymətləndirildi. 2009-cu ildə keçirilmiş son sorğudan bəri daha geniş ikitərəfli əlaqə sayəsində rəhbərliyin işçilərlə münasibətləri yaxşılaşdı – bu, qismən əvvəlki sorğudan alınmış nəticələrə əsasən baş verdi.

2011-ci ilin sorğusu təkmilləşdirilməli olan digər sahələri, o cümlədən əməkdaşların BP-nin dəyərləri və biznes prioritetləri bərdə məlumatlılığının daha da artırılmasına ehtiyac olduğunu aşkar etdi. Həmin məsələlərdən bəziləri həll edildi. Korporativ dəyərlər və davranışlarla bağlı şirkətin yenidən nəzərdən keçirilmiş gözləntiləri ilin sonunda təqdim olundu və 2012-ci ildə keçirilən iclaslarda vurğulanacaq.

Səbir və inadkarlıq – uğurun formulu

Şərqi Azəri dəniz platformasının meneceri Abdulla Abdullayev obyektəki bütün işçi heyətin sağlamlığı, təhlükəsizliyi və rifahı üçün məsuldur. Ən əsası, o, əməliyyatların təhlükəsiz, tələblərə uyğun və etibarlı şəkildə aparılmasına cavabdehdir. O, əməkdaşlarda sərişətləri aşılamaq, iş icrasının davamlı şəkildə təkmilləşdirilməsinə çalışmalı və obyektin təşkilatı potensialını qoruyub saxlamalıdır. Bu, həm ağır bir yüküdür, həm də BP-də 15-illik fəvqəladə yüksəlişin gətirdiyi bir mükafatdır.

"Bu illər ərzində şirkətdəki bir çox işçilər kimi mən də biliklərə və təcrübəyə pillə-pillə yiyələnmişəm. Nail olduğum nə varsa, BP-nin mənə göstərdiyi dəstəyin nəticəsidir. Gənc mütəxəssis kimi məqsədlərinizə çatmaq üçün, sadəcə, səbirli və inadkar olmalısınız", - o, deyir. Əldə etdiyi nailiyyətlərə verilən bir qiymət kimi, 2009-cu ildə Azərbaycan Prezidenti ölkənin neft sənayesinin inkişafına verdiyi töhfələrə görə Abdullanı "Tərəqqi" medalı ilə təltif edib.

Abdulla BP-də işləməyə 1996-cı ildə, təhlükəsizlik departamentində növbə rəisi kimi başlayıb. Oradan sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi və ətraf mühit şöbəsinə (SƏTƏM) fəvqəladə vəziyyətlərdə cavab tədbirləri üzrə məsul şəxs vəzifəsinə keçib. 2011-ci ildə Böyük Britaniyaya "Oil Spill Response Limited"

şirkətinə təcrübə keçməyə göndərilib. Bir il sonra BP qrupunun Sanberidəki Regional Böhran Mərkəzinə keçərək, Rusiyadakı "TNK-BP" şirkəti üçün böhran və fəvqəladə halların idarə edilməsi sisteminin yaradılmasına kömək layihəsi kimi layihələrdə iştirak edib. O, Alyaskada da işləyib, 1 287 kilometrlik Trans-Alyaska boru kəməri sisteminin istismar əməliyyatlarında böyük təcrübə qazanıb.

2004-cü ilin ortalarında Azərbaycana qayıdanda Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə regionu üzrə böhran və fəvqəladə hallara qarşı hazırlıq meneceri vəzifəsinə təyin edilib. 2006-cı ildə öz istiqamətini dəyişərək dəniz əməliyyatları üzrə SƏTƏM meneceri vəzifəsinə, 2008-ci ildə isə qurudakı neft və qaz terminalı əməliyyatları üzrə SƏTƏM və fəvqəladə hallarda cavab tədbirləri meneceri vəzifəsinə keçib. Daha sonra, 2010-cu ildə Dərinsulu Günəşli dəniz platformasının meneceri, 2011-ci ilin mart ayında isə Şərqi Azəri platformasının meneceri vəzifəsinə təyin edilib.

İşçilərə qulaq asmaq üçün nahar yeməkləri

Daha bir ikitərəfli ünsiyyət təşəbbüsü – “İşçilərə qulaq asmaq üçün nahar yeməkləri” layihəsi 2010-cu ildə başlayıb, 2011-ci ildə davam etdi. Qeyri-rəsmi keçən bu səmimi görüşlərdə yüksək vəzifəli rəhbərlər əməkdaşları dinləyir, qaldırılan mövzuları qeydə alır və sonradan regional rəhbərlik qrupunun yığıncaqlarında həmin məsələlərin həllini müzakirəyə çıxarırlar. Bu prosədə əməkdaşlar rəhbərliklə tanış olur, onlara birbaşa sual vermək və informasiyanı birinci əldən almaq imkanı verilir.

Sosial fəaliyyətlər

Əməkdaşların bir-birlərini iş mühitindən kənarında daha yaxşı tanımağa imkan verən sosial tədbirlər 2011-ci ildə davam etdirilib. Futzal və nörd yarışlarında 400 nəfər əməkdaşımız və podratçımız, eləcə də bundan ikiqat artıq azarkeş iştirak etdi. 2012-ci ildə basketbol və şahmat yarışlarını da daxil edərək bu proqramı genişləndirməyi planlaşdırırıq.

Yüksək vəzifəli azərbaycanlı menecerlər

- Kişi (cəmi 122)
- Qadın (cəmi 27)

Texniklərin forumları

Texniklər əməkdaşlarımızın ən mühüm qruplarından. Ön cəbhədə – hasilat platformaları, terminallar və boru kəmərləri boyunca obyektlərdəki gündəlik işləri ilə onlar əsas fəaliyyətimizə mühüm töhfələr verirlər. Bu qrupla əlaqələrin inkişaf etdirilməsi ən yüksək idarəetmə prioritetlərimizdəndir.

Texniklərin ən yüksək rütbəli rəhbərliklə görüşərək birbaşa söhbət etmələri, təcrübələrini bölüşmələri, Azərbaycanda BP şirkəti daxilində proses və təşəbbüslərlə bağlı rəy və təkliflərini bildirmələri üçün platforma yaratmaq məqsədilə 2008-ci ildə texniklərin

forumunu təsis etdik. Bu foruma texniklər “sahiblik” edir – onlar hər tədbirin gündəliyinə öz töhfələrini verir, onları narahat edən məsələləri qaldırır və istədikləri təklifləri irəli sürürlər.

2008-ci ildən bəri karyera inkişafı üçün yeni bir yol açan texniklərin mühəndis işlərinə götürülməsi prosesi kimi bir neçə təşəbbüs ortaya çıxıb. Biz, həmçinin, iş yerində himayenin qiymətləndirilməsi alətinə istifadəyə verdik, texniklərin təlimində dəyişiklik etdik və onları rəhbərlik və İR mütəxəssislərinin tərəfdaşlığı ilə yaradılmış işçi qruplarında iştirak etməyə həvəsləndirdik – bütün bunlar forumlar zamanı aldığımız rəy və təkliflər nəticəsində oldu. Son dörd il ərzində keçirilmiş görüşlərdə 300-dən artıq, o cümlədən 2011-ci ildə keçirilmiş üç forumda təxminən 100 texnik iştirak edib.

Bir region – bir komanda

Beş il əvvəl BP-nin Tbilisi ofisində insan resursları şöbəsində işləyən Nino Meladze Bakıda ilk peşəkar inkişaf təcrübəsinə başladı. O zaman o, təşkilati inkişaf üzrə məsləhətçi və daha sonra Səngəçal terminalının İnsan resursları məsləhətçisi vəzifəsində işlədi. Onun məsul olduğu geniş fəaliyyət sahəsinə işəgötürmə, seçim və təyinat, işçi münasibətləri, öyrənmə və inkişaf fəaliyyətləri, işin təşkili və qiymətləndirilməsi məsələlərində məsləhətlərin verilməsi daxil idi.

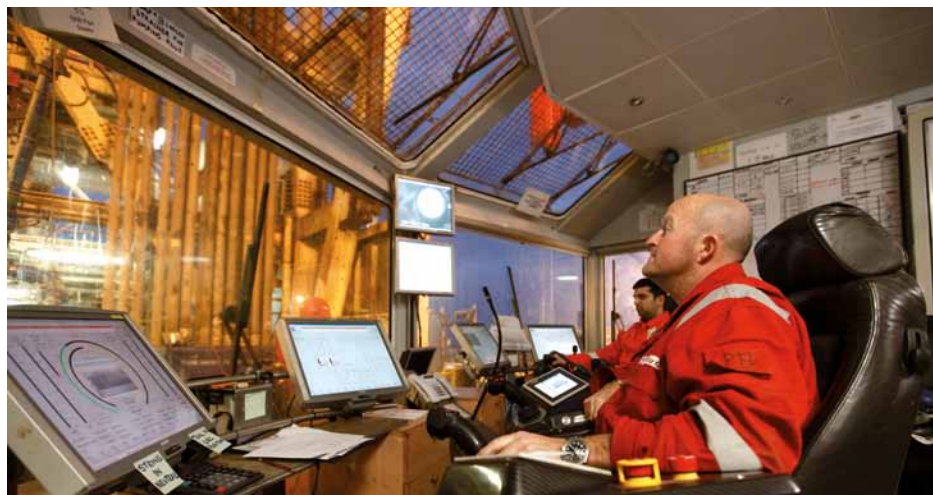
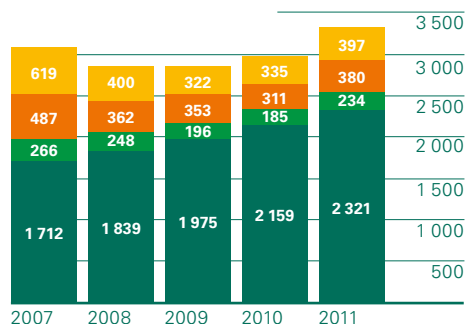
“Öz ölkəmdən kənarında, Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəməri kimi irimiqyaslı layihəyə cəlb olunmaqla belə mürəkkəb bir mühitdə işləmək qiymətəgəlməz təcrübədir”, - indi o deyir. Elə o zaman Nino həm də Britaniyanın Nottingham Trent Universitetindən məzun olaraq, insan resursları üzrə magistr təhsili barədə diplom aldı və İşçi heyətin inkişafı üzrə institutun şəhadətnaməsini almış ilk gürcü oldu.

Nino 2008-ci ilin iyulunda Gürcüstanda BP-nin İnsan resursları meneceri kimi Tbilisiyə qayıtdı. Üç il sonra o, Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə regionunda midstrim üzrə İnsan resursları meneceri vəzifəsinə təyin olundu və ailəsi ilə birlikdə Bakıya köçdü. Bu gün o, üç ölkəni əhatə edən insan resursları üzrə peşəkarlardan ibarət bir qrupa rəhbərlik edir. “Azərbaycanda BP-də işləməkdən zövq alıram”, - o deyir. “Nəhəng regional layihələrin mərkəzində olmaq inkişaf üçün çoxlu fərsətlər yaradır”.

Azərbaycanda BP-nin yerli və əcnəbi əməkdaşları

Yerli Daimi işçilər Agentlik əməkdaşları
Əcnəbi Daimi işçilər Agentlik əməkdaşları

Şərqi Azəri platformasının qazma idarəetmə otağının kabinesi

Azərbaycan Gənc Mütəxəssisləri İnkişaf Etdirənlər Cəmiyyəti

BP işçilərindən ibarət bir qrup olan Azərbaycan Gənc Mütəxəssisləri İnkişaf Etdirənlər Cəmiyyəti Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının tələbələri üçün könüllü şəkildə təhsil proqramları həyata keçirir. Görülən işlərə geologiya və mühəndis-texniki sahələr üzrə mühazirələr oxumaq və kitabxana təşkil etmək daxildir. 2011-ci ilin sonuna

kitabxanada 300-dən artıq kitab var idi. Qırxa yaxın tələbə neft-qaz sənayesinin geologiya-geofizika kimi sahələri ilə tanış olub. On altı tələbə geologiya-geofizikanın əsasları üzrə həftəlik kurslarda iştirak etmək üçün seçilib, üç tələbə isə Kolorado Mədən İnstitutu, Kornell və Stenford universitetləri daxil olmaqla Amerikanın nüfuzlu ali məktəblərində araşdırma və tədris assistenti olmaq üçün tam maliyyə dəstəyi alıb.

Azərbaycanda işləyən əcnəbi vətəndaşlar

BP-nin qarşıya qoyduğu hədəflərin Azərbaycanla həyata keçirilməsində əcnəbi vətəndaşlar mühüm rol oynayırlar. 2011-ci ildə cəmi 380 əcnəbi vətəndaşdan 350-si Avropa və Şimali Amerikadan, qalan 30 nəfəri isə Avstraliya, Kolumbiya, Misir, İndoneziya, Hindistan, Pakistan, həmçinin Trinidad və Tobaqodan gəlib. İl ərzində əcnəbi vətəndaşların sayında 68 nəfər artım oldu, belə ki, Azərbaycana 135 əcnəbi vətəndaş gəldiyi halda, 67-si ölkəni tərk etdi. Əsas artım quyular, mühəndis-texniki və əməliyyat sahələri üzrə oldu.

Azərbaycanda BP-də işləyən əcnəbi vətəndaşların gəldikləri ölkələr

İş sahəsi	Avropa və Şimali Amerika	Avstraliya	Kolumbiya	Misir	Hindistan	İndoneziya	Pakistan	Trinidad və Tobago	Ümumi cəmi
Biznesə dəstək									
Kommersiya	5								5
Əlaqələr və şirkət xarici işlər									
Mühəndis-texniki	74	3		1	2		2		82
Maliyyə	3							1	4
Sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi, təhlükəsizlik və ətraf mühit	8								8
İnsan resursları	4								4
İnformasiya texnologiyaları və xidmətləri	1								1
Hüquq	3								3
Əməliyyatlar	123			1			1		125
Planlaşdırma	1								1
Tədarük və təchizatın idarə edilməsi	7								7
Layihələr	14								14
Geoloji-geofiziki işlər	20							1	21
Vergilər	1								1
Quyular	86		8	2		2	1	5	104
Cəmi	350	3	8	4	2	2	4	7	380
Qeyri-rəhbər	242	3	4	4	2	2	2	5	264
Rəhbər	108		4				2	2	116

Yeni gələn/ölkədən gedən əcnəbilər

	2010		2011	
	Gələn	Gedən	Gələn	Gedən
	2	3		
				1
				1
	11	13	31	3
	3	5	2	2
				2
		2	5	2
	2	1	1	2
	1			
	7	30	31	23
		2	1	
	2	2	5	
	5	4	7	2
	4	3	10	9
				1
	12	13	42	21
	49	78	135	67

Öz peşə istiqamətləri üzrə daha yüksək ixtisas dərəcələri əldə etmək istəyən əməkdaşları dəstəkləyirik. Bu davamlı peşə təlimi siyasətinin məqsədi BP-də seçdikləri karyera yoluna aid nəzəri və təcrübi biliklərini dərinləşdirmək arzusunda olanlara kömək göstərməkdir. Şirkət təhsil haqqını, kitab, qeydiyyat, imtahan və yazışma xərclərini 100% öz üzərinə götürür.

Yelena Mirtaqavi
Təhsil və inkişaf üzrə menecer,
BP AGT

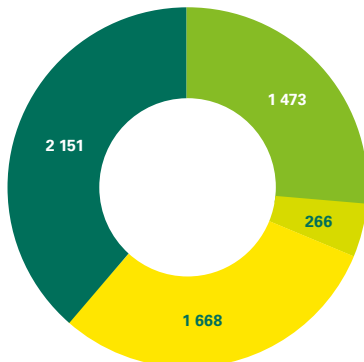
Təhsil və inkişaf

2011-ci ildə biz Azərbaycanda təlimlərə və işçilərin inkişafına 5,6 milyon dollara yaxın vəsait xərcləmişik. Buraya əməyin təhlükəsizliyi, idarəetmə, eləcə də biznes davranışları ilə bağlı təlimlər daxildir.

BP-nin Azərbaycanda təlim xərcləri^a

(min dollar)

- Sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi, ətraf mühit/fövqəladə hallara qarşı cavab tədbirləri
- Əsas/bazis/liderlik
- Əməliyyatlar/tekniki
- Peşəkar^b

Davamlı peşə təhsili

Davamlı peşə təhsili proqramı işçilərimizə mənsub olduqları peşə sahəsində formal elmi dərəcə və ya sertifikat əldə etməkdə köməklik göstərir. Bu proqram vasitəsilə tam ştat işləyən yerli əməkdaşlar təhsillə bağlı xərcləri ödəmək üçün maliyyə dəstəyi ala bilər.

2011-ci ildə midstrim, geoloji-geofiziki işlər, əməliyyatlar, əməyin təhlükəsizliyi və əməliyyat riskləri, insan resursları, maliyyə, eləcə də əlaqələr və şirkətxarici işlər üzrə 23 əməkdaşımız bu proqram çərçivəsində dəstək alıb. İl ərzində yeddi BP əməkdaşı tanınmış Britaniya və ya Amerika təhsil müəssisələrində təbiət elmləri üzrə magistr dərəcəsi verən proqrama müraciət etdilər. Daha 16 nəfər BP-nin köməyi ilə magistratura səviyyəsində digər təhsil imkanlarından faydalandı.

"Çəllenc" proqramı

"Çəllenc" ("Sınaq") proqramı BP-nin texniki və peşə sahələri üzrə erkən inkişaf proqramıdır. Bu proqram BP-yə uzunmüddətli strateji inkişafa və işçi qüvvəsinin yenilənməsinə nail olmaqda böyük köməklik göstərir. Proqramın məqsədi müəyyən ixtisas sahəsi üzrə üstün texniki xidmət göstərən, həmçinin daha geniş biznes tələblərinə cavab verən tam səriştəli və müstəqil peşəkarlar hazırlamaqdır.

2011-ci ildə 26 yerli əməkdaş bu proqramı uğurla başa vuraraq şirkətdə daha üstün vəzifələrə irəli çəkildi. Bundan başqa yeni 64 nəfərin proqrama qoşulması ilə Azərbaycanda "iddialı gənc mütəxəssis – çəllencer"lərin ümumi sayı 143-ə çatdı.

İyul ayında Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə (AGT) regionu "çəllencer"ləri BP qrupunun "TexnoFest" tədbirində ilk dəfə iştirak etdilər. Bu onlara öz işlərini nümayiş etdirməyə, texniki sahədə rəhbərliklə ünsiyyətdə olmağa, eləcə də BP-dəki şəbəkələrini və əlaqələrini genişləndirməyə imkan yaratdı.

"Apstrim ekselens" proqramı

Proqramın məqsədi əməkdaşlarımızın texniki və peşə qabiliyyətlərini dərinləşdirmək, həmçinin öz təşkilati potensialımızı artırmaqdır. Bu, hər bir ixtisas sahəsi üzrə texniki və peşəkar inkişaf üçün strukturlaşdırılmış bir proses təklif edir.

^a Bu və digər diaqram və cədvəllər yalnız İnsan resursları şöbəsinin təşkil etdiyi təlimləri əks etdirir.

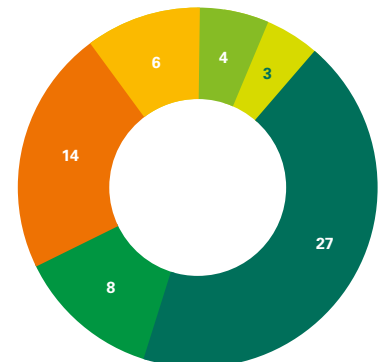
^b Quyular, mühəndis-texniki, geoloji-geofiziki işlər, əlaqələr və şirkətxarici işlər və maliyyə sahələrini əhatə edir.

Bu proqram təşkilati potensial yaratmaq üçün icra göstəricilərinə diqqət yetirən fərqli bir inkişaf prosesi təşkil etməklə şirkətin strategiyasını dəstəkləyir. O, həmçinin, əməkdaşlarımıza öz gələcək karyeraları ilə bağlı aydın istiqamət verərək fərdi inkişafı dəstəkləyir, eləcə də işçilərin öz bacarıq və qabiliyyətlərinə görə uğur qazandıqları meritokratiya mühitini təmin edir. Proqram ilk dəfə 2011-ci ildə geoloji-geofiziki bölmədə tətbiq olundu. 2012-ci ildə proqrama daha çox şöbə qoşulacaq.

BP-nin təyinatı ilə xaricdə işləyən Azərbaycan vətəndaşları

- Davam edir
- Başlayıb
- Qurtarıb
- Kişi
- Kişi
- Kişi
- Qadın
- Qadın
- Qadın

1. İşçi heyətin inkişafı üzrə institutun şəhadətnaməsi ilə Nottingham Trent Universitetinin magistr diplomunu alarkən
2. Əməkdaşlar iclas zamanı
3. Xəzər texniki təlim mərkəzində trening

Azərbaycanın beynəlxalq şəhadətnaməli ilk kartoqrafı

Coğrafiya elmində uğur qazanmaq üçün riyazi coğrafiya və geodeziya sahəsində elmi biliklərin inteqrasiya olunması zəruri hesab edilir. Emil Bayramov 2008-ci ildən bəri Azərbaycanda BP-nin Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC), Cənubi Qafqaz boru kəməri (CQBK) və Qərb ixrac boru kəməri (QİBK) üçün Coğrafi İnformasiya Sistemləri (CİS) üzrə koordinatoru olub. O, coğrafiya və geodeziya üzrə biliklərdən boru kəmərləri marşrutu boyunca risklərin azaldılması üçün tələb olunan təhlillərdə istifadə edir. "Texnologiya və elmin tətbiqi boru kəmərləri boyunca risklərlə bağlı etibarlı proqnozlar vermək üçün son dərəcə əhəmiyyətlidir", - o, vurğulayır.

2011-ci ildə Emil coğrafiya və geodeziya sahəsində peşəkarlığını təsdiq etdirmək qərarına gəldi. Öyrəndi ki, Böyük Britaniyanın Kral Coğrafiya Cəmiyyəti onun istədiyi beynəlxalq peşəkar statusu verən təşkilatlardan biridir. Emil avqust ayında beynəlxalq şəhadətnaməli coğrafiyaçı olmaq üçün ərizəsini göndərdi. İki aydan sonra ona bu yüksək status verildi.

Bunun belə sürətlə baş verməsi bir qədər gözlənilməz oldu. Emilin öz ixtisası üzrə 12-illik peşə təcrübəsi var və beynəlxalq resenziyalı jurnallarda bir neçə elmi məqaləsi nəşr olunub. BP-dən əvvəl o, CİS və riyazi geodeziya üzrə beynəlxalq məsləhətçi kimi işləyib, həmçinin 18 ay Massaçusets Texnologiya İnstitutu və Harvard Universitetində tədris kursu keçib. İsveçrənin Lund Universitetindən coğrafiya ixtisası üzrə bakalavr dərəcəsi və CİS üzrə magistr dərəcəsi alıb. Onun landşaftşünaslıq

üzrə magistr dərəcəsi də var. Hazırda təbiət elmləri üzrə fəlsəfə doktoru dərəcəsi almaq üçün Almaniyanın Drezden Texnologiya Universitetində təhsil alır. Belə düşünür ki, BP onun həm peşəkar, həm də elmi inkişafı üçün böyük imkanlar yaradıb.

"BTC, CQBK və QİBK boru kəmərlərinin risklərin qiymətləndirilməsi sisteminin və boru kəmərlərinin açıq məlumat standartlarının hazırlanması ilə bağlı layihələrə CİS-in tətbiq edilməsi üçün BP-nin yaratdığı imkanlar mənə öz elmi və peşə biliklərimi artırıb beynəlxalq səviyyəyə çatmaqda kömək etdi. Ətraf mühitin CİS-ə əsaslanan monitorinqi proqramları da mənə imkan verdi ki, CİS-in tətbiqinin daha geniş əhatə dairəsi ilə bağlı elmi-peşə biliklərimi inkişaf etdirim. Bu təcrübədən boru kəmərləri boyunca müntəzəm aparılan müvafiq yoxlama proqramlarının CİS-əsaslı kompleks təhlilində də geniş istifadə edərim. Qazandığım bütün təcrübə və bilikləri gələcəkdə BP-də geodezik məlumatlarının idarə olunması və riskin qiymətləndirilməsi prinsiplərinin inkişafına tətbiq etmək ümidindəyəm", - Emil deyir.

Dil təlimi

Biz yerli işçi heyətimiz üçün ingilis dili dərslərini davam etdiririk. 2011-ci ilin sonunda təxminən 280 əməkdaşımız bu dərslərdə iştirak edirdi. Hər ay ingilis dilində ünsiyyət klubları təşkil olundu. Biz, həmçinin, əcnəbi əməkdaşlara Azərbaycan dili dərsləri ilə birlikdə Azərbaycanın tarixi, mədəniyyəti və adət-ənənələri barədə müəhazirələr təklif etdik.

Xəzər texniki təlim mərkəzi

Xəzər texniki təlim mərkəzi (XTTM) BP və tərəfdaşları üçün AGT regionunda işçi heyətin milliləşdirilməsini həyata keçirməkdə misilsiz xidmət göstərir. İlk məzunların buraxıldığı 2004-cü ildən bəri Hazırlıq proqramı çərçivəsində 686 texnik təlim alıb, onlardan 164-ü təlimi Hazırlıqsonrası proqramında davam etdirib. 2011-ci ildə 63 texnik məzun olaraq qurudakı və dənizdəki obyektlərə yola salınıb.

XTTM-də əməyin təhlükəsizliyi göstəricisi 2011-ci ildə yeni səviyyəyə yüksəldi – Mərkəz xəsarətə görə vaxt itirmədən 1 milyon adam-saat iş və qəzasız 1 milyon kilometr göstəricisinə nail oldu. "Moody International" təşkilatının keçirdiyi auditdən sonra XTTM öz ISO sertifikatının əhatə dairəsini Texniki qeyri-hazırlıq təlimi ilə genişləndirdi. Oman və İraqdakı əməliyyatlarımızın XTTM-in xidmətlərindən istifadə etməyə başlaması ilə bura BP qrupu üzrə yüksək ixtisaslı kadrlar hazırlayan regional mərkəzə çevrildi.

Etik normalar və qaydalara uyğunluq Etibar edilən bir şirkət olmaq üçün ilbəl, dəyişməz yüksək standartlara uyğun olaraq işləyirik və gördüyümüz hər bir işdə bu standartlara riayət etmək üçün səy göstəririk

İşçilər davranış kodeksi təqdimatında

2010-11-ci illərdə bütün BP qrupunda BP dəyərlərini necə ifadə etməyimiz və rəhbərlik strukturunun məzmununu yenidən təftiş olundu. BP nəyə inandığımızı, hansı davranışı hədəf seçdiyimizi və bir təşkilat olaraq nəyə can atdığımızı hamımızın başa düşərək bölüşdürdüyümüz şəkildə ifadə edən beş dəyəri müəyyən etdi: təhlükəsizlik, hörmət, mükəmməllik, cəsaret və bir komanda. Məqsəd BP dəyərlərinin gələcək üçün azularımızı dəstəklənməsini, davranış kodeksi ilə tam uyğun olmasını və gündəlik işimizdə məsuliyyətli davranışa çevrilməsini təmin etmək idi. *Daha ətraflı səhifə 4-də oxuyun.*

Bizim davranış kodeksimiz

BP qrupunun hər bir əməkdaşı BP-nin davranış kodeksinə (DK) riayət etməyə və onu əsas tutmağa borcludur. Bu kodeks BP-nin harada fəaliyyət göstərməyi, iş statusu və mənşəyindən asılı olmayaraq bütün işçilərindən minimum olaraq nələri gözlədiyini təsbit edir. O, BP-nin bütün hüquqi tələblərə və kodeksdə göstərilən uyğun etik standartlara riayət etmək barədə fundamental öhdəliyini əks etdirir.

Kodekslə yerli hüquqi normalar arasında fərqlər olduğu təqdirdə, daha yüksək standartlara üstünlük verilməsindən asılı olaraq ya kodeks, ya da yerli hüquqi tələblər tətbiq olunmalıdır. Kodeksə eməl etməmək çox ciddi pozuntu hesab edilir və inzibati tədbirlərin görülməsinə, o cümlədən işdən azad edilməyə gətirib çıxara bilər.

Konkret olaraq, DK qeyri-qanuni, korrupsiyaçı və qeyri-etik davranışları, o cümlədən rüşvətçorluq və çirkli pulların yuyulmasını qadağan edir. O, BP qrupunun bütün dünyada nağd pulla və ya natura ilə heç bir korporativ siyasi yardım etməmək siyasətini vurğulayır. Kodeks, eyni zamanda,

hədiyyələrin verilməsi və alınmasına, əyləncələrin təşkilinə və maraqların toqquşmasından yayınmağa dair təlimatlar verir.

Sözünü demək

DK əməkdaşları onları narahat edən məsələləri qaldırmağa, etik normalar, qaydalara uyğunluq və kodeksin özü barədə suallar verməyə təşviq edir. Bizim açıq danışmağa görə cəzalandırılmağa qarşı sıfır dözümlülük siyasətimiz sözünü açıq deməyin ən düzgün iş olmasına inamımızı tamamlayır.

“OpenTalk” (“Açıq söhbət”) adlanan müstəqil yardım xətti BP əməkdaşları və podratçıları tərəfindən qaldırılan problemlərin və sualların məxfi qaydada nizamla salınması üçün bir vasitədir. Bu yardım xəttindən heftənin bütün günləri – ister gündüz olsun, istərsə də gecə - istifadə etmək mümkündür. O, 75-dən artıq dildə olunan zəngləri qəbul edə bilər.

Biznes etikası

Birləşmiş Krallığın “Rüşvətçorluq barədə” 2010-cu il qanunundan sonra (1 iyul 2011-ci ildən etibarən qüvvəyə minib), 2011-ci ildə BP qrupunun rüşvətçorluq və korrupsiyaya, eləcə də çirkli pulların yuyulmasına qarşı yeni standartları istifadəyə verildi. Bu standartlar harada olmasından asılı olmayaraq BP-nin tam mülkiyyəti olan bütün təşkilatların və BP-nin iştirak səviyyəsi nəzərə almaqla mümkün olan səviyyədə bütün birgə müəssisələrin hər bir əməkdaş və icraçısına tətbiq olunur. Onlar qarşı tərəflə sövdələşmə aparmazdan əvvəl lazımı yoxlama və ehtiyat tədbirlərinin əhəmiyyətini daha da artırır.

İl ərzində şirkət BP əməkdaşları və agentlik işçiləri üçün DK-nin mənafehinə toqquşması, rüşvətçorluq, korrupsiya və çirkli pulların yuyulması

mövzularını əhatə edən elektron təhsil kursları təqdim etdi.

Podratçılar və etik normalar

BP bizim kodeksə oxşar prinsiplər əsasında fəaliyyət göstərən üçüncü tərəflərlə işləməyə çalışır. Kodeksin müddəalarından biri BP üçün və ya BP ilə işləyən hər bir podratçının minimum davranış standartlarını müəyyən edir. Rüşvətçorluq və çirkli pulların yuyulması qadağandır. Bu mövzular təchizatçılarımızla müntəzəm olaraq keçirilən müzakirələrə daxildir. Onlardan həm də qaydalara riayət olunduğunu müvafiq bəyannamələri imzalamaqla təsdiq etməsi tələb olunur.

2011-ci ilin göstəriciləri

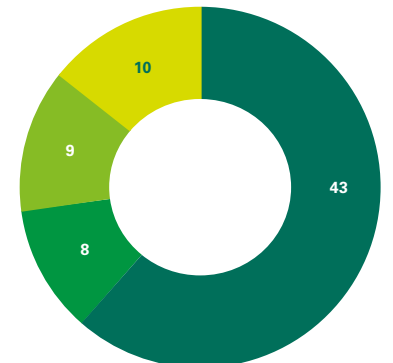
2011-ci ildə həmişə olduğu kimi Azərbaycanda BP-nin etik norma və qaydalara uyğunluq barədə illik attestasiya prosesi həyata keçirildi. Bütün BP əməkdaşları və agentlik işçilərindən öz fəaliyyətlərinin DK-ya uyğun olduğunu təsdiq etmək tələb olundu. Bütün pozuntular onlayn formada qeydə alındı.

İl ərzində BP-də Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə regionu üzrə 76 DK pozuntusu qeydə alındı. Bu pozuntular əsaslı şəkildə araşdırıldı və islahedici tədbirlər görüldü. Bir neçə BP əməkdaşı, podratçı və agentlik işçiləri uyğun yerli qanun və qaydalara riayət etmədiklərinə və ya DK standartlarını pozduqlarına görə işdən azad edildi. Pozuntu hallarına spirtli içki və ya narkotik maddələrdən sui-istifadə, təhlükəsizlik proseduralarının pozulması, dələduzluq və şirkət resurslarından yanlış istifadə halları daxil idi.

Azərbaycanda qeydə alınmış pozuntular

(davranış kodeksinin fəslə üzrə)

- Təhlükəsiz, məsuliyyətli və etibarlı iş
- İşçilərimiz
- İşgüzar tərəfdaşlarımız
- Aktivlərimiz və maliyyə sahəsində düzgünlüyümüz

Maraqlı tərəflərlə əlaqələr Dünyanın hər yerində öz işlərimizi yerli icmaların faydalana biləcəyi tərzdə aparırıq; Azərbaycanda davamlı inkişafa dəstək verir, təhsil təşəbbüslərinə sponsorluq edirik və gəlirlərin şəffaflığını təşviq edirik

2011-ci il ərzində Azərbaycanda maraqlı tərəfləri bir çox istiqamətlərdə əməkdaşlığa cəlb etmişik:

Hökumətlə

Azərbaycan hökuməti ilə uğurlu və qarışıqlı faydalı tərəfdaşlığımız davam edib və genişləniib.

- Həyata keçirdiyimiz əməliyyatları müzakirə etmək üçün Prezident İlham Əliyevlə bir neçə görüş keçirmişik.
- Aprel ayında Prezident İlham Əliyev BP qrupunun baş icraçı direktoru Robert Dadlini qəbul etdi. İyul ayında Prezident İlham Əliyev BP AGT-nin prezidenti Rəşid Cavanşiri 60-illik yubileyi münasibətilə qəbul etdi, onu "Şöhrət" ordeni ilə təltif etdi.
- Türkiyə ilə Azərbaycan arasında hökumətlərarası saziş və Şahdəniz (ŞD) qazının ixracı ilə bağlı digər əsas sazişlər imzalandı.
- İyun ayında Xəzər neft-qaz sərgisində Rəşid Cavanşir Prezident İlham Əliyevi və onun qonaqlarını BP-nin stendində qəbul etdi və interaktiv model vasitəsilə BP-nin regionda apardığı əməliyyatların miqyasını nümayiş etdirdi.
- Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti ilə hasilatın pay bölgüsü sazişləri, tranzit əraziyə malik ölkə hökumətləri ilə sazişlər və digər sazişlər çərçivəsində qarşılıqlı marağ doğuran bir sıra məsələlər üzrə birlikdə işlədik.
- İyul ayında BP-nin Rusiya/MDB üzrə iqtisadi şöbəsinin rəhbəri və baş iqtisadçısı BP-nin illik "Dünya energetikasının statistik icmalı"nı hökumət orqanları, media, universitetlər və biznes ictimaiyyətinə təqdim etmək üçün Azərbaycana gəldi.
- SD Mərhələ 2 layihəsi və Səngəçal terminalının planlaşdırılmış genişləndirilməsi ilə əlaqədar Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi, Nəqliyyat Nazirliyi, Azərbaycan Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu, Qaradağın yerli rəhbərliyi ilə əməkdaşlıq etdik.
- İqtisadi İnkişaf Nazirliyində iqtisadi siyasətin təhlili və proqnozlaşdırma bacarıqlarının inkişaf etdirilməsinə dəstək verdik.
- Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının həyata keçirdiyi biznesə imkan yaradan mühit layihəsinin bacarıqların yaradılması komponentini tərəfdaşlarımızla birlikdə maliyyələşdirdik.

Vətəndaş cəmiyyəti ilə

- Azərbaycandakı sosial fəaliyyətimizlə bağlı əminliyin təmin edilməsi, məsləhətlərin verilməsi və problemlərin müəyyən edilməsi məqsədilə BP tərəfindən təsis edilmiş müstəqil şirkətdənkenar məsləhət qrupu olan Azərbaycan Sosial Təhlil Komissiyası

(ASTK) ilə əlaqələrimizi davam etdirdik. 2011-ci ilin may ayında iş icrası ilə bağlı bir sıra məsələlərin müzakirə olunması üçün ASTK ilə görüşlərin keçirilməsinə şərait yaratdıq. ASTK-nın Azərbaycanda BP-yə təqdim etdiyi, bir sıra tövsiyələr verən beşinci hesabatı bizim cavablarımızla birlikdə BP-nin Azərbaycan üzrə veb-saytında yerləşdirdik.

- Mineral Ehtiyatların Hasilatı ilə Məşğul olan Sənaye Sahələrində Şəffaflıq Təşəbbüsü çərçivəsində gəlirlərin şəffaflığına dəstəyimizi davam etdirdik.
- Şəfəq-Asiman blokunun üç-ölçülü seysmik çəkilişlərinin ətraf mühitə potensial təsirləri barədə vətəndaş cəmiyyəti ilə geniş məsləhətləşmələr apardıq.
- "BP Azərbaycanda davamlı inkişaf haqqında hesabat 2010"u müzakirə etmək üçün yerli QHT-lərlə görüş keçirdik.
- BP-nin Azərbaycandakı fəaliyyətləri, Xəzər regionu üzrə enerji məsələlərinə münasibətimiz və ŞD Mərhələ 2 layihəsinin gedişi ilə maraqlanan tədqiqatçılarla görüşdük.
- 2011-ci ildəki görüşlərimiz zamanı vətəndaş cəmiyyəti təmsilçiləri icmalarla daha geniş əməkdaşlıq və Azərbaycandakı gələcək layihələrimizə daha çox cəlb olunmaqla bağlı bir neçə mühüm təklif irəli sürdülər.

Əməkdaşlarla

- Aktual məsələləri müzakirə etmək üçün bir neçə ümumi yığıncaq keçirdik.
- Daxili intranet səhifəsini müntəzəm yeniləşdirdik.
- İşçi heyəti üçün "Compass" jurnalının 2011-ci ildə fəaliyyətlərimizi əhatə edən sekkiz nömrəsini Azərbaycan (çap şəklində) və ingilis

Yerli kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri tikinti sahəsinə səfər zamanı

ASTK-nın hesabatı ilə tanış olun: bp.com/caspian/asrc

BP-nin Azərbaycan Sosial Təhlil Komissiyasını şirkətdənkenar müstəqil bir orqan kimi təsis etməsi təqdirəlayiqdir və bu, özlüyündə BP-nin sosial təsirinə necə ciddi yanaşdığını nümayiş etdirir. İnanırıq ki, bu, dünyanın hər yerində neft-qaz sənayesi üçün ən yaxşı bir nümunədir.

Azərbaycan Sosial Təhlil Komissiyası Beşinci hesabat, avqust 2011

(onlayn versiyasında) dillərində nəşr etdik.

- İşçilər arasında fasiləsiz təkmilləşmə (FT) mədəniyyəti aşılamaq üçün FT mövzusunda doqquz video-hekayə hazırladıq.
- BP AGT intranet şəbəkəsində əməyin təhlükəsizliyi ilə bağlı, AGT regionu üzrə prezidentin video-müraciəti də daxil olmaqla, 25 material təqdim etdik.
- Öz işçilərimiz və onların ailə üzvləri arasında sürücülük mədəniyyətinin yüksəldilməsi üçün avtomobillərin təhlükəsiz idarə olunması üzrə iki kampaniya keçirdik.
- Yeni təşkilati model, əməyin təhlükəsizliyi və ətraf mühit riskləri ilə bağlı təşkilati strukturu müzakirə etmək üçün BP AGT üzrə 150 yüksək vəzifəli rəhbərin yığıncağını keçirdik.

- Ön xətdə çalışan işçilərimizlə əlaqələri gücləndirmək məqsədilə il ərzində texniklərin üç forumunu keçirdik.
- Azərbaycanda işçi heyəti ilə yüksək vəzifəli rəhbərlik arasında rəy və təkliflərin verilməsi və qeyri-rəsmi ünsiyyəti təşviq etmək üçün yeddi dəfə "işçilərə qulaq asmaq üçün nahar yeməkləri" keçirildi.
- 171 əməkdaşımızı uzunmüddətli xidmət mükafatı ilə təltif etdik. Bu proqram 2008-ci ildə həyata keçirilməyə başlayandan bəri təxminən 800 nəfərin xidmətlərini bu cür qiymətləndirmişik.
- Qaydalara riayət və etik normalar üzrə "OpenTalk" ("Açıq söhbət") etimad telefon xətti bütün il boyu işini davam etdirdi.
- 259 nəfər BP əməkdaşı və podratçısı, eləcə də onların ailə üzvləri üçün doqquz "ailə günü" keçirdik.

İcmalarla

- Azərbaycandakı obyektlərimizin yaxınlığında yaşayan icmalarda davamlı inkişaf təşəbbüslərinə dəstəyi davam etdirdik.
- Texniki təhlükəsizliyi gücləndirilmək və qeyri-texniki riskləri idarə etmək üçün Səngəçal terminalı yaxınlığında yaşayan icmalarla il boyu ünsiyyətdə olduq.
- Bakı-Tbilisi-Ceyhan/Cənubi Qafqaz boru kəməri marşrutu boyunca şikayət və narazılıqların yoluna qoyulması mexanizmi işlək oldu.
- BP, icma üzvləri və təhlükəsizliyi təmin edən hökumət orqanları arasında dialoqa kömək edən Təşkilatlararası Təhlükəsizlik Komitəsinin forumu ilə birgə işlədik.
- Əməkdaşların cəlb edilməsi proqramı vasitəsilə əməkdaşlarımız icma inkişafına və təhsilə öz töhfələrini verdi.

Kütləvi informasiya vasitələri ilə

- Azərbaycanda fəaliyyətlərimizin nəticələri barədə kütləvi informasiya vasitələrinə məlumat vermək üçün biznes əməliyyatları üzrə rüblük hesabatlar buraxdıq.
- Region üzrə prezidentimiz biznes sahəsində yazan bir qrup yerli və xarici jurnalistlə mütəmadi görüşərək onlara BP tərəfindən həyata keçirilən layihələrdəki yeniliklər haqqında məlumatlar verdi.
- BP-nin Azərbaycandakı fəaliyyətləri barədə yerli və xarici jurnalistlər üçün qrup şəklində və fərdi brifinqlər keçirdik, müntəzəm olaraq yeni məlumatları çatdırdıq və televiziya müsahibələri verdik.
- Media üçün iki seminar və iş sahələrimizə 24 səfər təşkil etdik. İştirak edən təşkilatlar

arasında "Financial Times", "BBC", "CNN", "Die Welt" və "Dow Jones" da var idi.

- 2011-ci il ərzində mətbuat üçün biznes fəaliyyətimizdəki nailiyyət və irəliləyişləri əhatə edən 16 pres-reviz buraxdıq.
- Mətbuat nümayəndələrinin suallarını cavablandırmaq üçün 24 saat fəaliyyət göstərən xəttimiz açıq oldu.
- 2011-ci ilin sentyabr-oktyabr aylarında "Thompson Foundation" təşkilatında sosial mediaya dair iki həftəlik seminara qatılmalı və Böyük Britaniyanın media dairələri ilə görüşmələri üçün altı nəfər yerli jurnalistin Böyük Britaniyaya səfərini təşkil etdik.

Digər maraqlı tərəflər

İşgüzar səfərlər

Səngəçal terminalında 30-a yaxın ölkənin nümayəndələrini və tərəfdaşımız olan şirkətlər İTOÇU, Total, ARDNŞ, TPAO, LUKOYL və İNPEKS-in qonaqlarını qəbul etdik.

Tələbələrle

- Mühəndislik, o cümlədən kimya və mexanika mühəndisliyi ixtisasları üzrə bakalavr təhsilini əhatə edərək imkanlarını genişləndirməsi üçün Qafqaz Universitetinə dəstəyimizi davam etdirdik.
- "BP Azərbaycanda davamlı inkişaf haqqında hesabat 2010" ilə əlaqədar tələbələr rəy və təkliflərini öyrənmək üçün yerli universitetlərin tələbələri ilə müzakirələr apardıq.
- Həm Azərbaycanda, həm də ölkədən kənarında təqaüd proqramlarına dəstək verdik.
- Təcrübə proqramı vasitəsilə BP-nin Azərbaycandakı müxtəlif şöbələrində təhsildən ayrılmadan əmək təcrübəsi əldə etmələri üçün tələbələri işə cəlb etdik.

Podratçılarla

- BP-nin idarə etdiyi layihələrdə yerli şirkətlərin iştirakını artırmaq məqsədilə öz podratçılarımız üçün məlumat və tanışlıq tədbirləri təşkil etdik.

Geniş ictimaiyyətlə

- Noyabr ayında Xəzər Beynəlxalq Ətraf Mühit Sergi-Konfransında – Xəzər və Qafqaz regionunda bu qəbildən ən böyük tədbirdə iştirak etdik.
- BP-nin Azərbaycanda və regiondakı fəaliyyətləri bp.com/xezer internet saytımızda işıqlandırıldı. 2011-ci ildə hər gün bu sayta orta hesabla 480-dən artıq insan daxil olub. Onlayn sorğu forması vasitəsilə il ərzində ümumilikdə 395 sorğu alındı.

Kəndlər daim məlumatlandırılır

Hər il Səngəçal terminalı yaxınlığındakı icmalarla, o cümlədən Əzizkənd və Ümid kəndlərinin sakinləri ilə görüşlər keçirilir. Məqsəd terminaldakı cari əməliyyatları izah etmək və terminalın gələcəyi ilə bağlı bütün məsələləri onlarla müzakirə etməkdir. 2011-ci ildə bu görüşlər qarşından gələn inkişaf layihələrinə – Səngəçal terminalı ətrafında gələcək genişləndirmə işləri ilə əlaqədar Şahdəniz Mərhələ 2 (ŞD2) infrastruktur layihəsinə yönəldildi.

Görüşlərdən əvvəl qonşu icmalarda aparılmış rəy sorğusu bizə imkan verdi ki, həm lazım olan auditoriyanı, həm də planlarımız barədə məlumatların lazım olan insanlara düzgün formatda çatmasını təmin etmək üçün ən münasib əlaqə formasını müəyyənləşdirək. ŞD2 infrastruktur layihəsinə aid ətraf mühit və sosial sahəyə təsirin qiymətləndirilməsi və terminalda görülməsi planlaşdırılan işlər xeyli marağa səbəb oldu və ŞD2 barədə konstruktiv dialoqa başlamaq, mümkün narahatlıqları başa düşmək üçün bizə əlverişli imkan yaratdı.

"Bu görüşlərdən sonra genişləndirmə layihəsinin icmalara təsirini aradan qaldırmaq, qeyri-biznes risklərimizi azaltmaq, kəndləri qazın məşəldə yandırılması və lay suyu kimi məsələlərin müzakirəsinə cəlb etmək üçün tərtib olunmuş uzunmüddətli əlaqələr planı hazırladıq", – BP AGT-də maraqlı tərəflərlə əlaqələr üzrə rəhbər Qivami Rəhimli deyir: "2012-ci ildə Səngəçal yaxınlığında yaşayan icmalarda sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi və ətraf mühit standartlarımızın mahiyyəti barədə daha geniş təsəvvür yaratmaq üçün xüsusi iş aparacağıq".

Əməyin təhlükəsizliyi və sağlamlıq

Bu il əməyin təhlükəsizliyi və sağlamlıq göstəriciləri baxımından güclü bir il oldu, əməyin təhlükəsizliyi üzrə məlumatlılığı artırmaq və sağlamlıq məsələləri barədə anlayışı yaxşılaşdırmaq üçün bir sıra vacib təşəbbüslər həyata keçirdik

5

Əsaslı dövri təmir vaxtında və təhlükəsiz həyata keçirildi

Fövqəladə hallarda cavab tədbirləri üzrə böyük bir **birgə təlim-məşq** uğurla planlaşdırılaraq həyata keçirildi

87%

2010-cu ilin dənizdə təhlükəsizlik və riskin auditi nəticəsində görülməli tədbirlərin yerinə yetirilmə faizi

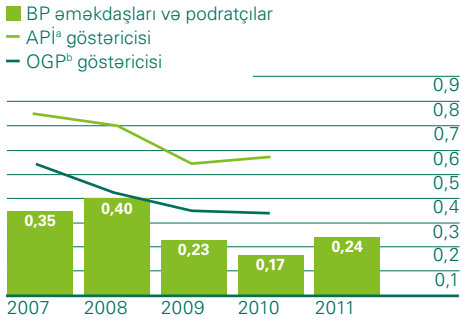
Əməyin təhlükəsizliyi Azərbaycanda əməyin təhlükəsizliyini həmişə diqqət mərkəzində saxlamışıq və daim bu sahədə göstəricilərimizi yaxşılaşdırmaq üçün yollar axtarıq

1. Şahdəniz platformasında yüksək hündürlükdə işlərin aparılması
2. Səhər növbəsinə başlayan sürücü

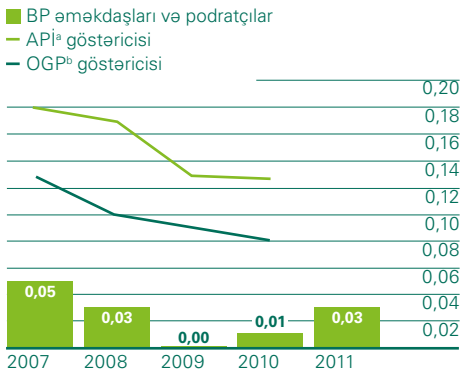
Qeydiyyatda alınan xəsarətlərin tezliyi

(işlənmiş hər 200 000 saat üçün)

İş gününün itirilməsi hadisələrinin tezliyi

(işlənmiş hər 200 000 saat üçün)

^a Amerika Neft İnstitutu

^b Beynəlxalq Neft və Qaz İstehsalçıları Assosiasiyası

İl ərzində biz konkret təhlükəsizlik məsələlərini ön plana çəkmək üçün işi dayandıraraq əməyin təhlükəsizliyi ilə bağlı söhbətlər apardıq. Ayrı-ayrı zədələnmələrin qarşısının alınması və sağlamlıqla əlaqədar çoxlu sayda təqdimatlar keçirdik.

Altı dəniz platformamızın beşində heç bir əhəmiyyətli təhlükəsizlik problemi olmadan rekord sayda dövrü təmirlər həyata keçirildi. Bundan başqa, biz Qərbi Azəri platformasında məşəl ucluğunu xüsusi vertolyotdan istifadə etməklə dəyişdik. İlk dəfə idi ki, regionda belə bir vertolyotdan istifadə olundu. Proses uğurla başa çatdırıldı.

2011-ci ildə altı yüksək potensiallı insident^c qeydə alındı – onlardan üçü düşmüş əşyalar, digərləri tənəffüs aparatı silindrindəki kəsilməmiş klapan mili, təzyiç qoruyucusunun işləməməsi nəticəsində quyunun gözlənilməyən kimi bağlanmaması və təhlükəli materialların təchizat bazasına icazəsiz daşınması idi. Bütün insidentlərlə əlaqədar hərtərəfli təhqiqat aparıldı, çıxarılan nəticələr və təcrübədən alınmış dərslər barədə hesabat verildi.

BP-nin Azərbaycanda əməyin təhlükəsizliyi üzrə göstəriciləri^d

	2010	2011
Ölüm halları	0	0
Yüksək potensiallı insidentlərin tezliyi ^e	0,045	0,07
İş gününün itirilməsi hadisələrinin tezliyi ^f	0,01	0,03
Qeydiyyatda alınan xəsarətlərin tezliyi ^g	0,17	0,24
Yol-nəqliyyat qəzalarının ümumi səviyyəsi ^h	0,88	1,27
Qət edilmiş kilometr (milyon)	17,02	14,2
İşlənmiş saatlar (milyon)	17,97	17,54

^c Yüksək potensiallı insident "ehtimal olunan ən ciddi nəticəsi böyük qəza olan hadisə və ya təhlükəli/qeyri-sağlam şərait, yaxud hadisəyə yaxın vəziyyət" kimi müəyyən edilir.

^d Bu cədvəl BP əməkdaşları və podratçılar üzrə məlumatları əks etdirir. BP-də xəsarət və xəstəliyə verilmiş təriflər ABŞ Peşə Sağlamlığı və Əməyin Təhlükəsizliyi İdarəsi tərəfindən müəyyənləşdirilmiş təriflərdən və bu təriflərin müvafiq şərhlərindən götürülüb. Buraya sırf layihələrə dair məlumatlar daxil deyil.

^e Yüksək potensiallı insidentlərin tezliyi hər 200 000 iş saatına düşən yüksək potensiallı insidentlərin sayı ilə ifadə olunur.

^f İş gününün itirilməsi hadisəsi (İGH) iş ilə bağlı xəsarət və ya xəstəlik nəticəsində ziyan çəkmiş şəxsin iş qabiliyyətini itirməsinə və belə hadisənin baş verdiyi gündən sonrakı ən azı bir normal iş növbəsinə çıxma bilməməsinə səbəb olan hadisə deməkdir. İGH tezliyi işlənmiş 200 000 saat ərzində əməkdaş və ya podratçının bir və ya bir neçə gün (növbə) ərzində iş qabiliyyətini itirməsi ilə nəticələnən xəsarət və ya xəstəliklərin sayı ilə ifadə olunur.

^g Qeydiyyatda alınan xəsarət (QX) ilk tibbi yardımdan əlavə müalicə tələb edən işlə bağlı məruzə edilmiş bütün xəsarət hallarının sayıdır. QX tezliyi işlənmiş 200 000 saat ərzində məruzə edilmiş QX-lərin sayı ilə ifadə olunur.

^h Yol-nəqliyyat qəzalarının ümumi səviyyəsi nəqliyyat vasitəsilə qət edilmiş hər milyon kilometr məsafəyə düşən məruzə edilmiş yol-nəqliyyat qəzalarının sayıdır.

Nəqliyyat vasitələrinin təhlükəsiz idarə edilməsi

Nəqliyyat vasitələrinin təhlükəsiz idarə edilməsində sayılıq göstərsək də, 2011-ci ildə nəqliyyat qəzalarının sayı 2010-cu ilə nisbətən 44% artdı. Lakin bununla belə il ərzində heç bir ağır qəza baş vermədi.

Bunların əksəriyyəti aşağı sürət şəraitində baş verdiyindən insanlara, nəqliyyat vasitələrinə və ya obyektlərə dəyən zərər minimum oldu. Cavab tədbiri kimi biz sürücülük göstəricilərini yüksəltmək üçün bir sıra proqramlar həyata keçirdik. Bunlara sürət zonasının monitorinqi proqramı, maşın sürərkən mobil telefondan istifadənin təsadüfi analizləri daxil idi.

Nəqliyyatın təhlükəsiz idarə edilməsinin vacibliyi, sürücü yorğunluğu və qışda nəqliyyatın idarə edilməsinin təhlükələri barədə xəbərdarlıqların çatdırılması üçün səylərimizi artırdıq. Regional prezidentimiz bütün əməkdaşları nəqliyyatda təhlükəsizliyə daha yaxından diqqət yetirməyə çağıraraq şəxsi müraciəti ilə bu səyləri daha da gücləndirdi. Nəqliyyat vasitələrinin təhlükəsiz idarə edilməsinə dair 2012-ci ildə həyata keçiriləcək bir neçə yeni təşəbbüs hazırlandı.

Təhlükəsizlik mədəniyyəti

BP qrupu səviyyəsində əməliyyat və quyuların təkmilləşdirilməsi planlarımızdan başqa, mühəndis-texniki işlər və logistika, tədarük və təchizat sisteminin idarə edilməsi kimi bəzi funksional şöbələr əməliyyat mədəniyyətimizi yaxşılaşdırmaq üçün bir sıra tədbirlər gördü.

Dənizdə təhlükəsizlik mədəniyyətinin yoxlaması zamanı ortaya çıxan məsələlərdən biri yorğunluq idi və katerlərə minib-düşmə, heyətin dəyişdirilməsi və növbə saatları kimi yorğunluqla bağlı məsələlər artıq həllini tapıb.

Texnoloji proseslərin təhlükəsizliyi BP üçün Azərbaycanda əsas prioritet sahə olaraq qalır. 2011-ci ildə ümumi əməyin təhlükəsizliyi göstəricilərimiz və mədəniyyətimizin bu aspektini diqqət mərkəzində saxlamaq və gücləndirmək üçün davranışa əsaslanan təhlükəsizlik proqramımızı keyfiyyətə yaxşılaşdırdıq. 2012-13-cü illərdə texnoloji proseslərin təhlükəsizliyini fərdi təhlükəsizliklə yanaşı, davranışla bağlı təhlükəsizlik proseslərimizə daxil etmək fikrindəyik.

Əməyin təhlükəsizliyi üzrə təlim və məlumatlılıq

2011-ci ildə Azərbaycanda sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi, ətraf mühit/fövqəladə hallar üzrə təlimlərə 1,5 milyon dollar xərclədik ki, bu da bizim ümumi təlim xərclərimizin 26%-dən çoxunu təşkil edir.

Bakıda ilk dəfə, əməyin təhlükəsizliyi üzrə təlim təchizatçımız Dəniz Neft-qaz Sənayesi Təlim Təşkilatı (OPITO) tərəfindən akkreditasiya olunmuş xilasetmə qayığında təhlükəsizlik təlimi təklif etdi. OPITO neft-qaz sənayesinin bacarıqlar, təhsil və işçi qüvvəsinin inkişaf etdirilməsi üzrə koordinasiya mərkəzi olan beynəlxalq təşkilatdır.

Əməliyyatların təhlükəsizliyi

2011-ci ilin əvvəlindən bəri BP-nin əməliyyatçısı olduğu bütün qazma və quyularla bağlı fəaliyyətlər quyular mütəxəssislərini vahid bir təşkilatda

Təhlükəsiz və etibarlı əməliyyatların xidmətində

Dövrü təmir – istismar olunan obyektlərin normal əməliyyat zamanı aparılma bilməyən zəruri texniki-təmir işləri, təftiş və ya layihə işlərini tamamlamaq üçün dayandırılması neft-qaz hasilatının ayrılmaz, lakin həmişə çətin hissəsidir. Planlaşdırılması və idarə edilməsi mürəkkəb, məhdud zaman və məkan çərçivəsində yerinə yetirilməsi çətin olan bu dayandırılmalar qarşıya əməyin təhlükəsizliyi ilə bağlı bir çox çətinliklər qoyur. Lakin bununla belə, onlar biznesin yüksək səviyyədə aparılması üçün həyati əhəmiyyətə malikdir. BP-nin Azərbaycanda dövrü təmir üzrə meneceri Şon O'Kejn bunu belə şərh edir: "Hər bir dövrü təmir bütün işlərin yaxşı getməsi üçün 18 ay əvvəlcədən planlaşdırılır. Bu işə xeyli adam cəlb olunur və bir çox ixtisas təmsilçilərini vahid bir qrupda birləşdirməklə çox vaxt logistika və idarəetmə ilə əlaqədar ciddi qərarlar qəbul etmək lazım gəlir".

2011-ci ildə Xəzər dənizində beş – Azərbaycanda BP üçün bu vaxta qədər görünməmiş sayda dövrü təmir tamamlandı. Şahdənizdə bu, 9 gün, Çıraq, Şərqi və Qərbi Azəri platformalarının hər birində 14 gün, Mərkəzi Azəridə isə 19 gün çəkdi.

Dövrü təmir zamanı boru kəmərlərimizin işində əsaslı təkmilləşdirmələrə nail olduq, ziyatçı altında işləyən xeyli sayda borunu yoxlayaraq təhlükəsizlik və ya əməliyyatlarla bağlı heç bir ciddi qüsur aşkar etmədik. Biz, həmçinin, bəzi cari texniki-təmir işlərini başa çatdırdıq və Qərbi Azəri platformasında yanmanı asanlaşdırmaq və ətraf mühitə təsiri azaltmaq üçün məşəl ucluğunu helikopterlə istifadə etməklə dəyişdirdik. Dövrü təmir zamanı bütün platformalarda cəmi 80 500-dən çox adam-saat iş təhlükəsiz şəkildə yerinə yetirildi.

Regional strateji icra planının yeddi mərhələsi

birlişdirən, quyuların təhlükəsiz və standartlara uyğun olmasını təmin etmək üçün hazırlanmış ümumi global standartlara malik quyular üzrə global təşkilatımız vasitəsilə həyata keçirilib.

İl ərzində bizim quyular üzrə qrupumuz 2010-cu ildə Meksika körfəzində baş vermiş qəzadan sonra BP qrupu tərəfindən hazırlanmış ilkin təlimatlarda əksini tapmış tələblərə riayət etdi. Bu işlərə atqıya qarşı sualtı preventor sistemlərinin yoxlanılması, bu sistemləri təkmilləşdirmək planları, sementləmə əməliyyatlarımızın gələcək qiymətləndirilməsinə zəmanət və qərar qəbul edilməsi üçün səlahiyyətlərinin yüksəldilməsi daxil idi. İlkin təlimatlardakı tövsiyələrə cavab olaraq quyular üzrə global təşkilatın qərarlarına uyğun olaraq, bizim quyular üzrə qrupumuz daha uzun müddət üçün regional strateji icra planı işləyib hazırladı.

BP AGT üzrə regional strateji icra planına təhlükəsiz və etibarlı şəkildə işləmək üçün kifayət qədər resursun olmasını təmin etməklə yanaşı, əməyin təhlükəsizliyinin yaxşılaşdırılması üzrə fəaliyyətlərə ciddi şəkildə prioritetləşdirilmiş yanaşma daxildir. Fəaliyyətlərdə əsas diqqət hər bir standartlaşdırılmış texnoloji prosesi

Midstrim auditi və regional yoxlama prosesi

BP qrupunun əməyin təhlükəsizliyi və əməliyyat riski (ƏTƏR) qrupu üç ildən bir təkrarlanan, əməliyyatları diqqətdə saxlayan sistemativ və strukturlaşdırılmış bir audit proqramı həyata keçirir.

2011-ci ilin iyununda BP AGT-nin midstrim obyektləri, o cümlədən quruda uyğun köməkçi funksiyaları BP qrupu səviyyəsində hərtərəfli ƏTƏR auditindən keçdi. Audit üç həftə ərzində BP qrupundan gəlmiş müxtəlif ixtisaslı 21 auditorlardan ibarət bir komanda tərəfindən həyata keçirildi. Tamamlama müddəti bir neçə aydan altı ilə qədər dəyişən tədbirlərin görülməsini tələb edən bir sıra nəticələr məruzə edildi.

Bu tədbirləri tamamlamaq üçün onların icrası regional və mərkəzi yoxlama qrupu tərəfindən təsdiq edilməlidir. Tamamlamanın bu cür mərhələli yoxlanması prosesi tədbirlərin icrasının keyfiyyətinə əmin olmaq, təhlükəsizlik və əməliyyat risklərini azaltmaq üçün nəzərdə tutulub.

2012-ci ilin birinci yarısının sonuna qədər BP AGT-də 2011-ci ilin midstrim ƏTƏR auditindən doğan tədbirlərin 60%-i, həmçinin 2010-cu ildə keçirilmiş dəniz obyektləri üzrə ƏTƏR auditinin tələb etdiyi tədbirlərin 87%-inin icrası daxili yoxlamadan keçərək tamamlandı.

aydın, sistemli, yoxlanıla bilən və davamlı bir tərzdə həyata keçirmək qabiliyyətimizi gücləndirməklə əməliyyat risklərini azaltmağa yönəlir. İcra strategiyasına yüksək səviyyəli daxili və xarici təftişlər, dəqiq təminat və yoxlamalar, təkmilləşdirmələrlə əlaqədar vəzifələrin quyular üzrə qrupun mədəniyyətinə və əməliyyat sistemlərinə daxil edilməsi ilə xarakterizə olunan standartlaşdırılmış yeddi mərhələli bir proses daxildir.

Boru kəmərlərinin mexaniki bütövlüyünün idarə edilməsi

Quruda

2011-ci ildə basdırılmış boruların təftişi üçün bir neçə müasir metod və texnologiyanın Səngəçal terminalında istifadəsinə davam etdik.

Bu metodlardan biri uzun radiuslu ultrasəs vasitəsilə qalınlığın (URUQ) ölçülməsidir. Bu ölçmə kipləyici muftadan boru boyunca ultrasəs impulsları göndərməklə həyata keçirilir. Boruların hər iki tərəfində 10 metrədək URUQ yoxlamasına imkan verən səkkiz xəndək qazıldı. Əlavə olaraq, eyni metoddan istifadə etməklə basdırılmış 30 qapalı drenaj sistemi yoxlanıldı.

Bundan başqa, çox vaxt aparılan boşdayanmalara yol verməmək məqsədilə terminalda basdırılmış boru kəmərlərinin qaynaq yerləri və flans səthlərinin vəziyyətini yoxlamaq üçün fəzalaşdırılmış ultrasəs sistemi istifadə edildi. Biz həm də ilk dəfə olaraq boruların “kağızsız” təftişini sınaqdan keçirdik. Belə ki, üç-ölçülü modellər və ultrasəsle qalınlığı yoxlamaq imkanları əlavə edilmiş dizüstü kompüter sahədə uğurla istifadə edildi. Avadanlıqları təkmilləşdirərək bu texnologiyanı daha geniş tətbiq edə biləcəyimizə inam yaradan dəyərli biliklər əldə etdik.

Dənizdə

2011-ci il sualtı boru kəmərlərinə xidmət edən qrup üçün çox qızgın bir il oldu. Onlar dəniz platformasındakı ərşin (boru kəmərinin təftişi və təmizlənməsi üçün qurğu) buraxılan kameradan Səngəçal terminalındakı ərşin qəbuledicisində bütünlü boru kəmərlərinin bütövlüyü üçün məsuliyyət daşıyır.

Xüsusi sualtı avadanlıqdan istifadə edilməklə üç böyük yoxlama layihəsi başa çatdırıldı, boru kəmərlərinin bütövlüyü ilə bağlı heç bir problem aşkar edilmədi.

- 24-dümlük Çırağ sualtı neft ixrac boru kəmərinin daxili təftişi həyata keçirildi. Hazırlanmış hesabat təsdiq etdi ki, boru kəməri davam edən əməliyyatlar üçün yararlıdır.

Nümunəvi liderlik qabiliyyəti

Emin Abdullayev Mərkəzi Azəri platformasında sağlamıqlı, əməyin təhlükəsizliyi və ətraf mühit (SƏTƏM) üzrə məsləhətcidir. Bir gün briqada üzvlərindən biri ona yaxınlaşaraq əgər işçi yoldaşlardan biri xəsarət alarsa onu buruq qülləsindən necə götürəcəkləri barədə narahatlığını bildirdi. Emin ona diqqətlə qulaq asdı və daha sonra ardıcıl tədbirlər təklif etdi.

Bundan sonra, fəvqəladə hallara cavab tədbirləri qrupu Eminin rəhbərliyi ilə bu konkret problemin həllində uğurla istifadə olunan bir xilasetmə ssenarisi işləyib hazırladı. Bu cür təlim-məşq kollektiv iş, diqqətli planlaşdırma və ən yaxşı həlli aşkar etmək üçün mərhələli planın yerinə yetirilməsini tələb edir. Bundan sonra təcrübədən alınmış dərslərin başqa qrup üzvləri və obyektlərlə bölüşülməsi regionda standartlaşdırma və davamlı inkişafa kömək edir.

Belə fərəsatli işin nəticəsi kimi, Emin BP-nin “Team BP” (“BP komandası”) adlanan fərdi mükafatı üçün irəli sürüldü və qalib kimi 2012-ci il London Olimpiya Oyunlarına biletlə təltif edildi. Emin deyir: “Mənim uğur hekayəm hər gün BP-nin istehsalat sahələrində baş verən bir çox uğurdan yalnız biridir. Hər gün daha da təkmilləşə bilməyimiz üçün bu hekayələri bir-birimizlə bölüşməyimiz vacibdir”. O, əlavə edir: “Dənizdə və ya quruda, işimizi necə yerinə yetirməyimiz baxımından, əməyin təhlükəsizliyi və qaydalara riayət etmək çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Mənim fikrimcə, bu, bir çox mənada ən yüksək səviyyədə qarşıya düzgün məqsədlərin qoyulmasına görədir.”

- Cəmi 355km sualtı boru kəmərlərinin xarici vizual təftişi və korroziya əleyhinə katod müdafiəsinin yoxlanılması dalğıc gəmilərindən buraxılmış məsafədən idarə olunan sualtı gəmilər istifadə edilməklə həyata keçirildi.
- Bütün sualtı boru kəmərlərinin Səngəçal sahilinə yaxın dayaz sular da yerləşən hissələri avtonom sualtı gəmilərdən istifadə etməklə yoxlandı.

Müntəzəm aparılan ərsinləmə boru kəmərlərinin daxili korroziyasının idarə edilməsi və davamlı axının təmin edilməsində istifadə olunan əsas fəaliyyətlərdən biridir. Mərkəzi Azəri boru kəmərinə ərsinləmə ərsin buraxma kamerasının çıxış siyirtməsinə dəyişdikdən sonra bərpa edildi. 2011-ci ilin dövrü təmir layihəsi zamanı Şərqi və Qərbi Azəri neft ixrac boru kəmərlərinin ərsin buraxma kameralarında da yeni siyirtmələr quraşdırıldı. Bu, həmin boru kəmərlərinin cari təftişi üçün ərsinlərin yüklənməsi və buraxılmasına imkan yaradır.

Mərkəzi Azəri platformasında qaz axınının dayanması zamanı Dərinsulu Günəşli platformasının Hasilat və Qazma modulundan 28 düymlük qaz ixrac boru kəmərinə müvəffəqiyyətlə təcrid edərək bildik. Bu, yeni Çıraq neft layihəsinin Dərinsulu Günəşliyə qoşulmasına, boru kəmərinin iki hissəsinin birləşdirilməsinə şərait yaratdı.

Dənizçilik əməliyyatları

Dənizçilik əməliyyatları qrupu Azərbaycanda həyata keçirdiyimiz əməliyyatlarda başlıca rol oynayır və 2011-ci il onlar üçün çox qızğın bir il oldu. Görülən işlərə donanma əməliyyatları, qazma qurğularının yerdəyişməsi və lövbərsalma işləri, fəvqəladə hallarda cavab tədbirləri və təhlükəsizliklə bağlı vəzifələr, həmçinin dənizdə təchizat öhdəlikləri daxil idi.

Bizim Xəzər donanmasına işçi heyətin daşınması üçün yeni bir sürətli kater – "Aaron S. McCall" əlavə olundu. Katerin kreyser sürəti saatda 30 dəniz milidir və işçi heyətinin daşınma vaxtına 30-60 dəqiqə qənaət etməyə imkan verərək dəniz xəstəliyinə tutulma potensialını azaldır. Katerdən platformaya "işə piyada" keçid sistemi üçün texniki-iqtisadi əsaslandırılma aparıldı və çox güman ki, işçi heyəti daşıyan katerlərdə indi istifadə olunan "qurbağa" qaldırma mexanizmi gələcəkdə bu sistemlə əvəz olunacaq.

2011-ci ildə heç bir gəmi toqquşması baş vermədi. Bundan başqa, beş qazma qurğusunun yerdəyişməsi qeydiyyata alınan heç bir xəsarətə yol vermədən, beynəlxalq standartlara uyğun

Güzdək trening mərkəzində yanğın söndürənlərin təlimi

tamamlandı. Dənizçilik əməliyyatları qrupu həm də keşikçi gəmilər və qəza-xilasətmə gəmiləri vasitəsilə BP-nin Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə (AGT) regionunda həyata keçirdiyi əməliyyatlara dəstək verdi. 2011-ci il ərzində göstərilən xidmətlərdə heç bir çatışmazlıq qeyd alınmadı.

Fəvqəladə hallarda cavab tədbirləri

2011-ci ilin əsas hadisəsi böhran və davamlılığın idarə edilməsi və fəvqəladə hallarda cavab tədbirləri qrupunun regionda gözlənilməz hallar üçün mövcud tədbirlərin yoxlanılması oldu. Buraya hasilat əməliyyatları üçün biznesə təsirin analizi də daxil idi. Alınmış məlumatlar əsasında BP əhəmiyyətli dayanmadan sonra bərpa vaxtını təyin etmək və hasilatı bərpa etmək üçün bir plan hazırlamaq imkanı əldə etdi. Plan 2012-ci ildə həyata keçiriləcək.

Noyabrda biz Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ), İxrac Boru Kəmərlərinin Təhlükəsizliyi İdarəsi (İBKTI) və Fəvqəladə Hallar Nazirliyi (FHN) ilə birlikdə fəvqəladə vəziyyətlərə hazırlığın yoxlanılması üzrə "Xəzər II" adlı böyük bir təlim-məşq işləyib hazırlayaraq həyata keçirdik. Bu təlim-məşq sahil xətti ilə Səngəçal terminalı

arasındakı ərazidə keçirildi və yerli hakimiyyət orqanları ilə müxtəlif səviyyələrdə birgə işləyən BP qrupları cəlb edildi.

Təlim-məşqin məqsədi BP və ARDNŞ-ya məxsus boru kəmərlərinin kəşidiyi yerlərdə müştərək risklər haqqında məlumatlılığı artırmaq idi. BP indi birgə cavab tədbirlərinin səmərəliliyini artırmaq üçün əhatəli təlim və məşq proqramı hazırlamaq üçün FHN və İBKTI ilə birgə işləyir. Cavab tədbirlərinin təhlükəsizliyinə xüsusi diqqət yetiriləcək.

Tərəfdaş və podratçılarla işimiz

2011-ci ildə biz tərəfdaş və podratçılarla əlaqələrimizin və proseslərimizin yaxşılaşdırılmasını davam etdirmək üçün uzunvədəli səylər göstərdik. Əməyin təhlükəsizliyi ilə bağlı təşəbbüslərimizə podratçıların əməyin təhlükəsizliyi forumları vasitəsilə əməkdaşlığa cəlb edilməsi, qaydalara uyğunluğunu yoxlamaq və iş yerində təlimləndirməyə dəstək vermək üçün əlavə sahə resurslarından istifadə edərək idarəetmə sistemimizin əminlik proqramının inkişaf etdirilməsi daxil idi.

Noyabrda BP AGT-nin quyular üzrə qrupu Bakıda podratçıların ikinci əməyin təhlükəsizliyi forumunu keçirdi. Bu dəfə əsas diqqət düşmüş əşyalara yönəldildi. Forumda iştirak edən 12 əsas podratçı şirkətin menecer və mütəxəssisləri məlumatlar təqdim edərək dəyərli ideyalar verdilər. Nəticədə, bir neçə təkmilləşdirmə tədbiri, o cümlədən vahid ardıcıl yanaşmanı təmin etmək məqsədilə bütün quyular podratçıları üçün ixtisaslaşdırılmış təlimin təşkil edilməsi, xüsusi veb-saytın hazırlanması və düşən əşyalarla bağlı müntəzəm forumların keçirilməsi təklif edildi.

İl ərzində platformaların dövrü təmiri üçün həyata keçiriləcək işlərdən əvvəl idarəetmə sisteminin auditini keçirdik. Auditdən əldə olunan nəticələr idarəetmə sisteminə bəzi boşluqların olduğunu müəyyən etdi. Təchizatçılar onları aradan qaldırmaq və uyğunlaşdırma sənədində qeyd etdi.

Yerli əməliyyatların idarə edilməsi sistemi ilə müqayisədə boşluqların illik təftişi keçirildi və mövcud praktika və prosedurlarda bir neçə təkmilləşdirmə aparıldı. Təftiş nəticəsində 88 təchizatçı şirkətin SƏTƏM üzrə uyğunlaşdırma planlarının 95%-i yenidən işləndi. Biz ilkin ələmə prosesinə kömək etmək üçün təsdiq edilmiş təchizatçı şirkətlərə ilk dəfə olaraq SƏTƏM baxımından təsdiq olunmuş təchizatçılar siyahısını protokolunu tətbiq etdik. Əlavə olaraq 2011-ci il ərzində podratçılarla birgə əməyin təhlükəsizliyi forumları keçirdik. Midstrim təchizatçı auditi heç bir qeyri-uyğunluğun aşkar edilmədiyinə görə xüsusilə uğurlu oldu.

Sağlamlıq 2011-ci ildə biz bir sıra interaktiv sağlamlıq kampaniyaları və təkmilləşdirmə təşəbbüslərinə başlamaqla yanaşı əvvəlkiləri də davam etdirdik

Ürək sağlamlığı üzrə "Mən ürəklə işləyirəm" kampaniyasında iştirak edən işçilər

Yerli qanunvericilik və qabaqcıl praktikada dəyişiklikləri əks etdirmək üçün bir neçə strateji sənəd və prosedur yeniləndi. Buraya spirtli içki və narkotik maddələrdən sui-istifadə siyasəti, audiometrik tibbi nəzarət proseduru, respirativ qoruma vasitələrindən istifadə üçün tibbi yararlılıq və fəvqəladə hallarda cavab tədbirləri qrupu üzvlərinin təyinatına yararlılıq prosedurunun təkmilləşdirilməsi layihəsi daxildir.

Sağlamlıq üçün təhlükəli maddələrə nəzarət (STMN) üzrə koordinator üçün təlim ekspert sənədlər toplusunun yenilənməsi ilə yanaşı aparıldı. Dəniz mühitində dəyişikliklərin təmayülünün STMN analizi başa çatdırıldı və bu məlumatlar STMN-in ümumi təkmilləşdirmə prosesində istifadə olundu. Tədqiqatın əsas nəticələri tapşırıqların təsvirinin aydınlaşdırılması, informasiyanın təkmilləşməsi və havanın monitorinqi prosesimizin yaxşılaşdırılması ilə əlaqədar idi.

Biz həm də Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə (AGT) regionundan 14 nəfər səhiyyə mütəxəssisinin iştirak etdiyi beynəlxalq Sağlamlığa Təsirin Qiymətləndirilməsi (STQ)^a təlim məşğələsinə ev sahibliyi etdik. Məşğələnin məqsədi tam STQ-nin hər hansı alt-bölməsini aparmağı və masaüstü şərti təlimləri keçirməyi və ya lazım olduqda sürətli

STQ aparmağı bacaran minimum sayda təlim görmüş sağlamlıq qrupu üzvlərinin olmasını təmin etmək idi.

Sağlamlıq təşəbbüsləri və kampaniyaları

Dəniz platformalarının hamısında əl-qol vibrasiyasına həsr edilmiş seminar keçirildi. Proqramın bir hissəsinə kəşfiyyat və hasilat sektorunda istifadə olunan alətlərin siyahıya alınması, əl-qol vibrasiyasının ölçülməsi və vibrasiyanı azaltmaq üçün idarəetmə vasitələri dəstənin tətbiq edilməsi daxil idi. Gələcək işlərə vibrasiya edən əl alətlərini işlədən işçilər üçün sağlamlığa nəzarət proqramının işlənilməsi hazırlanması daxildir.

Paralel olaraq, işlə əlaqədar dəri xəstəlikləri ilə bağlı 2010-cu ildə başlamış işi davam etdirdik. 2011-ci ildə Azərbaycan ixrac boru kəmərləri üzrə iş sahələrində, aralıq ərşinləmə və nasos stansiyalarında daha yüksək riskə məruz qalan işçilər yoxlamadan keçdi. Onlar indi davamlı nəzarət proqramının bir hissəsidir.

İşçilərin rahatlığı, məhsuldar işləmələri, etibarlılığı və rifahını yaxşılaşdırmaq məqsədilə yeni bir ergonomika təşəbbüsünə başlandı. Yeni proqram təminatı dəsti informasiya texnologiyaları qrupu ilə ilk dəfə olaraq sınaqdan keçirildi.

İyun-avqust aylarında biz bütün AGT regionunda "Sığaretdən azad – içəridə, bayırda və hər yerdə" kampaniyası keçirdik. Bu fəaliyyətlərə təşviqat kampaniyası və təbliğat materiallarının paylanması, eləcə də işçilər üçün maarifləndirmə məşğələləri daxil idi. Azərbaycanda bu kampaniyada cəmi 570 nəfər iştirak etdi.

Sentyabrda bütün BP qrupu üzrə həyata keçirilən təşəbbüsün bir hissəsi kimi BP Azərbaycanda ürək sağlamlığı kampaniyası keçirdi. Əməkdaşlar ürək sağlamlığına nəzarət etmək üçün ilkin məlumatlar aldı, ildən-ile nəticələri müqayisə etmək üçün istifadə oluna bilən həyat tərzinin qiymətləndirilməsi və statistik yoxlamadan keçdilər.

Fiziki sağlamlığı əyləncəli və rəqabətli bir tərzdə təşviq etmək üçün BP qrupunun "Run-A-Muck" ("Dəlicesinə qaç") sağlamlıq kampaniyası oktyabr ayında başladı. BP-nin Azərbaycanda hər biri on işçidən ibarət səkkiz komandası bu çağırışa qoşularaq xüsusi veb-səhifədə qeydiyyatdan keçdi. Onlar hər gün məşq etməyə və nəticələri onlayn daxil etməyə başladılar. AGT regionunda ən yaxşı komanda BP-nin Azərbaycandakı əlaqələr və şirkətə xarici işlər şöbəsinin əməkdaşlarını təmsil edən komanda oldu və onlar bütün dünyadan yarışa qoşulmuş 400 komanda arasında 27-ci yeri tutdular.

^a STQ müxtəlif iqtisadi sektorlarda kəmiyyət, keyfiyyət və kollektiv metodlardan istifadə etməklə strategiya, plan və layihələrin sağlamlığa təsirini qiymətləndirmək üsuludur.

Ətraf mühit

Harada işləməyimizdən asılı olmayaraq, BP ətraf mühit problemlərini müsbət həll etmək və ətraf mühitə potensial təsirləri məhdudlaşdırmaq üçün iş görür

92%

100%-i yığılaraq təmizlənməklə, 2010-cu ilə müqayisədə dağılmış neftin həcmində azalma

41%

Dənizdə çirkab sularını təmizləyən qurğuların dayanmasında 2010-cu ilə nəzərən azalma

98%

Dənizdən qəbul edilmiş lay suyunun yenidən laya vurulma faizi

Ətraf mühitin idarə edilməsi Layihə və əməliyyatlarımızın əvvəlcədən sonunadək ətraf mühit məsələlərini idarə edir, ətraf mühitə istənilən təsiri aradan qaldırmaq üçün işləyirik

İstixana qazları

2011-ci ildə BP-nin Azərbaycanda istixana qazları (İXQ) emissiyalarının xalis həcmi cəmi 706 min ton olmaqla 2010-cu ilə nisbətə təxminən 5% artdı.

Bu artımın əsas səbəbi 2011-ci ilin sonunda Şahdəniz platforması və Azəri-Çıraq-Günəşlidəki (AÇG) beş platformadan dördünün dövrü təmir (DT)^a üçün dayanması olub. Dövrü təmir zamanı qazın idarə olunmasında məhdudiyət məşəldə daha çox yandırılmaya səbəb oldu və İXQ emissiyasının həcminə təsir etdi.

BP-nin Azərbaycanda xalis İXQ emissiyaları

— Əməliyyatlarda normallaşdırılmış İXQ emissiyaları (hər min barel neft ekvivalentinə düşən ton)
■ Əməliyyatlarda xalis İXQ emissiyaları (min ton)

Tullantıların idarə olunması obyektlərində İXQ emissiyalarının artması, əsasən, Sərəncədəki təhlükəli tullantıların idarə edilməsi qurğusunda iki yeni dolayı termal desorbsiya (DTD)^b qurğusunun istifadəyə verilməsi sayəsində baş verdi. Dədə Qorqud qazma qurğusunda İXQ emissiyasının azalması 2011-ci ilin ikinci rübündə qurğunun boş dayanması, eləcə də mart və iyulda qazma işlərinin azlığı ilə bağlıdır.

Qazın məşəldə yandırılması

2011-ci ildə Azərbaycanda BP məşəldə təxminən 590 min ton karbohidrogen yandırılıb – bu, 2010-cu ilə müqayisədə təxminən 39% artımdır. Bu artımın başlıca səbəbi AÇG platformalarında dövrü təmirle əlaqədar işlər idi. Platformada hasilatın tam yandırılması baş verərkən qaz sistemlərində

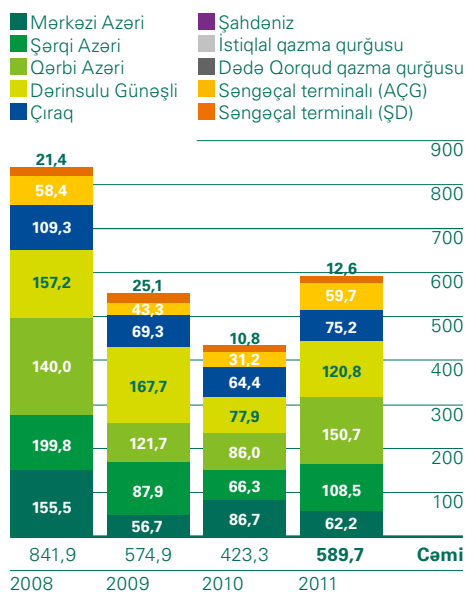
^a İstismar olunan obyektlərin normal əməliyyat zamanı aparılmalı olan zəruri texniki-təmir işləri, təftiş və ya layihə işlərini tamamlamaq üçün dayandırıldığı dövrlər.

^b Qazma şlamlarının emalı metodlarından biri. DTD metodu qazma şlamlarını təmizləyərək bərk süxur hissələrini karbohidrogen və sudan ayırmaq üçün şlamların dolayı isidilməsindən istifadə edir.

təzyiq tədricən azaldılmalıdır. Belə azalma zamanı yüksək təzyiqli ehtiyac olduğundan qazın ixracı, turbinə verilməsi və laya vurulması kimi digər yollar istifadə oluna bilmir.

Bununla bərabər, Mərkəzi Azəridəki (MA) qazvurma sisteminin ayırma klapanlarında əsaslı təkmilləşdirmə apara bildik. Əlavə olaraq, dövrü təmir fəaliyyətləri zamanı Qərbi Azəri platformasında qazvurma sistemi və məşəl ucluğu dəyişdirildi ki, bu da gələcəkdə qazın məşəldə yandırılması göstəricilərini davamlı şəkildə azaltmalıdır.

BP tərəfindən Azərbaycanda hər obyekt üzrə ümumi qazın məşəldə yandırılması (min ton)

BP-nin Azərbaycanda hər obyekt üzrə xalis İXQ emissiyaları (min ton)

Yataq / obyekt	2010	2011
Mərkəzi Azəri (MA)	123,6	130,0
Şərqi Azəri (ŞA)	39,8	44,6
Qərbi Azəri (QA)	35,3	52,6
Dərinsulu Günəşli (DərSG)	80,2	88,8
Çıraq	36,1	36,6
Şahdəniz	2,1	1,9
İstiqlal qazma qurğusu	2,6	3,4
Dədə Qorqud qazma qurğusu	3,2	2,0
Səngəçal terminalı (Azəri-Çıraq-Dərinsulu Günəşli)	239,5	247,8
Səngəçal terminalı (Şahdəniz)	46,2	41,8
Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) boru kəmərinin Azərbaycan hissəsi	27,2	22,7
Cənubi Qafqaz boru kəmərinin (CQBK) Azərbaycan hissəsi	0,2	0,2
Qərb ixrac boru kəmərinin (QİBK) Azərbaycan hissəsi	4,1	4,0
Logistika, maddi-texniki təchizat	29,6	28,1
Tullantıların idarə edilməsi poliqonları	1,2	1,7

Enerji istehlakı

2011-ci ildə yanacaq qazının istehlakı 2010-cu ilə müqayisədə təxminən 132 min ton (təxminən 14%) azaldı. Dizel yanacağının istehlakı təxminən 0,1 min ton artdı, elektrik idxalı isə 215 meqavat saat (təxminən 3%) azaldı. Bu dəyişmələrin növbəti səbəbləri var:

- Səngəçal terminalında yanacaq qazı istehlakının aşağı düşməsinin başlıca səbəbi terminalda neft idxalının azalması idi. Bundan əlavə, terminal daha az elektrik enerjisi idxal edib.
- MA və DərSG platformalarında yanacaq qazının istehlakı dövrü təmir və cari texniki xidmət işləri zamanı suvurma sistemi uzun müddət işləmədiyinə görə azaldı.

İSO 14001 sertifikatı

BP qrupunun əməliyyatların idarə edilməsi sistemi "əsas əməliyyat sahələrində kənarından İSO 14001 attestasiyasını keçirməyi" tələb edir. 2011-ci ildə BP-nin Azərbaycandakı obyektlərində "Moody International" Attestasiya Qrupu tərəfindən iki dəfə uğurla İSO 14001 üzrə təftiş auditi aparıldı. Fevral ayında Azərbaycandakı auditlər BP-nin qazma işlərini idarə etməsini və Səngəçal terminalında kimyəvi maddələrin idarə olunmasını əhatə etdi. Çıraq platforması, Heydər Əliyev adına Bakı Dərin Özüllər Zavodunun (BDÖZ) təchizat bazası və Sərəncədəki təhlükəli tullantıların idarə edilməsi qurğusu 2011-ci ilin sentyabr-oktyabr aylarında yoxlamadan keçirildi. BDÖZ-dəki mürəkkəb qazma məhlulu qurğusu ilk dəfə yoxlamadan keçdi. Bu auditin nəticəsi kimi

BP-nin Azərbaycanda enerji istehlakı

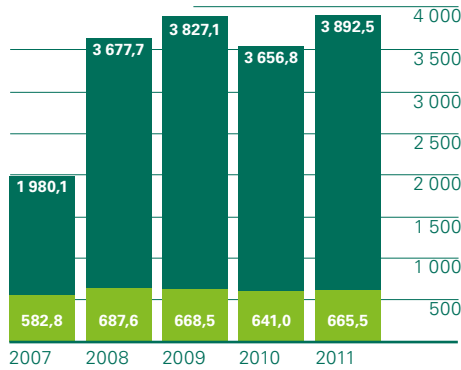
	2010	2011
Yanacaq qazı (min ton)	963,7	832,0
Dizel yanacağı (min ton)	48,8	49,0
Elektrik enerjisinin idxalı (meqavat saat)	8 300 ^a	8 085

^a "BP Azərbaycanda Davamlı inkişaf haqqında hesabat 2010"da göstərilmiş 54 349 əvəzinə.

BP-nin Azərbaycanda birbaşa CO₂ emissiyaları

(min ton)

■ Ümumi birbaşa karbon dioksid (BP və tərəfdaşları)
■ Xalis birbaşa karbon dioksid (ancaq BP)

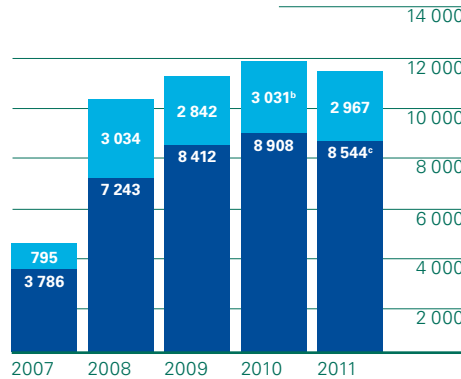

Xəzər Beynəlxalq Ətraf Mühit Sərgisinin qonaqları BP stendində, noyabr 2011

BP-nin Azərbaycanda ümumi qeyri-istixana qazı emissiyaları

(ton)

■ Kükürd oksidləri (SO_x)
■ Azot oksidləri (NO_x)

^b İstiqal və Dədə Qorqud qazma qurğularına aid SO_x rəqəmlərinin hesabatında səhv olduğuna görə "BP Azərbaycanda Davamlı inkişaf haqqında hesabat 2010"da səhvən göstərilmiş 3 396 əvəzinə.

^c Əsasən Səngəçal terminalında, DərSG və Cıraq platformalarında yanacaq qazı daha az istehlak olduğuna görə BP-nin Azərbaycanda məcmu NO_x emissiyaları 4% azalıb.

o, BP AGT-də ətraf mühitin idarə edilməsi sisteminin ISO 14001 sertifikatının əhatə dairəsinə əlavə edildi.

Bu auditlərdən sonra doqquz islahedici tədbir barədə sorğu verildi. Bunlar müqavilə sənədləşməsi və əməliyyatlara nəzarət, təhlükəli materiallarla davranma və onların saxlanması, fəvqəladə hallarda cavab tədbirlərinin qeydiyyata, sənədlərə nəzarət, texniki şərtlərə uyğunluqla bağlı idi. 2010-cu ildə aparılmış auditin nəticəsi kimi irəli sürülmüş 11 islahedici tədbirinin (bunların altısı Bakıdakı Villa Petrolea ofisimizə aid idi) hamısı BP tərəfindən yerinə yetirildi və düzgünlüyü şirkətdənkenar auditor tərəfindən təsdiqləndi.

Karbohidrogen dağılımları^d

2011-ci ildə Azərbaycandakı obyektlərimizdə 2010-cu ildəki 11 karbohidrogen dağılımı ilə müqayisədə cəmi beş hadisə qeydə alındı. Bütün dağılımlar dəniz obyektlərində baş verib və qismən cavab tədbirləri görürək

^d Karbohidrogen dağılımları həcmi bir barel (42 ABS qallonuna bərabər 159 litr) və ya daha çox olan maye karbohidrogenin atılması kimi təyin olunur.

təsirləri azaltmaq üzrə daxili potensialımız sayəsində tam yığılaraq təmizlənilib. Dağılmış karbohidrogenin həcmi (2 677 litr) 2010-cu ilin göstəricisi ilə müqayisədə nəzərəcarpacaq dərəcədə az (92%) olmuşdur. Ətraf mühitə bütün dağılımlar barədə Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinə (ETSN) və Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinə məlumat verilib.

BP Xəzər hövzəsində fəaliyyət göstərən məsuliyyətli bir operator kimi hər bir hökumət orqanının şirkətə bildirdiyi istənilən narahatlığa ciddi yanaşır. Azərbaycanda bütün müvafiq hökumət orqanları, o cümlədən ETSN-ə hesabat və xəbər-bildiriş verməyimizi tənzimləyən razılaşdırılmış proseduralarımız var. Buraya planlaşdırılmamış əhəmiyyətli atılmalar barədə bildirişlər də daxildir. Biz ETSN-lə yaxından əməkdaşlıq etməyə davam edirik, regionumuzda ətraf mühitə bağlı təhlükəsiz əməliyyatlara təminat vermək üçün lazım olan istənilən fəaliyyət və qabaqalıcı tədbirləri mütəmadi olaraq onlarla müzakirə edirik və razılaşdırırıq.

Tullantıların idarə edilməsi Əməliyyatlarımızda tullantıların meydana gəlməsini aradan qaldırmağa, onları azaltmağa və təkrar istifadə etməyə, tullantıların idarə edilməsində bütün layihə dövrünü əhatə edən yanaşmanı tətbiq etməyə çalışırıq

“RT Services” şirkətinin Qaradağ rayonunda sənaye tullantılarının utilizasiyası sahəsi

2011-ci ildə Azərbaycandakı əməliyyatlarımız nəticəsində cəmi 51 205 ton tullantı meydana gəlib – 40 672 ton təhlükəli, 10 533 ton isə təhlükəsiz tullantılar. Bu, 2010-cu ilə nisbətən təhlükəli tullantıların həcmində 34% azalma deməkdir.

Təhlükəsiz tullantıların təxminən 43%-i (4 486 ton), təhlükəli tullantıların isə 2%-i (759 ton) təkrar yerli şirkətlər tərəfindən emal edilib və ya yenidən istifadə olunub. Qalan tullantılar ya təmizlənərək təsdiq edilmiş metod və marşrutlardan istifadə edilməklə ləğv edilib, ya da müvəqqəti olaraq Sərəncədəki təhlükəli tullantıların idarə edilməsi

qurğusunda (TTIEQ) saxlanıb və yaxud BP-nin Sumqayıtdakı xüsusi təyinatlı poliqonunda torpağa (yalnız təhlükəsiz tullantılar) basdırılıb.

Bundan əlavə, 260 667 ton təmizlənməmiş və təmizlənmiş çirkab suyu hasil edilib (2010-cu ilə müqayisədə təxminən 39% azalma). Dənizdə neftlə çıxan böyük həcmdə lay suyu Səngəçal terminalında qəbul edilib.

2011-ci ildə Sərəncə TTIEQ-də saxlanılan təhlükəli tullantıların müvafiq qaydada utulizasiya variantlarının müəyyənləşdirilməsi və qiymətləndirilməsi diqqət mərkəzində oldu. Tullantıların idarə edilməsi üzrə seçilmiş qurğularda

müvafiq tələblərə uyğunluğu yoxlamaq üçün əminlik auditorləri keçirilib.

Qazma şlamları

Qazma əməliyyatları zamanı əmələ gələn tullantıların azaldılması üçün müxtəlif variantlar üzərində işimizi davam etdirdik. Buraya istifadə edilən texnologiyaların və avadanlığın yenilənməsi, yataqdaxili yenidən laya vurulmanın tətbiqi daxil idi.

Dənizə atılmalar və yenidən laya vurulma

2011-ci ildə BP Azərbaycandakı qazma əməliyyatlarında yalnız su əsaslı qazma məhlullarını (SuQM) dənizə atıb. Çıraq platformasında qazma işlərinə ara verildiyinə görə, burada heç bir sintetik əsaslı qazma məhlulundan (SiQM) istifadə edilməyib. Bu atılmalar Azəri-Çıraq-Dərinsulu Günəşli (AÇG) hasilatın pay bölgüsü sazişinə uyğun olub və onların tərkibində aşağı toksikliyə malik SuQM – dünyanın hər yerində geniş istifadə edilən qazma məhlulu olub. Tərkibində SuQM olan bütün qazma şlamları İstiqlal və Dədə Qorqud qazma qurğularından atılıb.

2011-ci ildə Xəzər dənizinə cəmi 15 105 ton qazma şlamı və onunla əlaqədar mayelər (qazma məhlulu) atılıb ki, bu 2010-cu ilə müqayisədə 87% artım deməkdir. Bu artım tamamlanmış quyuların sayının artmasına görə baş verib. Bunların əksəriyyəti Çıraq neft layihəsi ilə əlaqədar olub – 2010-cu ildə altı quyuyu ilə müqayisədə 2011-ci ildə 10 quyuyu.

Əks-tədbirlərimiz 2011-ci ildə əsasən qazma şlamları və məhlulları, dəniz suyu, neftli sular və durulducu çənin təmizlənməsindən qalan materiallar kimi müəyyən növ tullantıların təkmərhələli atılması və dənizdə yenidən laya vurulması üzərində cəmləşdi. Nəticədə Azəri və DərSG platformalarında, 2011-ci ildə cəmi 72 361 ton tullantı yenidən laya vuruldu ki, bu da 2010-cu ilə müqayisədə 46%-lik artımdır.

Ümumilikdə, qazma işlərinin quyuyu gövdəsinin üst hissələrində təcridçən aşağı toksikliyə malik neft əsaslı məhlullarla aparılmasına keçidlə əlaqədar tərkibində SuQM olan qazma şlamlarının və mayelərin AÇG platformalarından dənizə atılması azalmaqdadır.

Quruda tullantıların idarə edilməsi

Yenidən laya vurulmaq üçün yarasız qazma şlamlarına quruda idarəetməni tətbiq edirik. 2011-ci ildə dənizdəki qazma əməliyyatlarında hasil edilmiş cəmi 16 867 ton (2010-cu ilə müqayisədə 39% az) emal edilməmiş qazma şlamı, eləcə də 9 122 ton qazma məhlulu və durulducu çənin təmizlənməsindən qalan materiallar Sərəncədə qəbul edilib. Təxminən

BP-nin Azərbaycanda tullantı həcmi

	2010	2011
Təhlükəli tullantılar (ton) ^a	61 420	40 672
Təhlükəsiz tullantılar (ton)	10 239	10 533
Səngəçal terminalında qəbul edilən lay suyu (ton)	1 213 951	1 632 353
Çirkab suları (litr)	444 234 ^b	260 667

^a Buraya qazma şlamları və lay sularının filtrasiyasından qalmış tullantılar daxildir.

^b “BP Azərbaycanda Davamlı inkişaf haqqında hesabat 2010” da səhvən göstərilmiş 425 936 əvəzinə.

BP tərəfindən Azərbaycanda suya atılmış qazma şlamları

(ton)

Yataq / qurğu	SuQM ilə qazılıb suya atılmış şlamlar	SiQM ilə qazılıb suya atılmış şlamlar	Suya atılmış qazma şlamlarının cəmi
Mərkəzi Azəri (MA), Qərbi Azəri (QA), Şərqi Azəri (ŞA), Dərinsulu Günəşli (DərSG), Çıraq, Şahdəniz (ŞD)	0	0	0
Dədə Qorqud qazma qurğusu	7 756	0	7 756
İstiqlal qazma qurğusu	7 349	0	7 349
CƏMI	15 105	0	15 105

32 119 ton şlam dolayı termal desorbsiya (DTD) qurğularından istifadə edilməklə emal olunub. Bunun nəticəsində 3 445 tona yaxın xam neft əldə olunub və təkrar istifadə üçün qazma məhlulları təchizatçısına göndərilib. Emal edilmiş qazma şlamları Sərəncə qurğusunda saxlanılır.

Sərəncə TTİEQ-də 2010-cu ildə başlamış 7 000 ton şlamın bioloji təmizlənməsi layihəsi 2011-ci ildə uğurla başa çatdırıldı. Sərəncə TTİEQ-də iki əlavə DTD qurğusunun quraşdırılması bu obyektin qazma şlamlarını emal etmək imkanını ikiqat artırır.

Çirkab suları

MA və QA platformaları, eləcə də Dədə Qorqud və İstiqlal qazma qurğularından götürülmüş analizlər təmizlənməmiş çirkab suların tələblərə uyğun olmasını göstərdi. 2011-ci ildə dəniz platformalarında təmizlənməmiş çirkab suların keyfiyyəti, xüsusilə də Çıraq platformasında məcmu üzən bərk hissəciklərin (MÜBH) və bioloji oksigen tələbatının (BOT)^a, həmçinin Şahdəniz platformasında MÜBH, fekal bağırsağ çöpü bakteriyalarının^b və BOT-un səviyyəsi arəbir razılaşdırılmış texniki xarakteristikalardan artıq olub.

İl ərzində dəniz obyektlərinin hamısında çirkab sularının emalı qurğusunun (ÇSEQ) dayanması kəskin şəkildə azalıb. 2010-cu ildə platformalardan 29 atılma ilə müqayisədə 2011-ci ildə cəmi 17 atılma olub (41% azalma). Problemlərin böyük əksəriyyəti DərSG platformasındakı ÇSEQ ilə (17 atılmadan 14-ü) bağlı olub. MA platformasında iki və ŞA-da bir dayanma baş verib.

Eyni zamanda, dənizdə ÇSEQ-lə bağlı problemlərin daha davamlı həllini təmin etmək üçün bir layihə başladıq. DərSG-də ÇSEQ-in yeni membran texnologiyalı ÇSEQ-lə əvəz olunması qərar alındı ki, bu, minimum texniki xidmətlə çirkab sularının tələblərə uyğun olmasını təmin edəcək. Yeni qurğunun 2013-cü ilin yazına qədər istifadəyə verilməsi gözlənilir və bu, Azəri platformalarındakı ÇSEQ-lərin mümkün dəyişdirilməsi üçün sınaq olacaq.

Səngəçal terminalında çirkab sularının təmizlənməsində mühüm irəliləyişlər əldə olundu. ÇSEQ-in təkmilləşdirilməsi (yeddiinci bioreaktorun quraşdırılması) Səngəçal terminalında emalə gələn bütün çirkab sularını emal etmək, eləcə də Sərəncə TTİEQ, Bakı Dərin Özüllər Zavodu, "AMEC-Tekfen-Azfen" (ATA) tikinti-quraşdırma sahəsi, həmçinin Şəmkir və Yevlax rayonlarındakı

yaşayış düşərgələrindən çirkab sularını qəbul etməyə imkan verir. İl ərzində terminalda çirkab sularının emalı ilə bağlı heç bir tələblərə uyğunsuzluq halı qeydə alınmadı.

2011-ci ildə Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəməri marşrutu boyu çirkab suyunun atılması Azərbaycanın 2-ci nasos stansiyasında (PSA2), o cümlədən PSA2 yaşayış düşərgəsi və Azərbaycanın aralıq ərsinburaxma stansiyasında (İPA1) yaranan emal edilmiş çirkab suyundan ibarət olub. Bu üç obyektə çirkab suyunun təmizlənməsi sistemləri eyni quruluşa malikdir və üç eyni mərhələ üzrə aparılır: bioloji təmizləmə, ultra bənövşəyi sterilizasiya və biotəmizləmə nohurlarında ("reed bed") son təmizləmə.

Hasil edilmiş lay suyu

2011-ci ildə Səngəçal terminalında cəmi 1 632 353 ton lay suyu qəbul edilib: 1 611 912 ton AÇG və 20 441 ton ŞD dəniz platformalarından. Bu 2010-cu ilə müqayisədə 34% artımdır və terminala gələn lay suyunda AÇG payının artmasına əsaslanan proqnozlarımıza uyğun idi.

AÇG-yə aid lay suyunun hamısı terminalın uzunmüddətli lay suyu qurğusunda təmizlənərək yenidən laya vurulmaq üçün Səngəçaldan dənizə

qaytarıldı. 2011-ci ildə AÇG-yə aid lay suyu üzrə 98% (1 584 329 ton) təkrar laya vurma əmsalına nail olduq. Qalan 2% lay suyu dənizə atılıb. Bu həcmnin böyük hissəsi (93%-i) dekabr ayında MA və QA platformalarını birləşdirən suvurma sistemində yaranmış mexaniki nasazlıq nəticəsində baş vermiş tək bir hadisənin payına düşür. Bu atılma zamanı ətraf mühitə potensial təsiri minimuma endirmək üçün biosidlərin vurulması dayandırıldı.

2011-ci ildə qurudakı üçüncü tərəf podratçılar tərəfindən lay suyu atılması olmadı. ŞD-dən gələn lay suyu hazırda Səngəçaldakı saxlama hovuzlarında yığılır.

Təhlükəli maye tullantılar

Sənaye tullantılarının utilizasiya edilməsi xidmətlərini yerinə yetirmək üçün Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi tərəfindən lisenziya verilmiş yerli "RT Services" şirkəti 2011-ci ildə 2 106 ton çirkənməmiş dəniz suyu emal edib ki, bu da 2010-cu ilə nəzərən 68% azdır. Bundan əlavə, "Ekol-AAS BM" 2011-ci ildə 6 603 ton neftli suyu emal edib. Bu, 2010-cu ilə müqayisədə 52% azdır.

Veb əsaslı Xəzər Ekoloji İnformasiya Mərkəzinin təsis edilməsi

Xəzərin ekologiyasını yaxşılaşdırmaq və regionda davamlı inkişafı təmin etmək üçün sahiləyən dövlətlərin hazırladığı və idarə etdiyi Xəzər Ekoloji Proqramı çərçivəsində BP və onun tərəfdaşları noyabr ayında veb əsaslı Xəzər Ekoloji İnformasiya Mərkəzini təsis etmək üçün BMT Ətraf Mühit Proqramının üzvü "GRİD-Arendal" Norveç qeyri-kommersiya təşkilatı ilə saziş imzaladılar.

Bu təşəbbüsün məqsədi 2013-cü ildə Xəzər hövzəsində ətraf mühitin vəziyyəti haqqında ən son etibarlı məlumatların mərkəzləşdirilməsi mənbəyi kimi istifadə ediləcək onlayn ekoloji məlumat bazası yaratmaqdır. Bu, həmçinin ətraf mühitlə bağlı məlumatların toplanmasına dəstək verəcək, ekoloji monitorinqin tədqiqat və metodologiyası üzrə ən yaxşı təcrübələri bölüşəcək. İnənir ki, beləliklə region ekspertlərinin ekoloji tədqiqatları standartlaşdırmaq və uyğunlaşdırmaq, məlumatların şəffaflığı və məlumat mübadiləsinin təkmilləşdirmək səyləri genişlənəcək. Bundan əlavə, mərkəz həm də regionda davamlı inkişafı təbliğ etmək üçün istifadə ediləcək.

BP nümayəndəsi kimi Xəzər Ekoloji Proqramı yaranandan bəri mən bütün Xəzəryanı ölkələrdəki ekoloq həmkarlarımla fəal əməkdaşlıq edirəm. Hökumətlər, özəl sektor və qeyri-hökumət təşkilatları arasındakı bu əməkdaşlıq həmişə faydalı və məhsuldar olur. Nəticədə çoxlu sayda birgə layihələr başa çatdırılıb. Xəzər Ekoloji İnformasiya Mərkəzi növbəti belə layihədir və inənir ki, Xəzər regionunda məlumatların mübadiləsi və şəffaflığı sahəsində gözəl bir nümunə olacaq.

Faiq Əsgərov
Normativ uyğunluq və ətraf mühit məsələləri üzrə regional direktor, BP AGT

^a BOT tullantıları parçalamaq üçün mikro-organizmlərin istifadə edildikləri oksigenin ölçüsüdür. Atılan üzvi tullantıların səviyyəsi yüksək olduqda BOT da yüksək olur.

^b Bağırsağ çöpü bakteriyaları əsas etibarilə nəcisə olan bakteriya növləridir.

Ətraf mühitin monitorinqi Əməliyyatlarımızın ətraf mühitə göstərə biləcəyi təsirlərin monitorinqinə dəyişməz ciddi yanaşmamız var

Ətraf mühitin monitorinqi sahəsində söylərimiz iki əsas hissədən ibarətdir. Yaxın ətraf mühitin monitorinqi obyektlərimizin yaxınlığında ətraf mühitin vəziyyətinə diqqət yetirir. Əməliyyatlarla bağlı monitorinqə əməliyyatlarımız nəticəsində baş verən atılma və emissiyaların mənbədə monitorinqi daxildir.

Dənizdə ətraf mühit tədqiqatı zamanı dəniz dibindən çöküntüləri toplanması

Yaxın ətraf mühitin monitorinqi proqramı

BP-nin Azərbaycanda ətraf mühitin monitorinqi proqramı 2004-cü ildən həyata keçirilir. Bu proqram yaxın ətraf mühitin monitorinqinə və nəticələrin təhlilinə sistemli yanaşmanı təmin etmək üçün işlənilib hazırlanıb. 2011-ci ildə 23 tədqiqat aparmışıq; doqquzu dənizdə, biri sahilyanı ərazidə və 13-ü quruda. 2011-ci ilin sonuna, ötən səkkiz il ərzində ümumilikdə 113 monitorinq tədqiqatı yerinə yetirilmişdi.

Dəniz tədqiqatları

İl ərzində dəniz tədqiqatları mövcud yataqların cari monitorinqi, təklif olunan bəzi yeni quyular üçün ilkin vəziyyətin tədqiqatı və "regional" ekoloji monitorinqdən ibarət olub.

Hasılat əməliyyatlarının təsirini qiymətləndirmək üçün Şahdeniz (ŞD), Qərbi Azəri və Dərinsulu Günəşli platformalarının yaxınlığında dəniz dibinin cari monitorinqi keçirilib. ŞD Mərhələ 2 layihəsi üçün nəzərdə tutulan quyuların yaxınlığında manifoldlar ətrafında bentik mühitin hazırkı vəziyyəti ilə bağlı məlumat almaq üçün ilkin vəziyyətin beş tədqiqatı aparılıb.

Regional tədqiqatlar dəniz mühitində baş verən təbii dəyişiklikləri başa düşməyimizə kömək etmək üçün aparılır. Nümunələr fəaliyyətlərimizdən (və üçüncü tərəfin əməliyyatlarından) uzaqda yerləşən ərazilərdən götürülür. 2011-ci ildə bir regional tədqiqat ŞD müqavilə ərazisinin yaxınlığında aparılıb.

Yaxın ətraf mühitin tədqiqat nəticələrinin xülasəsi, 2010^a

Dənizdə

Azəri-Çıraq-Dərinsulu Günəşli (AÇG) müqavilə sahəsi – regional tədqiqat

Çöküntülər təbiətinə görə hissəciklərin fərqli ölçülərdə olması və aşağı karbohidrogen konsentrasiyaları ilə, əsasən, müxtəlif tipli olub.

Müqavilə sahəsinin şimal-qərb ucdə birindəki məntəqələrdə ən yüksək bolluq və taksonomik zənginlik olub və burada amfipodlar kəmiyyətcə üstünlük təşkil edib. Şərq cinahının cənub yarısında yerləşən məntəqələrdə kəmiyyətcə olixoxetlər üstün olub. Qərb cinahının cənub ucdə ikisindəki məntəqələrdə bolluq və taksonomik zənginlik az olub və palçıq vulkanlarının təsirinə məruz qala bilən iki məntəqə buraya daxil olub.

Ümumilikdə, əvvəlki tədqiqatın nəticələri ilə müqayisədə fiziki-kimyəvi xarakteristikalar və makrobentik icmada çox az dəyişiklik olub.

AÇG boru kəmərlərinin tədqiqatı

Çilov adasının AÇG müqavilə sahəsinə uzanan şərq hissəsindəki məntəqələrdə adanın Səngəçal buxtasına tərəf uzanan cənub hissəsində yerləşən məntəqələr arasında feza bölgüsü müəyyənləşdirilib.

Müqavilə sahəsinə yaxın məntəqələrdə yüksək dərəcədə bol makrobentik icmalara və kəmiyyətcə üstünlük təşkil edən amfipodların zənginliyinə rast gəlinib. Səngəçal buxtası istiqamətində yerləşən məntəqələrdə makrobentik icmalar çox kasıb olub və burada kəmiyyət baxımından polixetlər və ikitaylı molyusklar üstünlük təşkil edib.

Boru kəməri marşrutu sahile yaxınlaşdıqca karbohidrogenlərin konsentrasiyası artıb, boru kəmərinin qərb ucunda daha yüksək konsentrasiyalara rast gəlinib. Oradakı karbohidrogenlərin havada deqazasiya olmuş xarakterini göstərir ki, çirklənmə sahiləki və ya sahile yaxın ərazilərdəki köhnə sənaye mənbələrindən baş verib. Heç bir yeni çirklənmələr aşkar edilməyib. Ümumi karbohidrogen səviyyələri 2008-ci ildə qeydə alınmış səviyyələri oxşar olub.

AÇG üzrə regional, boru kəmərləri boyu su və plankton tədqiqatı

AÇG müqavilə sahəsi daxilində və AÇG Səngəçal boru kəmərləri marşrutu boyu götürülmüş su nümunələri su sütününün ciddi təbəqələşdiyini və qeyri-üzvi nutrientlərin konsentrasiyası, bioloji oksigen tələbatı (BOT)^b, kimyəvi oksigen tələbatı və məcmu üzən bərk hissəciklərin (MÜBH) az olmasını göstərib.

Məcmu karbohidrogen tərkibi və fenolların konsentrasiyası bütün nümunələrdə aşkarlanma limitindən az olub. Ağır metalların konsentrasiyaları indiyədək aparılmış tədqiqatlar zamanı müşahidə ediləndən az və ya onlara oxşar olub. Səth sularında qurğuşun və kobaltın nisbətən yüksək konsentrasiyaları, o cümlədən sahile yaxın boru kəmərləri məntəqələrindən götürülmüş nümunələrdə isə ən yüksək kobalt konsentrasiyaları müşahidə olunub.

Bütün nümunələrdə MÜBH-dən və yüksək sink konsentrasiyasından başqa bütün parametrlər üzrə nəticələr Azərbaycanın baliqçılıq suları üçün maksimum yol verilən konsentrasiyalar çərçivəsində olub. Əvvəllər müşahidə olunduğu kimi, yaxın ətraf mühitdə zooplankton icmaları və növlərin bolluğu az olub və kəmiyyət baxımından kopepodlar üstünlük təşkil edib. Əvvəlki göstəricilərlə müqayisədə 2010-cu ildə cəmi zooplankton və *Acartia tonsa* üçün daha az orta bolluq və biokütlə müşahidə edildi.

Çıraq platformasının tədqiqatı

Çıraq platforması ətrafında çöküntülər heterogendir və 2004-cü ildən bəri az dəyişib. Bir məntəqə istisna olmaqla, çöküntü karbohidrogen konsentrasiyaları aşağı olaraq qalıb, məntəqələrin əksəriyyətində isə 2008-ci ildən bəri azalıb. Bu, bəzi qazma şlamları atımlarında mövcud olan sintetik əsaslı qazma məhluluna (XAO)^c da aiddir. Ağır metalların əksəriyyətinin konsentrasiyaları 2008-ci ildə qeydə alınmış səviyyələri oxşar olaraq qalıb və ya nisbətən azalıb. Yalnız barium, kadmium və qurğuşun "izləri" aydın nəzərə çarpır.

Çıraq tədqiqat sahəsində 2000-08-ci illərdə müşahidə edilmiş ümumi bolluğun azalması və taksonomik zənginliklə bağlı məni təmayül 2010-cu ildə əksinə dəyişib. Annelid (hələqi qurdlar) bolluğunda, amfipod bolluğunda və taksonomik zənginlikdə bütün tədqiqat üzrə artım olub. 2008-10-cu illərdən bəri fiziki-kimyəvi xarakteristikalarda bu təmayülün qəfil dəyişməsinə səbəb olacaq heç bir xüsusi dəyişiklik müşahidə edilməyib.

Şərqi Azəri platforması – ətraf mühitin monitorinqi

Metal və karbohidrogen konsentrasiyaları, barium və kadmium istisna olmaqla, AÇG müqavilə sahəsi üzrə ilkin şərtlər daxilində olub. Bir çox hallarda 2010-cu ildə onlar 2008-ci ilə nisbətən daha az olub.

Bütün tədqiqat ərazisi üzrə 2008-ci ilə nisbətən 2010-cu ildə makrobentik icmaların vəziyyəti daha yaxşı, ilkin şəraitdəki vəziyyətə yaxın olub. Hər hansı fiziki və ya kimyəvi parametrlərə təsirə məruz qalmış icma strukturu və ya funksiyası ilə bağlılıq barədə heç bir dəlil olmasa da, dominant taksonomik qrupların daha iri çöküntülərdə daha müxtəlif və bol olması aydın olub.

Mərkəzi Azəri platforması – ətraf mühitin monitorinqi

Məntəqələrin əksəriyyətində cüzi dəyişiklik əlaməti müşahidə olunub. Daxilində XAO müşahidə edilmiş ümumi ərazi əvvəlki tədqiqatların müşahidələrinə çox oxşar olub. Metal mikroelementlərin əksəriyyəti üçün məlumatlı platforma fəaliyyətləri ilə bağlı ola biləcək hər hansı aydın təmayül göstərməyib.

Makrobentik icmada taksonomik baxımdan ən bol qrup olan amfipodlar kəmiyyətcə üstünlük təşkil edib. 2008-ci ildə də qeyd olunduğu kimi, ümumi təmayül platformanın şimalındakı və eləcə də bilavasitə cənubundakı məntəqələrdə növ zənginliyinin və bolluğunun azalması istiqamətində idi. 2010-cu ildə çöküntülərin tərkibi, kimyəvi və makrobentik bioloji əlamətləri ehtimal etməyə imkan veririk ki, platforma ətrafındakı ərazilərdən birində müəyyən dərəcədə çöküntü dəyişməsi baş verib.

Ölçmələr onu da göstərir ki, bu ərazidə nisbətən aralıq məntəqələrə nəzərən makrobentik icmanın bioloji kütləsi və müxtəlifliyi bir qədər azdır. Bununla belə, əvvəllər aparılmış tədqiqatlarla müqayisədə bioloji baxımdan kasıblaşmış hesab ediləcək məntəqə yoxdur.

^a 2011-ci ildə dənizdə, sahilyanı ərazilərdə və quruda həyata keçirilmiş yaxın ətraf mühitin monitorinqinin nəticələri 2012-ci ildə nəşr ediləcəkdir.

^b BOT tullantıları parçalamaq üçün mikro-organizmlərin istifadə etdikləri oksigenin ölçüsüdür. Atılan üzvi tullantıların səviyyəsi yüksək olduqda BOT da yüksək olur.

^c Xətti alfa olefin.

Yaxın ətraf mühitin tədqiqat nəticələrinin xülasəsi, 2010

Dənizdə	
SDX-5 quyusunun qazılmasonrası tədqiqatı	Ümumilikdə, SDX-5 quyusu ətrafında tədqiqat məntəqələrində metal və karbohidrogen konsentrasiyalarının aşağı səviyyədə dəyişdiyi çox xırda, yaxşı çəşidləşmiş, lilli çöküntülər aşkar olunub. İlkin vəziyyətin daha əvvəl aparılmış tədqiqatları ilə müqayisə quyuya qonşu olan bir məntəqədə dəyişiklik olduğunu göstərib. Həmin yerdən götürülmüş nümunələr su əsaslı qazma məhlulu ilə çirklənmiş qazma şamlarının olmasını göstərib. Bütün digər stansiyalarda isə daha iri dənəli çöküntülər, bariurun yüksək konsentrasiyaları mövcuddur və aşkar metal birləşmələri yoxdur.
Sahilyanı ərazilər	
Səngəçaldə bentik tədqiqat	Sahilyanı məntəqələrdə yüksək lil-gil tərkibinə rast gəlinib, sahiləndən aralı məntəqələrdə isə karbonat yüksək, lil-gil tərkibi aşağı olub. Bu xüsusiyyət çöküntü metal tərkibində əks olunub, gil-lil tərkibli məntəqələrdə dəmir, mis, xrom, qurğuşun və sinkin paylanması daha yüksək, karbonat tərkibi üstün olan məntəqələrdə isə aşağı olub. 2008-10-cu illərdə məntəqələrin əksəriyyətində karbohidrogen konsentrasiyaları nisbi olaraq dəyişməyib. Bununla belə, bu illər arasında fenol konsentrasiyasının ümumi azalması müşahidə olunub. Metalların çöküntülərdə paylanmasının ümumi konsentrasiyaları və xüsusiyyətləri 2006 və 2008-ci illərdə müşahidə edilənlərə oxşar olub. Annelidlər və molyusklar makrobentik icmada üstünlük təşkil edib. Buxtanın şərq və şimal-şərqindəki məntəqələrdə ümumilikdə daha yüksək növ zənginliyi və bolluq müşahidə edilib. İcmaların strukturu ilə fiziki-kimyəvi xüsusiyyətləri arasında heç bir əlaqə müəyyən edilməyib. Ümumilikdə çöküntülərin fiziki və kimyəvi xüsusiyyətləri makrobentik biologiyada müşahidə edilmiş dəyişikliklərin birnəməli səbəbi olmayıb.
Quruda	
Səngəçal terminalı (ST) – torpaq və bitki örtüyünün tədqiqatı	2010-cu ildə tədqiqatlar əvvəlki tədqiqatlardakı metodlardan istifadə etməklə aparılıb. Bunlar ekosistem funksiyasındakı dəyişmənin hidroloji funksiyar, torpağın sabitliyi və biotik bütövlüyə əsaslanan erkən həyəcan siqnallarının monitorinqinə yönəldilib. Ümumilikdə çoxillik bitki örtüyü 2006-cı ildən bəri aparılmış əvvəlki tədqiqatlarla müqayisədə çox olub. Mikrobioloji üst qat örtüyü yəqincins olmayıb, bəzi yerlərdə nisbətən sıx üst qat örtüyü olduğu halda, bəzi yerlərdə heç olmayıb. 2008 və 2009-cu illərdə müşahidə olunmuş üst qat örtüyünün azalması təmayülünün əksinə olaraq üst qat örtüyü bir az artıb. Monitorinq ərazilərinin hər birində torpağın tədqiqatı aparılıb və torpağın mineral tərkibi bu ekosistemdə rast gəlinən normal hədlər daxilində olub. Yaz və payız tədqiqatları arasında və əvvəlki tədqiqatlarla müqayisədə ərazinin ümumi vəziyyəti nisbətən sabit olub. Səngəçal terminalı ətrafındakı ərazilərdə ekosistemin vəziyyətində hər hansı mühüm pozulma görünməsə də, bu obyekt ətrafında artan üçüncü tərəf fəaliyyətləri narahatlığa əsas yaradır.
Səngəçal terminalı – havanın keyfiyyətinin monitorinqi	NO _x , SO ₂ və ABÜB ^a üçün orta illik səviyyələr üzrə bütün nəticələr Dünya Bankı/Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı təlimatlarında göstərilən hədlərdən aşağı oldu. Bir neçə istehsalat sahəsində benzolun səviyyəsi standartdan artıq oldu və çox güman ki, üçüncü tərəf fəaliyyətlərinə görə baş verdiyindən, bu nəticələr ehtiyatla izah edilməlidir. NO, NO ₂ , NO _x və SO ₂ üzrə real vaxtda monitorinq məntəqəsindən alınmış orta nəticələrin hamısı təlimat səviyyələrindən aşağı olub.
Səngəçal terminalı – quşlar üzrə tədqiqatlar	ST yaxınlığında rast gəlinən quş növlərinin tədqiqatı eyni monitorinq ərazilərindən və metodlarından istifadə etməklə il ərzində üç dəfə təkrar edilib. Tədqiqat zamanı 86 – 2009 və ya 2008-ci il tədqiqatlarına nisbətən bir qədər az quş növü müşahidə edilib. Lakin 2008 və ya 2009-cu ildə rast gəlinməmiş səkkiz yeni növ qeydə alınıb. Maraqlı doğuran dörd növə (üçü IUCN ^b "Qırmızı siyahı" sı, biri isə Azərbaycanın "Qırmızı kitab"ına salınmış növ) təsadüf edilib. ST əməliyyatları, göründüyünə görə, quş növlərinin zənginliyi və ayrı-ayrı quşların sayına təsir etmir. Bu tədqiqat quş növlərinin müxtəlifliyinə və sayına terminalda aparılan əməliyyatların əhəmiyyətli dərəcədə ziyanlı təsirinə olmadığını göstərsə də, xüsusən yaxınlıqda üçüncü tərəf fəaliyyətlərinin artması nəzərə alınmaqla quş populyasiyalarının dinamikasında dəyişikliklərin monitorinqi üçün davamlı tədqiqat aparılması tövsiyə edilir.
Səngəçal terminalı – yeraltı və səth sularının monitorinqi	ST-də keçirilmiş yeraltı və səth sularının monitorinqi bir neçə quyuda lay suyunun təsirlə çirklənmə aşkar edib. Tezliklə çirklənmə mənbəyi müəyyən edilib və bütün tələb olunan önleyici tədbirlər görüldü. Riskin qiymətləndirilməsi üzrə tədqiqat əhali və ya ətraf mühit üçün heç bir riskin olmadığını təsdiq edib.
Səngəçal terminalı – bataqlıqların tədqiqatı	ST ətrafında bataqlıqlar həm səhra, həm də bataqlıq növlərindən ibarət daha rəngarəng flora yaradır. Terminalın şimalında üçüncü tərəfə aid elektrik stansiyasının yaxınlığında yağ dağılmış sahələrə rast gəlinib. ST-ni əhatə edən ərazilər çirklənmədən nisbətən azad olaraq qalır.
Səngəçal terminalı – məməlilərin və herpetofaunanın tədqiqatı	ST ətrafında heyvan növlərinin bolluğu azdır və səhra mühiti üçün səciyyəvidir. Terminalın canubu və şərqindəki sahilyanı növlərin daha geniş yayıldığı bəzi bataqlıq ərazilərdə növlərin artan müxtəlifliyi qeydə alınıb.

Buraya dəniz dibindən və su sütunundan fiziki və kimyəvi nümunələrin, eləcə də bentik və planktonik populyasiyaların fauna nümunələrinin götürülməsi daxil idi.

Sahilyanı tədqiqatlar

Səngəçal terminalında ŞD Mərhələ 2 layihəsi üzrə genişləndirmə işlərindən əvvəl Səngəçal buxtasında ilkin vəziyyətin öyrənilməsi, eləcə də buxtanın hazırkı ekoloji vəziyyətinin və

Ətraf mühit monitorinqi üçün nümunələrin analizi

ona BP və ya üçüncü tərəfin təsirinə ətraflı araşdırılması üçün 2011-ci ildə Səngəçaldə dəniz dibinin tədqiqatını apardıq. Yekun göstəricilər əvvəlki tədqiqatların nəticələri ilə müqayisə ediləcək.

Quruda tədqiqatlar

2011-ci il ərzində quruda yaxın ətraf mühitin bir sıra monitorinqlərini həyata keçirmişik. Səngəçal terminalında əsas diqqət bitki örtüyü və torpağın sabitliyinə, məməlilər və herpetofauna tədqiqatlarına, quş populyasiyaları, havanın keyfiyyəti, səs-küy, yeraltı və səth sularına verilib. Sərəncədəki təhlükəli tullantıların idarə edilməsi qurğusunda havanın keyfiyyəti və yeraltı suların monitorinqinə yer verilib. Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) boru kəməri boyunca əsas diqqət havanın keyfiyyəti, yeraltı sular, səs-küy və bitki örtüyünə yönəldilib. Qərbi ixrac boru kəmərinin marşrutu boyunca havanın keyfiyyəti və bitki örtüyünün monitorinqi keçirilib.

BTC boru kəməri dəhlizində eroziyanın qarşısını almaq öhdəliyimizin bir hissəsi olaraq eroziyaya həssas olan əraziləri müəyyən etmək, eroziyanın tempini (əgər varsa) öyrənmək və profilaktik müdaxilələrin planlaşdırılmasına kömək etmək üçün coğrafi informasiya sistemimizdəki məlumatlar istifadə olundu. Boru kəməri dəhlizində bitki örtüyünün bərpasındakı

^a SO₂ – kükürd dioksid, ABÜB – asan buxarlanan üzvi birləşmələr.

^b IUCN – Beynəlxalq Təbiət və Təbii Sərvətlərin Mühafizəsi Birliyi.

meyillər və bitki örtüyünün vəziyyətini izləmək üçün sırf qeyri-əkin sahələri üçün bitki örtüyünün təhlilindən ilbəlil alınan məlumatlar istifadə olundu.

Əməliyyatlarla bağlı ətraf mühitin monitorinqi

2011-ci ildə BP-nin Azərbaycandakı obyektlərində ətraf mühitin əməliyyatlarla bağlı hərtərəfli monitorinqi həyata keçirildi. Aşağıdakılar istisna olmaqla, bütün nəticələr hasilatın pay bölgüsü sazışları, həmçinin ətraf mühit və sosial sahəyə təsirin qiymətləndirilməsi (ƏMSTQ) kimi sənədlərdə layihəyə dair öhdəliklərin tələblərinə uyğun oldu:

- PSA2 (nasos stansiyası) və İPA1 (aralıq ərsinburaxma stansiyası) obyektlərində güclü yağışlar zamanı bağırsağ çöpü bakteriyasının analizinin nəticələri hər 100 ml (millilitr) üçün 400 standart göstəricisinə qarşı hər 100 ml üçün 700-dən 16 000-dək dəyişdi.
- PSA2 biotəmizləmə nohurundan əldə edilmiş bütün nəticələr ESTP standartlarına uyğun oldu, martda və sentyabrda məcmu fosfor istisna olmaqla: 2 mq/l-ə (milliqram/litr) qarşı 8,4 və 7,9 mq/l.
- BTC PSA2 əsas neft xətti turbinlərində aparılmış monitorinqin nəticələri göstərdi ki, NOx konsentrasiyaları bu qurğu üçün BTC ESTP-də müəyyənləşdirilmiş 75 mq/m³ (milliqram/kubmetr) həddindən çoxdur, BTC-nin Azərbaycan üzrə ƏMSTQ sənədində göstərilən 125 mq/m³ həddindən isə aşağıdır.
- PSA2 yaşayış düşərgəsi yaxınlığındakı ABV-7 generatorunda aparılmış ətraf mühitdə səs-küyün monitorinqinin nəticələri gecə vaxtı üçün standartlardan yüksək olub.

Yaxın ətraf mühitin tədqiqat nəticələrinin xülasəsi, 2010

Quruda

Sərəncə təhlükəli tullantıların idarə edilməsi qurğusu (TTİEQ) – havanın keyfiyyətinin monitorinqi

Sərəncə TTİEQ – yeraltı suların monitorinqi

Səngəçal – səs-küyün monitorinqi

Azərbaycan ixrac boru kəmərləri – səs-küyün monitorinqi

Azərbaycan ixrac boru kəmərləri – yeraltı və səth sularının keyfiyyətinin monitorinqi

Azərbaycan ixrac boru kəmərləri – yaxın ətrafda havanın keyfiyyətinin monitorinqi

Azərbaycan ixrac boru kəmərləri – bitki örtüyü və növ müxtəlifliyinin monitorinqi

Nadir bitki növlərinin monitorinqi

Sərəncə TTİEQ-də havanın keyfiyyəti üzrə iki dəfə keçirilən monitorinqin nəticələri, havada bərk hissəciklərin səviyyəsi istisna olmaqla, bütün göstəricilərin beynəlxalq standartlara uyğun olduğunu göstərib. Yaxınlıqdakı qəsəbələrdə bərk hissəciklərin aşkar edilmiş nisbətən yüksək səviyyəsinin səbəbi, yəqin ki, hal-hazırda bu ərazidə aparılan genişmiqyaslı tikinti işləri olub.

Bütün monitorinq müddətində əldə edilmiş nəticələrin təhlili göstərir ki, Sərəncə TTİEQ ərazisinin yaxınlığında yeraltı suların heç bir ardıcıl və ya davamlı cirkənməsi yoxdur.

2010-cu ildə Səngəçal terminalının ətrafındakı üç yaşayış ərazisində – Əzimbənd, Ümid kəndləri və Səngəçal qəsəbəsində gecə və gündüz səs-küy səviyyələrinin monitorinqi keçirilib. Gündüz vaxtı nəticələr Dünya Bankı standartlarına uyğun olub. Gecə vaxtı nəticələr Səngəçal qəsəbəsində səs-küy səviyyəsinin bir qədər artıq olduğunu göstərib ki, bu da, çox güman ki, qəsəbənin özü, qonşuluqdakı elektrik stansiyası və yaxınlıqdakı daş karxanasından daş daşıyan ağır yük maşınlarına görədir.

Azərbaycan ixrac boru kəmərlərinin yerüstü qurğuları və blok siyirtmələri ətrafında yaranan səs-küyün layihənin texniki tələbləri çərçivəsində olmasını təmin etmək məqsədilə yaxın ətraf mühitin səs-küy monitorinqi keçirilib. 2010-cu il ərzində heç bir göstərici qoyulmuş hədləri keçməyib.

Bakı-Tbilisi-Ceyhan/Cənubi Qafqaz qaz boru kəməri (BTC/CQBK) marşrutu boyunca müxtəlif yerlərdə aparılmış səth və yeraltı suların monitorinqindən əldə olunan nəticələr ilkin vəziyyətin göstəricilərinə uyğun olub.

2010-cu ildə BTC-nin Azərbaycandakı PSA2 nasos stansiyası və İPA1 ərsinburaxma stansiyasında ətraf havanın keyfiyyətinin monitorinqi keçirilib. Monitorinqin nəticələri bütün parametrlərə görə BTC üzrə ekoloji və sosial tədbirlər planına (ESTP) riayət olunduğunu göstərib.

2010-cu ildə aparılmış bioloji bərpanın monitorinqi bitki örtüyünə aid dördillik faiz göstəricilərini və bitki müxtəlifliyinə aid ikillik məlumatları əhatə edib. Boru kəməri boyunca 55 transekt boyu məlumatlar toplanıb.

Bitki örtüyünə aid məlumatlar göstərib ki, boru kəməri dəhlizi transektlərinin yarısından çoxunda bitki örtüyünün vəziyyəti 10%-lik çərçivədə ona bitişik toxunulmamış ərazilərdə olduğuna bərabər və ya daha yaxşıdır. Transektlərin əksəriyyətində (84%) dördillik monitorinq ərzində boru kəməri dəhlizində bitki örtüyünün artdığı müşahidə olunub.

Ümumilikdə, dəhlizdəki bitkilərin bərpası gözənlənən modelə uyğun olub – bitki növləri dəhlizi mənimlədiyinə görə orada bitki örtüyü nisbətən sürətlə yaranır, lakin bunlar əsasən yaxınlıqdakı toxunulmamış bitki örtüyü üçün seçiyəvi olmayan əlaq otlarından ibarət olur.

BTC-nin tikintisi üzrə ESTP-də *Iris acutiloba* süsən çiçəyinin tikinti başlamazdan əvvəl boru kəməri dəhlizindən başqa yere köçürülməsi və tikintidən sonra öz yerinə gətirilməsi tələb olunurdu. Bu tələbə əməl edilib və 2010-cu il ərzində *Iris acutiloba*nın öz yerinə qaytarılması proqramının monitorinqi davam edib. Alınan nəticə göstərib ki, boru kəməri dəhlizindən kənarında 2 645 və dəhlizdə 671 bitki aşkar edib. Yeri dəyişdirilmiş *Iris acutiloba* sayının azalmağa davam etməsinin intensiv otarma və bitki gövdəsinin qida ehtiyatlarının aşağı olmasının nəticəsi olduğu ehtimal edilir.

Uyğunlaşma səviyyəsi aşağı olduğuna görə monitorinqin növbəti mərhələsi 2012-ci ilə qədər təxirə salınıb və əks-tədbirlər proqramı planlaşdırılıb. Bundan əlavə, tikinti layihəsi ilə əlaqədar sökülməli olan Qaradağ sement zavodunun ərazisindən 11 787 *Iris acutiloba* bitkisi 2010-cu ilin noyabr-dekabr aylarında boru kəməri dəhlizinin Qobustan ərazisindəki 7, 11.8, 24.1, 25 və 26-cı kilometrə köçürüldü.

BP-ARDNŞ əməkdaşlığı ətraf mühit sahəsində inkişaf edir

BP və Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ) 2011-ci il ərzində ətraf mühit məsələləri ilə bağlı əməkdaşlığı davam etdirdilər. Tədqiqat və monitorinqlərin aparılması üzrə ən yaxşı təcrübələrin mübadiləsinə xüsusi diqqət yetirildi.

BP-nin Azərbaycanda ətraf mühitlə bağlı həyata keçirdiyi bir neçə monitorinqdə ARDNŞ nümayəndələri müşahidəçi kimi iştirak etdilər. Buraya dənizdəki tədqiqatlar, məməlilər və herpetofaunanın tədqiqatı, bataqlıq tədqiqatı, Səngəçal terminalı ətrafında səth və yeraltı suların tədqiqatı, eləcə də Səngəçal terminalı və Sərəncə TTİEQ-ə yaxın ərazilərdə havanın keyfiyyətinin monitorinqi daxil idi. Bu, iş

əsnasında təlimlərə kömək etdi və təşkilatlar arasında əməkdaşlığın artmasına yol açdı.

"Təcrübə mübadiləsi, eləcə də Azərbaycanda təbii sərvətlərdən istifadə və ətraf mühitin mühafizə edilməsi üçün davamlı yanaşmanı təşviq etmək üçün ARDNŞ ilə bu əməkdaşlığı davam etdirəcəyik, – BP-nin Azərbaycanda ətraf mühitlə bağlı icazələrin alınması və hökuməti təmsil edən maraqlı tərəflərlə əlaqələr üzrə mütəxəssisi Səadət Qafarova deyir, – BP ilə ARDNŞ ekoloqları arasındakı əlaqələr sənayedə əməkdaşlığın gözəl bir nümunəsi ola bilər".

Cəmiyyət

Biz yerli ictimaiyyət və iqtisadiyata müsbət təsir etmək, fəaliyyət göstərdiyimiz icmalarla möhkəm əlaqələr qurmaq əzmindəyik

1,2\$
milyard

Əməliyyat və layihələr üçün tərəfdaşlarımızla birgə xərclədiyimiz vəsait

117

İcma bütün ölkə üzrə birgə inkişaf təşəbbüslərimizdən faydalanıb

5

Yeni laboratoriya bizim dəstəyimizlə kimya mühendisliyi oxuyan yerli tələbələr üçün açıldı

Yaxşı idarəetmə Biz inanırıq ki, Azərbaycanda gəlirlərin şəffaflığı təşəbbüsləri və səmərəli idarəetmə layihələrinə verdiyimiz dəstək ölkəyə geniş sosial-iqtisadi faydalar gətirə bilər

BP-nin illik "Dünya energetikasının statistik icmalı"nı hökumət orqanlarına təqdim edərkən

BP uzun müddətdir ki, Mineral Ehtiyatların Hasılatı ilə Məşğul olan Sənaye Sahələrində Şəffaflıq Təşəbbüsünü (MSŞT) dəstəkləyir. 2003-cü ildə Londonda başlanğıcı qoyulmuş bu təşəbbüs, karbohidrogen sektoru da daxil olmaqla, mədən sənayesi şirkətlərinin ödənişləri və hökumətlərin gəlirləri haqqında şəffaf hesabatların verilməsi üçün könlü, bütün dünya üzrə standartlaşdırılmış prosesin yaradılmasına kömək məqsədilə hazırlanıb.

Azərbaycanda BP MHŞT yaranandan bəri bu təşəbbüs çərçivəsində hökumət, vətəndaş cəmiyyəti və mədən sənayesində çalışan digər şirkətlərlə birlikdə iş aparır. 2011-ci ilin mart ayında BP Azərbaycanda 2010-cu ilin yanvar-dekabr aylarını əhatə edən on dördüncü MSŞT hesabatını təqdim etdi. Biz fərdi MHŞT hesabatımızı Davamlı inkişaf haqqında hesabatlarımızda açıqlamağa davam edirik. 2012-ci ilin martında təqdim etdiyimiz və 2011-ci təqvim ilini əhatə edən on beşinci MSŞT hesabatımızla 53-cü səhifədə tanış ola bilərsiniz.

Azərbaycanda MSŞT prosesində iştirak edən yerli və xarici şirkətlərin görüşünə 2011-ci ilin sentyabrında ev sahibliyi etdik. Bir neçə ildir ki, MSŞT təcrübələrimizi müxtəlif tədbirlərdə yerli və beynəlxalq auditoriya ilə bölüşürük.

Makroiqtisadi idarəetmə və institusional islahatlar üzrə məsləhət xidmətləri

İl ərzində "Makroiqtisadi idarəetmə və institusional islahatlar üzrə məsləhət xidmətləri" texniki yardım layihəsi davam etdi. İcraçı tərəfdaş – Varşavada yerləşən Avropa Sosial-iqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzi (CASE) adlı elmi-tədqiqat mərkəzi proqnozlaşdırma və iqtisadi siyasətin təhlili bacarıqlarını təkmilləşdirməklə iqtisadi planlaşdırma potensialının artırılması üçün hazırlanmış fəaliyyətlərdə Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkişaf Nazirliyini dəstəklədi. CASE ilə müqaviləmizin ümumi dəyəri 1,25 milyon dollardır.

CASE ilə əlaqədar işlərin bir hissəsi olaraq 2011-ci ildə İqtisadi siyasət, təhlil və proqnozlaşdırma departamentinin müntəzəm şəkildə hazırladığı hesabatların analitik əhatə dairəsi genişləndirildi. Nazirlik əməkdaşlarının gələcəkdə istifadə etmələri üçün Azərbaycandakı son iqtisadi inkişaf və iqtisadi siyasətlə bağlı təhlilləri əhatə edən formalar hazırlandı. Bundan əlavə, 2011-15-ci illər üzrə Azərbaycan iqtisadiyyatının makroiqtisadi çərçivə modeli əsasında proqnoz göstəriciləri dəqiqləşdirilərək yeniləndi.

2008-ci ilin sentyabr ayından BP və onun tərəfdaşlarının dəstəyi ilə nazirliyimizdə həyata keçirilmiş makroiqtisadi idarəetmə və institusional islahatlar üzrə məsləhət xidmətləri layihəsi əla nəticələr verib. Layihənin nəticəsi olaraq yeni və güclü bir proqnozlaşdırma departamenti yaradılıb. Sahələr üzrə ətraflı proqnozlaşdırma metodu və modelləri hazırlanıb, makroiqtisadi proqnozlaşdırma modelimiz təkmilləşdirilib.

İnflyasiyanın proqnozlaşdırılması üzrə yeni hazırlanmış model Azərbaycanda inflyasiyanın və onun determinantlarının təhlilinə böyük töhfə verib. İnflyasiyanın proqnozlaşdırılması üzrə yeniləndirilmiş məlumat bazası ekspertlərimizə imkan yaradıb ki, 2011-12-ci illər üzrə ilkin inflyasiya proqnozları və ölkədə inflyasiyanın qarşısını səmərəli şəkildə almaq üçün strategiya hazırlansınlar. Bu layihənin özünəməxsus cəhəti nazirliyimizdə insan kapitalının inkişafına böyük sərmayə qoymasındadır. BP ilə əməkdaşlığımızı gələcəkdə də davam etdirmək arzusundayıq.

Sevinc Həsənova
Nazir müavini, İqtisadi İnkişaf Nazirliyi

Bununla bərabər, inflyasiyanın modelləşdirilməsinə mümkün yanaşmanı eks etdirən "Azərbaycanda pul və inflyasiya" mövzusunda araşdırma nəşr edildi. Dünya iqtisadiyyatının vəziyyətinə həsr olunmuş bir sıra fəaliyyətlərdən əlavə, pul siyasəti və neft gəlirlərinin inflyasiyaya təsiri işlənilib hazırlandı.

Sahibkarlığın inkişafı BP davamlı yerli təchizat sistemi yaratmaq, ölkə sənayesinin inkişafına stimül vermək və şirkətin Xəzər regionunda fəaliyyət lisenziyasını gücləndirmək məqsədilə Azərbaycanda sahibkarlığın inkişafına dəstək verir

Təchizatçıların inkişaf etdirilməsi proqramlarımızda iştirak edən "MQS" şirkəti Xəzər regionunda neft və qaz layihələrinə geniş çeşidli xidmətlər göstərir

Biz Azərbaycanda tərəfdaşlarımızla birlikdə 2011-ci ildə 38 yerli şirkətlə dəyəri təqribən 700 milyon dollar olan yeni uzunmüddətli müqavilələr imzaladıq.

2007-ci ildən bəri 187 yerli şirkət sahibkarlıq sahəsində inkişaf və təlim proqramlarında iştirak edib ki, onların da 28-i kursu 2011-ci ildə başa vurub. Bu şirkətlərdən 11-i BP və onun tərəfdaşları ilə ümumilikdə dəyəri 62 milyon dollardan çox olan müqavilələr bağlamaq üçün tenderdə qalib gəldi, yeddisi digər beynəlxalq şirkətlər, 18-i isə yerli şirkətlərlə müqavilə bağladı.

Yerli şirkətlər üçün biznes imkanlarını genişləndirmək təşəbbüsümüzün bir hissəsi olaraq il ərzində 226 potensial təchizatçı müəyyən etdik və onların imkan və bacarıqlarını qiymətləndirdik. Müxtəlif çeşidli bazar kateqoriyaları üzrə xidmət göstərən kiçik və orta müəssisələr (KOM-lar) haqqında ən son məlumat BP-nin keçirəcəyi növbəti tenderlərdə nəzərdən keçirilmək üçün təchizat şöbəsinə təqdim edildi. Kateqoriyalara qapalı dövrəli televiziya sistemi, qızdırıcı ventilyasiya və kondisioner sistemləri, quraşdırma işləri, avadanlıq, veb dizaynı, tərcümə, mühəndis inşaat və layihələşdirmə işləri, informasiya texnologiyaları və istifadəçi xidmətləri, fiber-optik və mis kabel xəttə texniki qulluq və video konfrans xidməti daxil idi.

Bizim yerli ehtiyatlardan istifadə qaydalarımız yeniləşdirilərək BP-nin tədarük üzrə formalarına və yeni regional tədarük

və təchizat sisteminin idarə edilməsi kitabçasına daxil edildi. Dəyişiklik edilmiş təlimatlar istifadəçiləri yerli ehtiyatlardan istifadə ələtlərimiz və proseduralarımız barədə strukturlu metodologiya ilə təmin edir.

21 iyun 2011-ci il tarixində BP öz tərəfdaşları adından Hyatt Konfrans Mərkəzində keçirilən "Alıcı ilə tanış ol" sergisinə ev sahibliyi etdi. Tədbir yerli şirkətlərə öz məhsul və xidmətlərini Azərbaycanda təmsil olunan beynəlxalq təchizatçı təşkilatlar arasında potensial alıcılara təqdim etmək imkanı yaratmaq üçün nəzərdə tutulmuşdu.

2011-ci ildəki digər fəaliyyətlərə yeriləşdirmə strategiyası, icra mərhələləri və monitoring mexanizmlərini əhatə edən təchizat zəncirinin yeriləşdirilməsi – müqavilələrin yerli şirkətlərlə bağlanması proqramının işlənilib hazırlanması daxil idi. Məqsəd BP-nin yeriləşdirmə strategiyasını hazırlamaq, təsdiq etmək və elə uyğunlaşdırmaqdır ki, o, böyük işçi qüvvəsinə ehtiyacı olan müəyyən müqavilələr üçün milli bacarıqların yaradılmasını dəstəkləsin. Bu strategiya 2012-ci ildə həyata keçiriləcək.

İl ərzində region üçün təchizatçı keyfiyyətinin idarə edilməsi strategiyasını da hazırlayaraq razılaşdırdıq. Bu, texniki cəhətdən rəqabətə davamlı yerli təchizatçı şirkətlərin ehtiyat siyahısını hazırlamaq istiqamətində yeriləşdirmə proqramını dəstəkləyəcək.

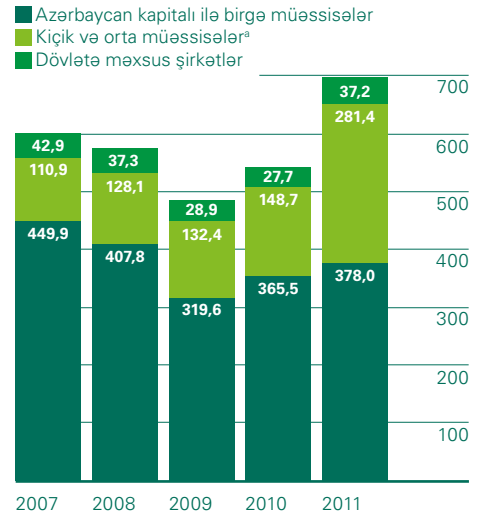
2011-ci ildə Azərbaycandakı xərclərimiz

BP və tərəfdaşlarının 2011-ci ildə Azərbaycanda əməliyyat və layihələr üzrə xərcləri cəmi 1,2 milyard dollar təşkil etdi ki, bu da, 2010-cu ildəkindən az qala 17% çoxdur.

Bu xərclərin bir hissəsi kimi yalnız yerli təchizatçılar vasitəsilə davamlı ölkədaxili sırf əməliyyat xərclərimiz artaraq təqribən 947 milyon dollar oldu ki, bu da həmçinin əvvəlki ildəkindən 17% çoxdur və sahibkarlığın inkişafı

Azərbaycanda BP və tərəfdaşlarının birbaşa əməliyyat və layihə xərcləri

(milyon dollar)

* Bu məbləğə fiziki şəxslərlə olan xərclər də daxildir.

SİTP-də iştirak edən yerli şirkətlər "Alıcı ilə tanış ol" tədbirində məhsul və xidmətlərini təqdim edir

Alıcı ilə tanış ol

2011-ci ilin iyun ayında tərəfdaşlarımızla birlikdə Bakı Hyatt mehmanxanasının konfrans mərkəzində "Alıcı ilə tanış ol" sergisini təşkil etdik. BP-nin əməliyyatçısı olduğu neft və qaz layihələrində yerli şirkətlərin iştirakını artırmaq məqsədi daşıyan bu tədbir ikitərəfli əlaqələrin möhkəmləndirilməsi, Azərbaycanın sənaye və xidmət sektoru arasında məlumatlılığın və biznes əlaqələrinin genişləndirilməsi üçün hazırlandı.

Burada SİTP proqramına cəlb olunmuş 90-a yaxın yerli şirkət iştirak etdi. Onlar Azərbaycan sənayesinin geniş sektorunu, o cümlədən biznes xidmətləri, əməliyyatlara dəstək, mühəndis-layihələşdirmə, tikinti, logistika və tullantıların idarə edilməsi kimi sahələri təmsil edirdi.

Yerli şirkətlərə öz məhsul və xidmətlərini təqdim etmək, neft və qaz sənayesinin təchizat sahəsində fəal iştirak edən beynəlxalq və iri yerli şirkətlərlə tanış olmaq imkanı yaradıldı. Tədbir həmçinin potensial xarici alıcılara yerli bazarı qiymətləndirmək və nələrin təklif olunduğunu bilavasitə öyrənmək imkanı yaratdı.

İştirakçı şirkətlərin rəyləri çox müsbət oldu. İnformasiya texnologiyalarının idarə olunması və dəstəklənməsi üzrə təminatçı "Seabak" şirkətinin meneceri Ağateyyub Cəfərova görə: "Tədbir yerli şirkətləri tanımaq üçün çox yaxşı bir vasitə oldu və şirkətimiz üçün əla nəticələr verdi. Biz bir neçə tenderdə iştirak etmək üçün dəvət aldıq, bir neçə yeni müqavilə bağladıq, gələcəkdə yeni biznes qurmağımıza yol açan faydalı tərəfdaşlıq əlaqələri yaratdıq."

təşəbbüsləri ilə tələbatın planlaşdırılması arasındakı artan əlaqələri əks etdirir. Xərclərin cəminə 77% artımla yerli kiçik və orta müəssisələr (KOM) vasitəsilə birbaşa çəkilmiş 255 milyon dollar^a, 8% artımla birgə müəssisələr vasitəsilə çəkilmiş 285 milyon dollar, 33% artımla ilə dövlət şirkətləri vasitəsilə çəkilmiş 36 milyon dollar daxil idi. 2011-ci ildə Azərbaycanda işləyən xarici təchizatçılar vasitəsilə dolayı yolla çəkilmiş davamlı xərclərimiz 2% azalaraq 368,5 milyon dollar oldu.

Ümumilikdə, 2011-ci ildə tərəfdaşlarımızla birlikdə Azərbaycanda 265 şirkət və fiziki şəxsle iş gördük ki, bunların 204-ü (77%-i) KOM idi.

BP və digər beynəlxalq və yerli şirkətlərlə işləməyin yolları barədə faydalı məlumatlar vermək üçün *ecbaku.com* biznes e-mərkəzi BP və tərəfdaşlarının Azərbaycanda həyata keçirdikləri layihələr haqqında ən son məlumatları onlayn çatdırmaqda davam edir.

2012-ci il üçün perspektivlər

İnanırıq ki, davamlı, uzunmüddətli yerli təchizat bəncəri yaratmaq üçün biz Azərbaycanda bacarıqların inkişafına dəstəyimizi davam etdirməli və əsas xarici podratçılarımızdan təşəbbüslərimizi dəstəkləməyi, yerli təchizat sistemlərini qoruyub saxlayaraq

genişləndirməyi, mövcud yerli podratçılarımız üçün yeni rəqabət şəraiti yaratmağı davamlı tələb etməliyik.

Kateqoriyaların planlaşdırılması, təchizatçıların inkişafı və seçim qaydalarımız vasitəsilə yerliləşdirmə proqramımızın yerinə yetirilməsini 2012-ci ildə də davam etdirmək niyyətindəyik. Bu dəfə hasilat əməliyyatları və istehsalatda böyük işçi qüvvəsinə ehtiyacı olan xidmət kateqoriyalarına diqqət yetiriləcək.

Şahdəniz Mərhələ 2 layihəsi üçün müfəssəl planlaşdırma işləri başladığı zaman ölkədaxili istehsalatı maksimuma çatdırılmaq məqsədilə tikinti fazasında səriştə və bacarıqlara olan tələbatla təchizat imkanlarını əlaqələndirmək üçün yeni prespektivlər açılacaq. Bu, Azərbaycanın sənaye infrastrukturunu gücləndirəcək və işçi qüvvəsinin bacarıqlarını artıracaq.

Sahibkarlığın inkişafı və təlim proqramı

Biz Azərbaycanda Sahibkarlığın inkişafı və təlim proqramını (SİTP) 2007-ci ildən həyata keçirməyə başladığımız. Onun məqsədi neft və qaz sektorunda fəaliyyət göstərən yerli şirkətlərin beynəlxalq standartlara nail olmasına və beləliklə layihələrimizdə yerli ehtiyatların istifadəsini artırmağa kömək etməkdir. 2011-ci ildə SİTP fəaliyyətlərinə bazar tədqiqatları, potensial yerli təchizatçıların müəyyən edilməsi, çatışmazlıqların təhlili və müvafiq inkişaf planlarının hazırlanması və həyata keçirilməsi daxil idi.

^a Bu məbləğə fiziki şəxslərlə olan xərclər də daxildir.

İl ərzində tərəfdaşlarımızla birlikdə bu proqrama ümumilikdə 806 min dollar xərclədik.

Təqribən 187 yerli şirkət proqramda iştirak etdi. İştirakçı şirkətlərin təlimlərinə dəstək vermək üçün 33 biznes inkişaf planı və boşluqların təhlili hazırlandı, 28 şirkət təlim proqramını müvəffəqiyyətlə başa vurdu. Bütövlükdə, 2007-ci ildən bəri proqramda iştirak edən minə yaxın şirkətdən 93-ü SİTP proqramını uğurla başa vurub. Təlim proqramında iştirak edən şirkətlərin inkişaf etməsi üçün 360-dan çox fəaliyyət planı və boşluqların təhlili hazırlanıb. 2011-ci ildə Azərbaycanda SİTP iştirakçısı olan şirkətlər BP ilə dəyəri 62 milyon dollardan çox olan müqavilələr bağladı.

SİTP başlayandan bəri iştirakçı yerli şirkətlər yeni əsaslı avadanlıqlara təxminən 8,8 milyon dollar sərmayə qoyub və təqribən 527 nəfər, o cümlədən 2011-ci ildə 315 nəfər əməkdaş işə götürüb. Proqram yerli şirkətlərə digər yerli və beynəlxalq şirkətlərlə dəyəri 184 milyon dollardan çox olan müqavilələr bağlamaqda kömək edib ki, bunun 125 milyon dollardan çox hissəsi Azərbaycanda BP-nin payına düşüb.

Biznesə imkan yaradan mühit layihəsi

Biznesə imkan yaradan mühit (BİYM) icazə/lisenziaların alınması və biznesin qeydiyyatdan keçirilməsi sahələrində qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi üçün Azərbaycan hökumətinə kömək etmək məqsədilə təsis edilib. Tərəfdaşlarımızla birgə maliyyələşdirdiyimiz BİYM layihəsini Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası heyətə keçirir.

2010-cu ildə aparılmış "Vergi ödəyicilərinin məmnunluq sorğusu"nun nəticələri 2011-ci ilin birinci yarısında yekunlaşdırılaraq Vergilər Nazirliyinə təqdim edildi. Nəticələr əvvəl aparılmış vergi islahatlarının təsirini vurğuladı və onlayn vergi xidmətlərindən istifadənin artması ilə özəl sektorda qənaət edilmiş potensial xeyri nümayiş etdirdi.

Biznes təftişlərinə yönəldilən diqqətin bir hissəsi kimi 2011-ci ildə BİYM layihəsi islahat prosesini rəsmi səviyyədə tanımaq üçün bir beynəlxalq seminar və beş dəyirmi masa təşkil etdi. Avropa İttifaqı Tvinning Layihəsi ilə əməkdaşlıq çərçivəsində Litvada islahat prosesinin təftişi məqsədilə tanışlıq səfəri təşkil edildi. Səfərdə Azərbaycanı yeddi nazir, həmçinin Prezident Aparatı, Nazirlər Kabineti və Milli Məclisin nümayəndələri təmsil etdi.

2011-ci ildə digər BİYM təşəbbüslərinə sahibkarlar arasında vergilərlə əlaqədar

hüquqi biliklərin artırılması kampaniyasının keçirilməsi daxil idi. Layihənin bir hissəsi olaraq, Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Dövlət Yanğın Nəzarəti Xidməti ilə birgə yanğıla bağlı təhlükəsizlik tələbləri və sorğu vərəqələrindən istifadə üzrə beş regional seminar keçirildi. Seminarlarda Azərbaycanın hər yerindən gələn 310 sahibkar və 145 müfəttiş iştirak etdi. Bundan əlavə, layihə çərçivəsində təftişlərin elektron qeydiyyat sisteminin işini təkmilləşdirmək və elektron qeydiyyatdan istifadə edən sahibkarlar üçün təlimat hazırlamaq məqsədilə Ədliyyə Nazirliyi ilə birgə işlədi.

Bu il həmçinin *biznesinfo.az* ünvanında Azərbaycan və rus dillərində KOM-ların pilot veb-saytı açıldı. Bu saytda biznes üzrə normativ aktlar, uyğunluq tələbləri, özünütəlimləndirmə üçün vəsaitlər, analitik qiymətləndirmələr, bazar haqqında ümumi məlumat və investisiya ilə bağlı məlumatlar yerləşdirilib. Saytın 2012-ci ildə tam fəaliyyət göstərməsi gözlənilir.

Mikro və kiçik kreditlərin verilməsi və məsləhət proqramı

2006-cı ildə imzalanmış sazişə uyğun olaraq, BP və onun tərəfdaşları Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı vasitəsilə Azərbaycanda və Gürcüstanda özəl sektorun inkişafına kreditlər verilməsi və texniki yardım göstərilməsi üçün 6 milyon dollar ayırdı. Məqsəd hər iki

ölkədə maliyyə mənbələrinə çıxış imkanlarını artırmaq və güclü mikro-maliyyə sektorunun inkişafına kömək etmək idi.

Proqramın bir hissəsi olaraq, 2011-ci ildə regional maliyyə müəssisələri üçün insan resurslarının inkişafı haqqında "əsas təlimat" kitabçası hazırlandı. Bu, müəssisələrə kredit verən heyətin seçilməsi, təlimi və keyfiyyətinə nəzarət kimi məsələləri həll etməkdə kömək edəcək.

Apreldə Azərbaycan Mikro-Maliyyə Təşkilatı ilə birgə maliyyə müəssisələrinin bütün dünyada istifadə etdiyi informasiya idarə etmə sisteminin təqdimatı məqsədilə seminar keçirildi. Səkkiz maliyyə müəssisəsini təmsil edən 309 maliyyə mütəxəssisinin iştirakı ilə yeddi müxtəlif mövzu üzrə 22 seminar keçirildi. Əsas mövzu kredit verməyə məsul şəxslərin bacarıqlarının yaradılması ilə bağlı idi.

İl ərzində hədəf qruplara mikro və kiçik kreditlərin verilməsi stabiləşdi. Beş kreditdən biri qadınlara verildi və kredit proqramının əhatə dairəsi uğurla genişlənərək paytaxtdan kənara çıxdı. 2011-ci ildə bütün kreditlərin dördə birinə qədəri (dəyəri 4 milyon dollardan çox) kənd təsərrüfatı müəssisələrinə verildi.

SİTP iştirakçısı "AZECOLAB" şirkəti ətraf mühitin qiymətləndirilməsi üçün kimyevi və fiziki laboratoriya analizlərinin tam spektrini təqdim edir

İcmalarla işimiz Əməliyyat obyektlərimizə yaxın ərazilərdə davamlı inkişafa nail olmaq 2011-ci ildə də icmaların inkişafı proqramımızın əsas diqqət mərkəzində olub

İl ərzində həyata keçirdiyimiz müxtəlif inkişaf təşəbbüsləri Azərbaycanın 117 icmasını əhatə edib. Əvvəl olduğu kimi, burada əsas diqqətimiz icmalar üçün gəlir və daha geniş iqtisadi imkanlar yaratmağa yönəlib. Tərəfdaşlarımızla birlikdə icmaların İnkişafı Təşəbbüsünə 800 min dollara yaxın vəsait ayırdıq və bir çox layihələrə dəstək verdik. Bu layihələrə aşağıdakılar daxil idi:

Goranboy rayonunda istixana təsərrüfatı layihəsi

Layihənin əsas məqsədi Goranboy rayonunda istixana təsərrüfatı yaratmaqla kənd yerlərinin inkişafına dəstək vermək idi. Gəncə Aqrobiznes Assosiasiyası (GABA) tərəfindən 2010-cu ilin iyun ayından həyata keçirilən layihə 2011-ci ilin noyabrında başa çatdı. Layihə müddətində 27 istixana quraşdırıldı. Proqram çərçivəsində gəmirici, həşərat və xəstəliklərə nəzarət, gübrə verilməsi, tərəvəzlərin və şitillərin yetişdirilməsi üzrə kənd təsərrüfatı təlimləri keçirildi. Bu fəaliyyətlər üçün ayrılan ümumi büdcə 171 255 dollar idi ki, bunun 34 071 dolları 2011-ci ildə xərcləndi.

İqtisadi imkanların genişləndirilməsi proqramı

Layihənin məqsədi Kürdəmir, Ucar və Ağdaş rayonlarında sahibkarlığın inkişafı üçün əlverişli mühit və gənclər üçün iş imkanlarının yaradılmasına dəstək vermək idi. "Ümid" sosial inkişafa dəstək (SID) təşkilatı tərəfindən həyata keçirilən proqram 2009-cu ilin oktyabrında başlayıb 2011-ci ilin mayında başa çatdı. 2011-ci ildə layihə çərçivəsində səkkiz müəssisə öz səriştələrini təkmilləşdirdi, 13 icmaya biznes planı hazırlamaqda dəstək verildi.

Paralel olaraq 44 gənc biznes sahəsində bilik və bacarığını gücləndirdi, 42 gənc usta yanında şagirdlik proqramını uğurla bitirdi, 14-ü isə öz biznesini yaratmaq üçün qrant əldə etdi. Layihənin büdcəsi 326 155 dolları idi ki, bunun 58 270 dolları 2011-ci ildə xərcləndi.

Süd və süd məhsulları istehsalçılarına icma əsaslı dəstək

Layihənin məqsədi kiçik və orta fermer təsərrüfatları tərəfindən süd məhsulları istehsalını genişləndirmək və regional süd toplama mərkəzləri ilə Azərbaycandakı kommersiya emalçıları arasında əlaqələri möhkəmləndirmək idi. Layihənin əsas donoru ABŞ-ın Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi (USAID) ilə birgə Azərbaycanda BP və onun tərəfdaşlarıdır. Layihə Ümid SID tərəfindən yerinə yetirildi və 2012-ci ilin iyulunda başa çatdı. 2011-ci il ərzində Samux, Yevlax və Goranboy rayonlarının

üç kəndində süd toplama məntəqəsi açıldı. Nəzərdə tutulan icmalardan 125 nəfər qadın da daxil olmaqla 460 nəfər süd istehsalçısı süd sağımı, mal-qaraya qulluq üzrə 29 təlim məşğələsində iştirak etdi. Layihənin büdcəsi 106 835 dolları idi ki, bunun 39 998 dolları 2011-ci ildə xərcləndi.

Davamlı gəlir imkanları, bacarıq və vərdişlərin yaradılması

İkiillik layihəni GABA, Gəncədəki Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti ilə əməkdaşlıq şəraitində həyata keçirir. Layihənin məqsədi kənd təsərrüfatı sektorunda çalışan icma üzvləri üçün davamlı gəlir imkanları yaratmaq, onları lazımi bacarıq və vərdişlərlə təmin etməkdir. Onun məqsədlərinə 132 istixana təsərrüfatı, bir çörəkbişirmə müəssisəsi, 96 arıçılıq təsərrüfatının yaradılması və üstəlik bu təsərrüfat və biznesləri idarə etmək üçün təlimlərin keçirilməsi daxildir. 2011-ci ilin noyabrında həyata keçirilməyə başlayan layihənin büdcəsi 787 629 dolları idi ki, bunun 4 974 dolları 2011-ci ildə xərcləndi.

Gənclərin səriştə və bacarıqlarının artırılması

Layihənin məqsədi beş qərb rayonunda – Goranboy, Samux, Şəmkir, Tovuz və Ağstafada Bakı-Tbilisi-Ceyhan və Cənubi Qafqaz boru kəməri boyunca yerləşən 30 icmada və Bakının Qaradağ rayonunda üç icmada – Ümid, Sahil və Səngəçaldə gənclərin səriştə və sahibkarlıq bacarıqlarını inkişaf etdirməkdir. "Ümid" SID tərəfindən həyata keçirilən layihənin 2012-ci ildə başa çatması gözlənilir. 500 min dollarlıq ümumi büdcənin 490 203 dolları 2011-ci ildə xərcləndi. Ümumilikdə, 200 gənc usta yanında şagirdlik proqramına cəlb edildi və 2011-ci ildə 20 nəfər məzun 9 192 dollar məbləğində qrant aldı. Səngəçal qəsəbəsində dəyəri 11 216 dollar olan Tullantıların toplanması məntəqələri tikildi. Biznes planının yazılması üzrə keçirilən on təlim məşğələsində usta yanında şagirdlik edən 96 nəfər iştirak etdi. Marketing və işdə təhlükəsizlik üzrə də təlimlər keçirildi və 17 sosial tədbir keçirildi.

Gənclərin iqtisadi inkişafı layihəsi

Avrasiya Tərəfdaşlıq Fondu tərəfindən həyata keçirilən bu layihə 2011-ci ilin fevralında başa çatdı. Şəmkir, Samux, Tovuz, Ağstafa və Goranboy rayonlarında gənc icma üzvlərinin sahibkarlıq bacarıqlarını təkmilləşdirmək məqsədilə həyata keçirilən layihənin niyyəti gənclərə öz şəxsi bizneslərini qurmaq üçün

Peşə təlimi gəlir əldə etmək imkanı yaradır

Aytən Qasımovanın 26 yaşı var və o, valideynləri ilə birlikdə Azərbaycanın şimal-qərbində yerləşən Şəmkir şəhəri yaxınlığındakı Bayramlı kəndində yaşayır. Onun üç qardaşı var. Biri orduda xidmət edir, ikisi isə Rusiyada işləyir. Ayten orta məktəbi 2002-ci ildə bitirib.

Bir gün Ayten dostundan eşitdi ki, BP öz tərəfdaşları ilə birlikdə Gəncə Peşə Təlimi Mərkəzində təlimlərə sponsorluq edir. Rəfiqələr bu təlim kurslarında birlikdə iştirak etmək qərarına gəlirlər, axı kəndlərində subay qızlar adətən yola tək çıxırlar.

Az sonra hər iki gənc xanım toxuma kursuna yazıldı. Ayten tezliklə öyrəndiyi peşənin dərinliklərinə yiyələndi və həm özü, həm də kənd sakinləri üçün paltar toxumağa başladı. O, tacirlik "sənəti"nin də incəliklərinə vardı, belə ki, 0,80 dollara ip alır, iki saat ərzində papaq toxuyaraq onu 5 dollara satırdı. Bir azdan o, günün səkkiz saatını paltar toxumağa, həmçinin rəfiqələrinin saçını kəsməklə məşğul idi. Aytenin müəlliməsi Zita Qordina deyir: "Aytən qrupda ən yaxşı tələbələrdən biridir. O, hər şeyi tez öyrənir və hər şüeyə çox yaradıcı yanaşır".

BP-nin maliyyələşdirdiyi bu təlim kursunu bitirdikdən sonra, Ayten Gəncə Peşə Təlimi Mərkəzində daha mürəkkəb toxuma və kosmetologiya üzrə iki əlavə təlim kursuna daxil oldu. Təhsil haqqı və yol xərclərini toxumaqla əldə etdiyi pulla ödəyir. İndi o, Bayramlı kəndində toxuculuq dərnişini açmaq istəyir və kəndlərindəki digər gənc xanımları da ondan nümunə götürməyə həvəsləndirir.

müvafiq bilik və bacarıqlara yiyələnməkdə kömək etmək idi.

Beş gənclər fondu komitəsi yaradıldı. Üzvlərə gənclər fondunun strukturu, dəyər və prinsipləri, həmçinin biznesdə liderlik bacarığının öyrənilməsi, bizneslə bağlı qərar qəbul etmə, maliyyə məsələlərinin idarə edilməsi, hesabatların verilməsi və biznesin təşkil edilməsi üzrə təlimlər keçirildi. On doqquz biznes planı hazırlandı. Layihənin büdcəsi 138 551 dollar idi ki, bunun 8 103 dolları 2011-ci ildə xərcləndi.

Gənclərin sahibkarlıq bacarıqlarının gücləndirilməsi mərkəzi

Azərbaycan İcma İnkişafı üzrə Araşdırmalar, Təlim və Resurs Mərkəzi tərəfindən həyata keçirilən layihə çərçivəsində Gəncə Peşə Təlimi Mərkəzində Biznes və idarəetmə bölümü açılacaq. Məqsəd mərkəzin gənclərin sahibkarlıq bacarıqlarını gücləndirmək istiqamətində imkanlarını artırmaqdır.

150-dən çox tələbə mühasibat, kosmetologiya, qaynaq işi, kompyuter texnologiyaları və kompyuter təmiri, tikis və toxuculuq kimi peşə sahələrində əsas bacarıqlara yiyələnir. Bundan əlavə, onlar biznesə başlamaq, maliyyənin idarə edilməsi, mikro-kredit, biznesin planlaşdırılması, büdcə və marketing üzrə təlim alırlar. Layihənin büdcəsi 98 845 dollardır ki, bunun 88 959 dolları 2011-ci ildə xərcləndi. Bu günə qədər proqramdan təxminən 394 nəfər gənc bəhrələnilib.

Məktəbəqədər təhsilə dəstək

Bu birlik layihə seçilmiş icmalarda məktəbəqədər təhsilin keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq və bağçalardan istifadə imkanlarını genişləndirmək üçün nəzərdə tutulub. Layihə 2011-ci ilin dekabrında başa çatdı. Dəllər Cəyir kəndində işsiz müəllimlər açıq müsabiqə yolu ilə seçilərək icma əsaslı məktəbəqədər təhsil və uşaq inkişaf mərkəzində müqavilə ilə işə götürüldülər. Layihə hədəf icmalarda heç vaxt ilkin inkişaf və məktəbəqədər təhsil proqramında iştirak etməmiş 5-6 yaşlı uşaqlar üçün ilkin təhsil almaq imkanı yaradan mühüm bir vasitə hesab edilirdi. Müasir Təhsil və Tədrisə Yardım Mərkəzinin həyata keçirdiyi layihənin büdcəsi 103 475 dollar idi ki, bunun 93 303 dolları 2011-ci ildə xərcləndi.

Əməkdaşların cəlb edilməsi proqramı

Əməkdaşların cəlb edilməsi proqramı (ƏCP) əməkdaşlarımızı sövq edir ki, öz vaxt və istedadlarını könüllü olaraq icmalara sərf etsinlər, belə ki, şirkət təşəbbüsə vaxtın dəyəri qədər

dəstək verir. 2011-ci ildə 30-a yaxın əməkdaş müxtəlif təhsil layihələri vasitəsi ilə ƏCP-də iştirak etdilər, öz vaxtlarının dəyər ekvivalenti 8 855 dollar olan 442 saatını Xəzər Mühəndisləri İctimai Birliyinin yay düşərgəsi layihəsinin həyata keçirilməsinə töhfə verdilər.

2009-cu ilin noyabrından 2011-ci ilin dekabrınadək yerli QHT – “Sağlam həyat” ƏCP-nin topladığı vəsaitdən istifadə etməklə dəyəri 79 min dollar olan 12 ƏCP layihəsi həyata keçirdi.

BP-nin kitabxanalara dəstək təşəbbüsü

Təşəbbüsün məqsədi seçilmiş pilot məktəbində kitabxanaların təmiri və kitablarla təmin edilməsi vasitəsilə məktəblilərin kitabxanalardan istifadəsini yaxşılaşdırmaqdır. Hacıqabul və Yevlax rayonlarındakı kitabxanaların təmirindən əlavə, 2011-ci ildə layihələr genişlənərək Kürdəmir rayonundakı 2 nömrəli məktəbi də əhatə etdi.

Layihənin 2011-ci ildə xərcləri təxminən 12 min dollar oldu. 2011-ci ildə 114 müəllim və 915 şagird daxil olmaqla, ümumilikdə 194 müəllim və 2 480 şagird dəyəri 30 891 dollar olan bu üç layihədən bəhrələnilib.

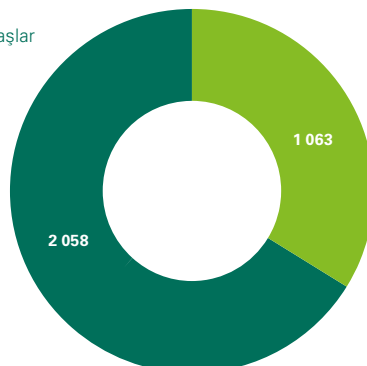
Xeyriyyəçilik layihələri

Məktəb kitabxanalarına dəstək layihəsindən əlavə, BP əməkdaşlarının ianə olaraq verdikləri vəsait vasitəsilə digər xeyriyyə layihələri də həyata keçirildi. Bu layihələrə 20 nəfər fiziki qüsurlu şagirdin dəyəri 1 899 dollar olan bir aylıq yay kurslarında iştirakı daxil idi. Digər təşəbbüs isə BP əməkdaşlarının təşkil etdiyi sərgidə 30 fiziki qüsurlu olan uşaq və qaçqının 500-dən çox əl işinin satılması idi. Satışdan əldə edilən 10 min manat əl işlərinin sahibləri arasında satılan işlərin sayına uyğun olaraq bölüşdürüldü.

BP və tərəfdaşlarının Azərbaycanda sosial xərcləri

(min dollar)

■ BP
■ Tərəfdaşlar

İstixana təsərrüfatı həyatı dəyişir

Bu yaxınlara qədər Goranboy rayonunun Yolpaq kənd sakini Şəmsi Namazov böyük problemlərlə üzləşən bir fermer idi.

Dövlətdən aldığı üç hektar torpaq payı və dördü bir hektar ferma sahəsinə sahib olan Şəmsi iki baş mal-qara saxlayır və torpaq payındakı tarlada, açıq hava şəraitində tərəvəz yetişdirirdi. Lakin məhsul həmişə az və keyfiyyətsiz olurdu, əkinə ziyanvericilərdən qoruya bilmirdi, hava şəraiti çətin idi və torpağı münbitləşdirmək lazım idi. Təəccüblü deyil ki, gəlir az, həyat isə çətin idi.

BP və tərəfdaşlarının sponsorluğu ilə istixana təsərrüfatından istifadənin genişləndirilməsi layihəsi haqqında eşidən Şəmsi bu layihədə iştirak etmək qərarına gəldi. Əvəzində o, öz torpaq sahəsinin 0,015 hektarında istixana təsərrüfatı, kifayət qədər toxum və maliyyə dəstəyi əldə edərək növbəli şəkildə dörd növ tərəvəz (xiyar-göyerti-pomidor-xiyar) yetişdirməyə başladı.

Layihə çərçivəsində keçirilən tərəvəz yetişdirilməsi üzrə bütün təlim məşğələlərində də iştirak edərək, Şəmsi tezliklə yalnız istixana təsərrüfatında deyil, həm də açıq hava şəraitində daha uğurla tərəvəz yetişdirə bildi. Onun gəliri xeyli artdı. Bu uğurları görə qonşular ondan məhsulun ziyanvericilərdən qorunması, əkin vaxtı və məhsulun becərilməsi metodu haqqında məlumat almağa başladılar. Tezliklə, Şəmsi erkən şitilləri yetişdirərək ətrafdakı fermerlərə paylamağa başladı, bir şərtlə ki, haqqını məhsul yığılıandan sonra ödəsinlər. Artıq o daha yaxşı gələcəyə doğru irəliləyirdi.

Təhsil təşəbbüsləri Təhsil imkanlarının genişləndirilməsi üçün tərtib edilmiş proqramlar Azərbaycanda davamlı biznesin qurulmasına dəstək vermək səylərimizin mühüm hissəsidir

Tələbələr professor-təlimçi ilə birlikdə BP-nin geologiya üzrə yay çöl-səhra təcrübəsində

hazırlanıb. Məktəb layihələri idarəetmə təlimi sahəsində aparıcı beynəlxalq şirkət olan "ESI International"ın dünyada tanınmış geniş proqramından faydalanmaq imkanı verir. Layihənin diqqəti iki məsələyə – ölkədə layihələri idarəetmə üzrə bacarıqların yaxın zamanda təkmilləşdirilməsinə və bu sahədə uzunmüddətli potensialın yaradılmasına yönəlib. Ümumi büdcəsi 1 milyon dollar olan layihənin 2013-cü ildə başa çatması planlaşdırılır.

BP-nin xüsusi təqaüd proqramı

Azərbaycanda BP tərəfindən maliyyələşdirilən BP-nin xüsusi təqaüd proqramı 2007-ci ildə həyata keçirilməyə başlayıb. Proqram Dövlət Neft Akademiyasında neft mühəndisi və yerşünaslıq ixtisasları üzrə təhsil alan tələbələrin təhsilinə dəstək vermək məqsədilə tərtib edilib. 2012-ci ilin əvvəlinə 257 nəfər birinci və ikinci kurs tələbəsinə, o cümlədən 2011-ci ildə 77 tələbəyə BP-nin

Belə bir qədim, müdrik ifadə var: "Bir adama balıq ver, onu yalnız bir gün yedirdərsən. Ona balıq tutmağı öyrət, ömürlük ruzi verərsən". Azərbaycan da daxil olmaqla, fəaliyyət göstərdiyi hər bir ölkədə yerli sərəştə və bacarıqların yaradılması istiqamətində BP-nin göstərdiyi səylərin təmsalında bu müdrik ifadə özünü tamamilə doğruldur. Buna ən yaxşı misal olaraq BP-nin Qafqaz Universitetinə yeni mühəndislik fakültəsinin genişləndirilməsi və təchizində verdiyi dəstəyi göstərmək olar. Mən həqiqətən çox məmnunam ki, 2010-11-ci təhsil illərinin sonuna qədər 30 nəfərə yaxın tələbə ən yüksək balla buraya daxil olub və onların arasında bir neçə prezident təqaüddçüsü var. Bu məndə əminlik hissi yaradır ki, şirkətimiz bir çox gencimizin həyatına müsbət təsir göstərir.

İbrahim İsmayilov
Davamlı inkişaf təşəbbüsləri
üzrə menecer, BP AGT

BP öz tərəfdaşları ilə birlikdə 2011-ci ildə Azərbaycanda tələbə və məzunlar üçün təhsil təşəbbüslərini, davamlı təhsil və təqaüd proqramlarını dəstəklədi. Əsas diqqətimiz təbiət elmləri ilə bağlı ixtisaslara, o cümlədən neft-qaz, kimya və mexanika mühəndisliyinə yönəldi.

Qafqaz Universiteti layihəsi

2011-ci ildə Bakıda yerləşən Qafqaz Universitetində iki il bundan əvvəl BP-nin dəstəyi ilə qurulmuş kimya mühəndisliyi fakültəsi üçün beş yeni laboratoriyanın açılmasına sponsorluq etdik. Müasir avadanlıqlarla təchiz edilmiş bu laboratoriyalar ümumi kimya, analitik kimya, üzvi kimya, kimya mühəndisliyi və fiziki kimya üzrə ixtisaslaşdı.

2011-ci ildə Qafqaz Universitetinin mexanika mühəndisliyi fakültəsinə (həmçinin bizim dəstəyimizlə açılıb) ilk 16 nəfər tələbə qəbul oldu. 2012-ci ildə fakültədə yeni mexanika mühəndisliyi laboratoriyalarının açılması planlaşdırılır. Layihənin ümumi dəyəri 2,2 milyon dollardan çoxdur ki, bunun da təqribən 1,2 milyon dolları BP-nin payına düşür.

Layihələri idarəetmə Məktəbi

BP və onun tərəfdaşlarının 2010-cu ildə qurduğu Layihələri idarəetmə Məktəbi 2011-ci ildə çox uğurlu birinci fəaliyyət ilini başa vurdu. Bu proqram Azərbaycanda özəl və ictimai sektorda işləyən şəxslərin layihə idarə etmək bacarıqlarını inkişaf etdirmək məqsədilə

Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəməri layihəsinin Azərbaycanın sürətlə inkişaf etməsində nə qədər rolu olubsa, BP və Qafqaz Universiteti arasındakı əməkdaşlıq da bir o qədər Qafqaz Universitetinin mühəndislik sahəsində irəliləyişini sürətləndirib. Bu layihə eyni zamanda Azərbaycan üçün dünya standartlarına uyğun mühəndislərin yetişdirilməsinə kömək edəcək.

Ahmet Saniç
Rektor, Qafqaz Universiteti

xüsusi təqaüdü təqdim edilib. Bunlardan 33 nəfəri – akademiya qəbul zamanı ən yüksək bal toplamış birinci kurs tələbələri BP-dən hədiyyə kompüterlər aldı, 34 nəfər ikinci kurs tələbəsinin isə ingilis dili kurslarında təhsilinə sponsorluq edildi.

BP-nin tələbələr üçün geologiya üzrə yay təcrübə kursu

2011-ci ilin yayında biz tələbə və məzunların sedimentologiya və struktur geologiya üzrə yay çöl-səhra təcrübəsinə sponsorluq etdik.

Yerli və xarici universitetlərdən müraciət etmiş 82 nəfər ərizəçi arasında biliklərin qiymətləndirilməsi əsasında 22 tələbə seçildi. Kurs Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının və Miçiqaun Universitetinin nümayəndələri tərəfindən keçirildi.

Azərbaycan neft və qaz təqaüd proqramı

BP və onun tərəfdaşları tərəfindən maliyyələşdirilən bu proqram Azərbaycanlı tələbələrə Türkiyə və Azərbaycan universitetlərində mühəndislik və yerşünaslıq elmləri sahəsində bakalavr və magistr təhsili almağa imkan yaradır. 2011-ci ildə beş nəfər magistr və 65 nəfər bakalavr təhsili alan tələbəyə dəstək verildi. İl ərzində on nəfər tələbə yay təcrübəsi, 11 nəfər tələbə isə "Çallenc" proqramına^a cəlb edildi. 2011-ci ildə BP və tərəfdaşlarının verdiyi təqaüdlərin dəyəri 200 000 dollardan çox idi.

Cənubi Xəzər hövzəsinin modelləşdirilməsi mərkəzi

Dörd il bundan öncə biz Milli Elmlər Akademiyasının Geologiya İnstitutunda Cənubi Xəzər hövzəsinin modelləşdirilməsi mərkəzini açdıq. Bu gün mərkəz müasir geoloji modelləşdirmə avadanlıqları ilə təchiz edilmiş bir elm müəssisəsi kimi xidmət göstərir, çətin Cənubi Xəzər hövzəsinin səthaltı modelləşdirilməsinə kömək edir. Buraya geologiya, geofizika, geokimya və biostratigrafiya kimi müxtəlif elm sahələrində mütəxəssislər cəlb olunur.

2011-ci ildə institutda işlər Abşeron arxipelaqının sahiləni-quru keçid zonasının geotermal tarixi və çökmə modeli ətrafında cəmləşdi. Əldə edilən nəticələr Vyanada keçirilən beynəlxalq konfransda təqdim edildi. BP, həmçinin Milli Elmlər Akademiyası Geologiya İnstitutunun Avstriyanın Leoben Universitetində apardığı "Üzvi geokimya və Maykop formasiyasının (Azərbaycan) neft-qaz ehtiyatları" üzrə texniki tədqiqat layihəsini dəstəklədi.

BP-nin maliyyələşdirdiyi biznes jurnalistikası təlim proqramı

On ildən çox davam edən və BP tərəfindən maliyyələşdirilən biznes jurnalistləri üçün ingilis dili kursunda indiyədək təxminən 200 nəfər yerli jurnalist iştirak edib. 2006-cı ildə biz biznes jurnalistikası üzrə təlim proqramına başlamaqla bu təşəbbüsün uğurlarını davam etdirmək qərarına gəldik. 2011-ci ildə

Məktəblilər XEM-dəki interaktiv stendləri çox bəyənirlər

biznes jurnalistikasında çalışan altı qabaqcıl Azərbaycan jurnalisti – yerli radio-televiziya, çap və onlayn medianın nümayəndələri üçün Kardifdə (Böyük Britaniya) iki həftəlik seminar təşkil edildi. Seminar jurnalistlərə multimedia və video-montaj üzrə bacarıqlarını artırmaq və beynəlxalq jurnalistikadakı yeniliklərlə ayaqlaşmaqda kömək etdi.

Xəzər Enerji Mərkəzi

2011-ci ildə mərkəzdə 4 360 nəfər olub ki, onların da min nəfərdən çoxu (təxminən 25%) Azərbaycan hökumətinin, bizimlə tərəfdaş olan şirkətlərin, Bakıdakı xarici səfirliklərin qonaqları və bizim fəaliyyətimizlə maraqlanan müxtəlif təşkilatların nümayəndələri olub. Digər 3 100 nəfər orta məktəb şagirdi, tələbə və onları müşayiət edən müəllimlər, qalanları isə mərkəzdə il ərzində təşkil edilmiş on ailə günü tədbirində iştirak etmiş BP işçiləri, podratçılar və onların ailə üzvləri olub.

Boru kəməri dəhlizində keçmiş və gələcək irs

2011-ci ilin sentyabrında BP şirkəti Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) və Cənubi Qafqaz boru kəməri (CQBK) layihələrindəki tərəfdaşları adından nəşrinə birgə sponsorluq etdikləri "Boru kəməri dəhlizində keçmiş və gələcək irs - Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə" kitabının ictimaiyyəte təqdimatını keçirdi.

Tədbirdəki çıxışında BP-nin Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə üzrə regional prezidenti Rəşid Cavanşir dedi: "Biz həqiqətən çox fəxr edirik ki, Xəzər dənizini Aralıq dənizinə bağlayan boru kəmərlərimiz boyunca yerləşən ərazilərdə tarixən məskunlaşmış ən qədim sivilizasiyaların mədəni irsinin tədqiqinə dəyərli töhfə veririk".

Bu kitab BTC/CQBK boru kəmərinin tikintisi zamanı aparılan arxeoloji qazıntılar nəticəsində aşkar olunmuş çoxlu yeni arxeoloji tapıntıları özündə əks etdirir. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu, Gürcüstanın Milli Muzeyi və Türkiyənin Qazi Universiteti tərəfindən aşkar olunmuş bu tapıntılar özündə bir sıra qiymətsiz təbii sənət nümunələrini əks etdirir. İndi onlar qorunmaq, tədqiq edilmək və gələcək nəsillərə çatdırılmaq üçün hər üç ölkənin hökumətinə təhvil verilib. Kitab həmçinin BTC və CQBK boyunca

aşkar olunmuş bütün arxeoloji tapıntılar haqqında dəyərli tədqiqat materialları və elmi məlumatları özündə birləşdirir.

2008-ci ildən başlayaraq Azərbaycan və Gürcüstanda BTC/CQBK boru kəməri boyunca həyata keçirilən mədəni irs proqramı 2011-ci ildə başa çatdı. Proqramın büdcəsi 1 078 000 dollar idi ki, bunun da 79 060 dolları layihənin son ilində xərcləndi.

^a "Çallenc" ("Sınaq") proqramı barədə 24-cü səhifədə daha ətraflı məlumat ala bilərsiniz.

Beşillik icra göstəriciləri^a

31 dekabr tarixində qurtaran il üçün	2007	2008	2009	2010	2011
İstismar					
Hasil edilmiş karbohidrogenlərin ümumi həcmi (gündə min barel neft ekvivalenti) ^b	779	881	1 023	1 036	922
Maliyyə^c					
Əməliyyat məsrəfləri – sərf olunmuş ümumi məbləğ (min dollar)	615	1 154	1 174	831	1 206
Əsaslı məsrəflər – sərf olunmuş ümumi məbləğ (min dollar)	3 404	2 659	1 443	2 096	2 636
Əməyin təhlükəsizliyi^d					
Ölüm halları – əməkdaşlar	0	0	0	0	0
Ölüm halları – podratçılar	0	0	1	0	0
İş gününün itirilməsi hadisələri – işçi qüvvəsi	5	3	0	1	3
İş gününün itirilməsi hadisələrinin tezliyi – işçi qüvvəsi	0,05	0,03	0	0,01	0,03
Qeydiyyatda alınan xəsarətlər – işçi qüvvəsi	38	44	21	15	21
Qeydiyyatda alınan xəsarətlərin tezliyi – işçi qüvvəsi	0,35	0,40	0,23	0,17	0,24
İşlənmiş saatlar – əməkdaşlar (milyon saat) ^e	6,42	7,13	5,04	5,37	5,80
İşlənmiş saatlar – podratçılar (milyon saat) ^f	15,24	15,09	12,58	12,60	11,74
Ətraf mühit					
Birbaşa karbon dioksid (CO ₂) ^g , ümumi ^h (min ton)	1 980,1	3 667,7	3 827,1	3 656,8	3 892,5
Dolayısı ilə karbon dioksid (CO ₂) ⁱ , ümumi (min ton)	0,3	0,5	0,4	0,5	0,6
Birbaşa metan (CH ₄), ümumi (min ton)	9,4	20,8	15,6	10,5	13,5
Birbaşa istixana qazı emissiyaları, ümumi (min ton CO ₂ ekvivalenti)	2 176,2	4 113,9	4 155,4	3 876,4	4 177,0
Məşəldə yandırılma (kəşfiyyat və hasilat), ümumi (ton)	280 774	841 856	574 922	423 265	589 717
Kükürd dioksid (SO _x), ümumi (ton)	795	3 034	2 842	3 396	2 967
Azot oksidləri (NO _x), ümumi (ton)	3 786	7 243	8 412	8 908	8 544
Qeyri-metan karbohidrogenlər, ümumi (ton)	3 014	4 965	2 816	2 398	2 787
Neft dağılmalarının sayı ^j	12	12	12	11	5
Dağılmış neftin həcmi (litr)	40 327	12 154	9 831	32 181	2 677
Yığılmamış neftin həcmi (litr)	1 532	1 112	1 039	392	0
Suya atılmalar – tərkibində sintetik əsaslı qazma məhlulu olan qazma şlamları (ton)	6 811	808	890	3 308	0
Əməkdaşlar					
Daimi əməkdaşların sayı	2 199	2 201	2 328	2 470	2 701
İxtisaslı işçilərin sayı	1 949	1 994	2 237	2 378	2 652
Yerli əməkdaşlar	1 462	1 632	1 889	2 067	2 272
Yerli əməkdaşlar (%)	75%	82%	84%	87%	86%
Əcnəbi əməkdaşlar	487	362	348	311	380
Azərbaycan vətəndaşları olan yüksək vəzifəli menecerlər	69	102	117	131	149
Sosial xərclər					
BP AGT və tərəfdaşları üçün cəmi, ümumi (milyon dollar)	7,4	6,4	3,4	4,8	3,1^k

^a Əgər başqa cür göstərlməyibse, icra göstəriciləri yalnız Azərbaycanda BP-yə aiddir.

^b Hesablama gündə min barel neft ekvivalenti (mboe) ilə aparılır. Buraya Azəri-Çıraq-Dərinisulu Günəşli nefti, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinə (ARDNŞ) çatdırılan səmt qazı, həmçinin Şahdəniz qaz və kondensatı daxildir.

^c BP AGT və onun tərəfdaşları.

^d Əməyin təhlükəsizliyi üzrə icra göstəriciləri evvəllər BP AGT üçün göstərilirdi.

^e Əməkdaşlar tərəfindən işlənmiş saatlar BP ilə iş müqaviləsi olan şəxslərin işlədiyi saatlar kimi təyin olunur. Bu tərif BP qrupunun tərifinə uyğundur.

^f Podratçılar tərəfindən işlənmiş saatlar bizim nəzarət sferamızda podratçıların işlədiyi saatlar kimi təyin olunur. Bu tərif BP qrupunun tərifinə uyğundur.

^g Birbaşa emissiyalar əməliyyatlardan hasil olan fiziki emissiyalardır.

^h Ümumi rəqəmlər hasilatın pay bölgüsü sazişlərində (HPBS) iştirak edən bütün tərəfdaşların paylarının məcmusunu əks etdirir. Xalis rəqəmlər HPBS-də BP-nin iştirak payını göstərir.

ⁱ Dolayısı ilə emissiyalar kənar mənbələrdən buxar, elektrik və istiliyin əməliyyatlar tərəfindən idxalı nəticəsində meydana gəlir.

^j Neft dağılmaları bir bareldən (42 ABŞ qallonuna bərabər 159 litr) çox və ya ona bərabər istənilən maye karbohidrogen dağılması kimi təyin edilir.

^k Bu, nağd ödənilən rəqəmdir.

MHŞT üzrə beşillik hesabat məlumatları^a

	2007			2008			2009			2010			2011		
	1 yanvar - 31 dekabr			1 yanvar - 31 dekabr			1 yanvar - 31 dekabr			1 yanvar - 31 dekabr			1 yanvar - 31 dekabr		
	Dəyər		Həcm	Dəyər		Həcm	Dəyər		Həcm	Dəyər		Həcm	Dəyər		Həcm ^b
	milyon dollar	Neft mmböe	Qaz (təbii, səmt) min ncm	milyon dollar	Neft mmböe	Qaz (təbii, səmt) min ncm	milyon dollar	Neft mmböe	Qaz (təbii, səmt) min ncm	milyon dollar	Neft mmböe	Qaz (təbii, səmt) min ncm	milyon dollar	Neft mmböe	Qaz (təbii, səmt) min ncm
1. Xarici şirkətin fəaliyyət göstərdiyi ölkə hökumətinə ödənişləri/ayırmaları															
1a) Xarici şirkətin hasilatında hökumətə düşən pay															
- natura ilə (ARDNF) ^c		10,360		51,283		65,743		76,035		66,366					
- naəğd pulla ^d	0,615		33,448		20,561		68,403		93,113						
Mənfeət vergisi	799,735		797,721		264,887		328,302		613,970						
İmzalanma bonusu və digər bonuslar	12,750		0,845		0,000		0,000		20,000						
Digər ödənişlər, o cümlədən:															
a) nəqletmə tarifi (ARDNF)	0,000		0,025		1,372		1,222		1,246						
b) akrhesabı ödəmələr (ARDNF)	0,450		0,900		0,000		0,000		0,000						
2. Xarici şirkətin fəaliyyət göstərdiyi ölkənin dövlət şirkətinə ödənişləri/ ayırmaları															
Digər ödəmələr, o cümlədən:															
a) nəqletmə tarifi (ARDNŞ) ^e	0,277		—		—		—		—						
b) səmt qazı (ARDNF) ^f		2 295 332,278		1 967 495,330		3 640 412,268		3 190 738,758		3 114 485,482					

^a 2003-06-cı ilə dair məlumatlarla "BP Azərbaycanda Davamlı inkişaf haqqında hesabat 2007"-nin 60-cı səhifəsində tanış olmaq olar. Göstərilən rəqəmlərə "Devon Energy Caspian Co." şirkəti adından edilən ödənişlər daxil deyil.

^b mmböe – milyon bərel neft ekvivalenti; ncm – normal kubmetr.

^c Bu rəqəmlər "BP Azərbaycanda Davamlı inkişaf haqqında hesabat 2010"-da səhivən "Dəyər" sütununda verilib.

^d Natura ilə – Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu (ARDNF); naəğd pulla – Şahdəniz qazına görə ödəniş.

^e Şimal ixrac boru kəməri (ŞİBK) marşrutu üçün nəqletmə tarifləri Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinə (ARDNŞ) hökumətin təmsilçisi kimi deyil, kommersiya strukturu kimi ödənilir. ŞİBK-nin operatorluğunu 2008-ci ildə ARDNŞ öz üzərinə götürdü.

^f Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin operatoru kimi BP ARDNŞ-yə verilən səmt qazı üçün məcmu ümumi rəqəm haqqında hesabatı öz hesabat formasında verir.

Müstəqil əminlik bəyanatı

Bu hesabat BP qrupunun auditorları olan "Ernst & Young" şirkəti tərəfindən oxlanılmışdır. Yoxlama prosesinin əsas məqsədi hesabatın mətnində verilmiş BP-nin davamlı inkişafı ilə bağlı fəaliyyətinə dair məlumat, açıqlama və faktların dəlillərə əsaslandığını təsdiq etməkdən ibarətdir. Bu prosesin məqsədi müstəqil üçüncü tərəfin hesabatın məzmununa zəmanət verməsidir. "Ernst & Young"-in gördüyü işlərin əhatə dairəsi və nəticələri aşağıda verilib.

Müstəqil şirkətin BP rəhbərliyinə əminlik barədə təminat bəyanatı

2011-ci il üçün "BP Azərbaycanda Davamlı inkişaf haqqında hesabat" ("Hesabat") onun daxilindəki məlumatların toplanması və təqdim edilməsinə görə məsuliyyət daşıyan Azərbaycanda BP-nin rəhbərliyi tərəfindən hazırlanmışdır. Bizim məsuliyyətimiz BP rəhbərliyinin təlimatlarına uyğun olaraq Hesabatda verilmiş məlumat, fakt və işıqlandırılmış məsələlərin əhatə dairəsi barədə aşağıda göstərilirdiyi kimi məhdud əminlik öhdəliyini yerinə yetirməkdən ibarətdir.

Bu işlərin yerinə yetirilməsində biz yalnız "BP p.l.c."nin rəhbərliyi qarşısında, onlarla razılaşdırılmış səlahiyyətlər çərçivəsində cavabdehik. Buna görə də, hər hansı digər bir məqsədə görə və ya hər hansı digər şəxs və ya təşkilat qarşısında heç bir məsuliyyət daşırıq. Hər hansı üçüncü tərəfin Hesabata nə dərəcədə etibar etməsinin məsuliyyəti tamamilə onun öz üzərinə düşür.

Gəldiyimiz nəticələr gördüyümüz hansı işlərə əsaslanır

Əminlik üzrə götürdüyümüz öhdəlik Beynəlxalq Mühəsiblər Federasiyasının Beynəlxalq ISAE3000^a Standartlarına uyğun olaraq planlaşdırılmış və həyata keçirilmişdir. Hesabat aşağıdakı meyarlara görə qiymətləndirilmişdir:

- Hesabatın 2011-ci ildə media nümayəndələri tərəfindən BP-nin Azərbaycandakı fəaliyyətləri ilə əlaqədar qaldırdığı davamlı inkişafa dair əsas məsələləri, Azərbaycanda BP-nin mühüm davamlı inkişaf problemləri ilə bağlı özünün keçirdiyi yoxlama və seçilmiş daxili sənədləri əhatə edib-etməməsi.
- Hesabatda verilmiş davamlı inkişaf haqqında məlumatların BP-nin müvafiq rəhbərləri tərəfindən verilən izah və dəlillərə uyğun gəlib-gəlməməsi.

- Hesabatda verilmiş davamlı inkişaf haqqında məlumatların müvafiq biznes bölümü səviyyəsində qeydə alınmış məlumatlara uyğun gəlib-gəlməməsi.

Nəticələrə gəlmək üçün biz xülasəsi aşağıda sadalanan işləri həyata keçirmişik

- Azərbaycanda BP-nin 2011-ci ildə davamlı inkişafı ilə bağlı fəaliyyətinə dair şirkətdənkənər kütləvi informasiya vasitələrinin hesabatlarını və şirkətdaxili sənədləri, o cümlədən maraqlı tərəflərlə görüşlərin nəticələri və risklərin qiymətləndirilməsi cədvəllərini nəzərdən keçirmişik.
- Hesabatda əksini tapmalı əsas məsələlərin müəyyənləşdirilməsi üçün Azərbaycanda BP-nin nəzərdə tutduğu prosesin Hesabat hazırlanan zaman tətbiq olunub-olunmadığını yoxlamışıq.
- Hesabatda davamlı inkişaf üzrə verilmiş icra göstəriciləri və bəyanatlar haqqında məlumat və ya izahatları nəzərdən keçirmişik. Hesabatda əksini tapmış davamlı inkişaf üzrə göstəriciləri dəstəkləyən sənədləri yoxlayarkən ölkə və ya sahə səviyyəsində məlumatların toplanması, müqayisə edilməsi və onların necə əldə edilməsi proseslərini yoxlamamışıq.

Əminlik səviyyəsi

Dəlil toplama proseduralarımız məhdud əminlik səviyyəsi əldə etmək və nəticələri əsaslandırmaq üçün nəzərdə tutulmuşdur. Həyata keçirilmiş dəlil toplama proseduralarının səviyyəsi məqbul əminlik öhdəliyinin yerinə yetirilməsinə (məsələn, maliyyə audit) verilən tələblərlə müqayisədə aşağıdır və buna görə də, nisbətən aşağı səviyyəli əminlik təmin edilmişdir.

Gəldiyimiz nəticələr

Hesabatla bağlı apardığımız yoxlama əsasında və işimiz üçün müəyyən edilmiş səlahiyyətlər dairəsində aşağıdakı nəticələrə gəlmişik. Bu nəticələr yuxarıdakı "Gəldiyimiz nəticələr gördüyümüz hansı işlərə əsaslanır" bölməsi ilə birlikdə oxunmalıdır.

1. Hesabat əsas məsələləri əhatə edirmi?

Mətbuatda və ya Azərbaycanda BP-nin özünün əhəmiyyət dərəcəsinin qiymətləndirilməsi prosesinin nəticəsi kimi

qaldırılmış və bu Hesabata daxil edilməmiş davamlı inkişaf əlaqədar Azərbaycanda BP-yə aid hər hansı bir əsas məsələ bizə məlum deyil.

2. Hesabatda Azərbaycanda BP-nin davamlı inkişaf üzrə icra göstəriciləri dəlil-sübut və ya izahatlarla təsdiqlənirmi?

Hesabatda BP rəhbərliyi tərəfindən Azərbaycanda BP-nin davamlı inkişaf üzrə həyata keçirdiyi fəaliyyətlərlə bağlı təqdim edilmiş təsdiq və məlumatlarda hər hansı bir qeyri-düzgün bəyanatın olması bizə məlum deyil.

Müstəqilliyimiz

"BP p.l.c."nin auditorları kimi "Ernst & Young"dan Audit Təcrübələri Şurasının ("Auditing Practices Board") Auditorlar üçün etik standartlarında müəyyənləşdirilmiş tələblərə riayət etmək tələb olunur. "Ernst & Young" şirkətinin müstəqillik strategiyaları firmalar, tərəfdaşlar və peşəkar işçilərə tətbiq olunur. Bu strategiyalar sifarişçilərimizə münasibətdə müstəqilliyə xələl gətirən və ya gətirə biləcəyi ehtimal olunan hər hansı maliyyə maraqlarını qadağan edir. Hər il işçi və tərəfdaşlardan şirkətin siyasətlərinə riayət etdiklərini təsdiq etmək tələb olunur.

Biz hər il, qadağan edilmiş xidmətlər də daxil olmaqla, müstəqilliyimizə və obyektivliyimizə xələl gətirə biləcək hər hansı hadisənin baş verib-vermədiyini BP-yə bildiririk. 2011-ci ildə heç bir belə hadisə və ya xidmət olmamışdır.

 ERNST & YOUNG

Ernst & Young LLP, London
29 iyun 2012

^a Auditorlar və ya Tarixi Maliyyə Məlumatları üzrə Yoxlamalar İstisna olmaqla Əminlik Öhdəlikləri üçün Beynəlxalq Mühəsiblər Federasiyasının Beynəlxalq Standartı (ISAE3000).

Hesabatın hazırlanması prosesi, rəy və təkliflər

Bu hesabatı hər il nəşr etməkdə məqsədimiz Azərbaycanda gördüyümüz işlər və fəaliyyətlərimiz barədə ətraflı və şəffaf hesabat vermək və əvvəlki hesabatlarla əlaqədar alınmış rəy və təkliflərə cavab verməkdir

Bu, davamlı inkişaf haqqında BP-nin Azərbaycanda nəşr etdiyi sayca doqquzuncu hesabatdır. Hesabat 2011-ci il ərzində bizim Azərbaycanda həyata keçirdiyimiz fəaliyyətləri əks etdirir. BP qrupunun auditorları olan "Ernst & Young" şirkəti məlumatların düzgünlüyünə şirkətdən kənar zəmanət verir. Onların vəzifəsi bu hesabatda verilmiş rəqəm və açıqlamaların düzgünlüyü və sənədlərə əsaslandığını, bizim 2011-ci ildə Azərbaycandakı fəaliyyətlərimizlə bağlı əsas məsələlərin hesabatda tarazlaşdırılmış təqdimatını təmin etmək olub.

BP davamlı inkişaf barədə necə hesabat verir
bp.com/sustainability

BP qrupunun gəlirləri və xərcləri üzrə ümumi hesabat
bp.com/summaryreview

Rəylər

2010-cu ilin Davamlı inkişaf haqqında hesabatı Azərbaycan və ingilis dillərində nəşr edildi və həm şirkət daxilində, həm də şirkətdən kənar çap və elektron variantda geniş şəkildə yayıldı. Bütün maraqlı tərəflərə hesabatın bir nüsxəsi göndərildi və onlardan öz rəy və təkliflərini verməsi xahiş olundu. Biz, həmçinin, kütləvi-informasiya vasitələrinin nümayəndələri, tələbələr və qeyri-hökumət təşkilatları (QHT) da daxil olmaqla, 200 nəfərdən çox şəxslə birbaşa rəy sorğusu üçün görüşlər təşkil etdik. Ümumiyyətlə onların rəyi müsbət oldu.

Tələbələr

Bakı Dövlət Universiteti, Dövlət İdarəetmə Akademiyası, Dövlət İqtisadiyyat Universiteti, Dövlət Neft Akademiyası, Qafqaz Universiteti və Xəzər Universitetinin tələbələri birgə rəy sorğusu görüşündə iştirak etdilər. İlk dəfə idi ki, Azərbaycandakı altı böyük ali təhsil müəssisəsinin tələbələri Davamlı inkişaf haqqında hesabatı müzakirə etmək üçün bir yere yığılmışdılar. İşə götürülmə ilə bağlı məsələlər və BP-nin təcrübə proqramı bu qrupu daha çox maraqlandırdı. Onlar əməkdaşların karyera inkişafı, Xəzər regionunda yeni texnologiyaların istifadəsi, şirkətdə komanda ruhunun yaradılması və sosial fəaliyyətlər haqqında daha çox məlumatın daxil edilməsini təklif etdilər.

Kütləvi informasiya vasitələri

Media mənsuqlarının rəyləri də əsasən müsbət oldu və 2010-cu ilin hesabatı əvvəlki ildə olduğu kimi əhatəli və informativ hesab edildi. Gələcək üçün təkliflər əsasən "Əməliyyatlarımız" bölməsində daha çox texniki təfərrüatların verilməsi üzərində cəmləndi. Digər təkliflərə Azərbaycan dilinə tərcümənin daha da yaxşılaşdırılması daxil idi.

Vətəndaş cəmiyyəti

Vətəndaş cəmiyyətinin nümayəndələri hesabatı çox informativ hesab etdilər. Onlar məmnuniyyətlə qeyd etdilər ki, BP əvvəl verdikləri tövsiyələrin bir çoxunu qəbul edib və onlar 2010-cu il nəşrində öz əksini tapıb. Onların əsas təklifi ətraf mühitin idarə edilməsi, xüsusən də Xəzər dənizində ekoloji proqramlar barədə daha çox məlumatın daxil edilməsinə aid idi. Alınan rəylərdən aydın oldu ki, onlar gələcək hesabatlarda davamlı inkişafı bağlı layihələrin həyata keçirilməsi üçün BP ilə müqaviləsi olan QHT-lər barədə daha çox məlumat verilməsini istəyirlər.

Bizim cavabımız

Aldığımız rəylərə cavab olaraq biz bu hesabatı əməkdaşlarımızın Azərbaycanda ictimai fəaliyyətləri, onların təhsil imkanları və BP-nin komanda ruhu yaratmaq üçün işləri barədə daha çox məlumat daxil etdik. Bundan başqa, biz diaqramlardan daha çox istifadə etməklə rəqəmləri daha əyani etməyə çalışdıq və biri BP-nin dəniz qurğularında dövrü təmir işləri, digəri isə, maraqlı tərəflərin təklif etdikləri kimi, Xəzər regionunda istifadə edilən yenilikçi texnologiyalar barədə olmaqla, hesabatı iki konkret misal daxil etdik.

Biz Azərbaycanda çəkdiyimiz xərclər, işə götürmə təcrübəmiz, əməyin təhlükəsizliyi və ətraf mühitin qorunması ilə bağlı icra göstəricilərimiz və gəlirlərin şəffaflığını yaxşılaşdırmaq üçün birgə söylərimizə uyğun olaraq, Azərbaycan hökumətinə ödənişlərimiz barədə məlumatları açıqlamaqda davam edirik.

Etik və məxfiliklə bağlı səbəblərə görə, həmçinin BP qrupunun siyasətinə uyğun olaraq, biz ayrı-ayrı işçilərimizə və ya podratçılarımıza ödənilən əmək haqlarının məbləği və kommersiya baxımından həssas məlumatları açıqlamırıq. BP qrupunun bütün dünyada gəlirləri və xərcləri üzrə ümumi məlumatı şirkətin 2011-ci il üçün illik hesabatında oxumaq olar.

Əgər bu hesabatla bağlı rəy və təklifləriniz olarsa, lütfən, bizimlə axırıncı səhifədə verilmiş ünvan və telefonlar vasitəsi ilə əlaqə saxlayın.

Araz Yusubov
Şəffaflıq və ictimaiyyətə hesabatların verilməsi qrupunun rəhbəri, BP AGT

Necə...

... Xəzər Enerji Mərkəzinə necə getmək olar?

Xəzər Enerji Mərkəzi (XEM) Bakının mərkəzindən 55km məsafədə, Salyan şosesinin yaxınlığındakı Səngəçal neft və qaz terminalında yerləşir. Səfərlər pulsuzdur və bazar ertəsindən şənbəyədək saat 10.00 və 16.00 arasında həyata keçirilir.

XEM-ə bütün səfərlər əvvəlcədən təşkil olunur. Məktəblilərin və universitet tələbələrinin səfərləri onların valideynləri və ya müəllimləri tərəfindən müşayiət olunur. Yaşlılar (16 və daha çox yaşlı) səfərdən qabaq adlarını və şəxsiyyət vəsiqələrinin nömrələrini təqdim etməlidirlər.

Telefonlar: +994 (0)12 446 8181 / 446 8141

E-poçt: cec@bp.com

cec.az

... necə müqavilə bağlamaq olar?

Biznes E-mərkəzinə, bizim inkişaf layihələrimiz və tədarük sistemimizin necə işlədiyi barədə məlumatların yerləşdirildiyi veb-portalımıza daxil olun:

ecbaku.com

... icma proqramı qrantı üçün necə müraciət etmək olar?

İcma proqramı qrantları ilə bağlı veb-saytımızda daha geniş məlumat alın: bp.com/xezer.

Bizimlə növbəti ünvanla da əlaqə saxlaya bilərsiniz: cdi@bp.com

... iş üçün necə müraciət etmək olar?

Veb-saytımızın Karyera bölməsinə baş çəkin: bp.com/xezer/karyera

Orada texniklərin işə götürülməsi proqramı, məzun və təcrübəçilərin işə götürülməsi proqramı və Azərbaycanda BP-nin təcrübəli peşəkarlar üçün iş elanları haqqında məlumat ala bilərsiniz.

Qeyd: Məzun və təcrübəçilərin işə götürülməsi kampaniyası adətən oktyabr ayında başlanır və bu barədə yerli mediada elan verilir.

... şikayət, narahatlıq doğuran məsələlər və sorğuları necə göndərmək olar?

Öz şikayətlərinizi, sizi narahat edən məsələləri və ya digər məlumatlarla bağlı sorğularınızı, zəhmət olmasa, icmalarla əlaqə üzrə məsul şəxslərə çatdırın:

Qaradağ, Abşeron, Hacıqabul, Ağsu, Kürdəmir

+994 (0)55 225 0251/225 0245

Ucar, Ağdaş, Yevlax, Goranboy

+994 (0)55 225 0257/225 0254

Samux, Şəmkir, Tovuz, Ağstafa

+994 (0)55 250 5831/225 0260

İctimai informasiya mərkəzlərinin nömrələri:

Kürdəmir +994 (0)145 505 45

Yevlax +994 (0)166 658 84

Gəncə +994 (0)22 573 890

bp.com/caspian/contactus

Təhlükəsizliklə əlaqədar şikayət və narahatlıqlarla bağlı, lütfən, 114 nömrəsinə zəng edin.

... problemlə məsələləri necə qaldırmaq olar?

24 saat fəaliyyət göstərən "OpenTalk" un telefon nömrələrindən istifadə edin:

Azərbaycan: +994 (0)12 497 9888

Beynəlxalq xətt: +1 704 540 2242

Faks: +1 704 556 0732

Məktub: BP OpenTalk, 13950 Ballantyne Corporate Place, PMB 3767, Charlotte, NC 28277, USA.

Onlayn forma: opentalkweb.com

"OpenTalk" haqqında əlavə suallar Azərbaycanda BP-yə ünvanlana bilər.

Əlavə məlumatlar

Bizimlə əlaqə saxlayın

Araz Yusubov
Şəffaflyq və ictimaiyyətə hesabatların verilməsi
qrupunun rəhbəri

Tamam Bayatlı
Xarici əlaqələr üzrə menecer

BP AGT regionu, Hyatt tauer 3,
2-ci mərtəbə, İzmir küçəsi 1033,
Bakı, Azərbaycan

Qeyd və təkliflər bu ünvdan onlayn
göndərilə bilər:
bp.com/caspian/contactus

Öz qeyd və təkliflərinizi təqdim etmək və ya
suallar vermək üçün əlaqələr və şirkətxarici
işlər şöbəsinə +994 (0)12 497 9000 nömrəli
telefonla zəng vurun

bp.com/xezer

Bu sayt Xəzər regionunda müxtəlif enerji layihələri haqqında əsas məlumat mənbəyidir. Buraya layihələrin təfərrüatları, xəbərlər, ətraf mühit və sosial sahəyə təsirin qiymətləndirilməsi, layihələri tənzimləyən hüquqi sənədlər, kredit təşkilatlarının hesabatları, vətəndaş cəmiyyətinin monitoring hesabatları və bizim onlara cavablarımız, Azərbaycanda BP-nin Davamlı inkişaf haqqında əvvəlki hesabatları və digər sənədlər daxildir. Sayt ikidillidir və müntəzəm şəkildə yenilənir.

bp.com

Bu saytda BP qrupunun strategiya və dəyərlərinin təfərrüatları haqqında məlumatlar, onun Xəzər və Qafqaz regionunda, eləcə də digər yerlərdə fəaliyyət və əməliyyatları haqqında hesabatlar, həmçinin qrupun Davamlı inkişaf haqqında xülasələri yerləşdirilib.

ecbaku.com

Bu saytda inkişaf layihələri haqqında ən son xəbərlər, BP və digər beynəlxalq və yerli şirkətlərlə işləməyin yolları barədə faydalı məlumatlar yerləşdirilib.

Minnətdarlıqlar

Dizayn Maxmedia MMC

Çap Max Offset nəşriyyat evi

Foto-şəkillər Çingiz Səmədzadə, Mehmet Binay, Styuart Konvey, Şahin Abasəliyev

Kağız Bu hesabat yenidən emal olunmuş kağız üzərində çap olunub. Bu kağıza müstəqil yoxlama tərəfindən Meşə işləri üzrə İdarəçilər Şurasının (FSC) qaydalarına uyğun şəhadətnamə verilib.

Afaq Sultanova Cüdo 57 kq • Cəbrayıl Həsənov Sərbəst güləş 66 kq • İlham Zəkiyev Cüdo 100 kq+
Oloxan Musayev Nüvə atma F54/55/56 • Oleq Panyutin Üç təkənla tullanma F12 • Fəridə Əzizova Taekvondo 67 kq
Rövşən Bayramov Yunan-roma güləşi 55 kq

Azərbaycan yığması: onların gələcəyinə dəstək veririk

BP Azərbaycanda öz fəaliyyətinin 20-illiyini qeyd edərkən, biz London 2012 Oyunları üçün Milli Olimpiya Komitəsi və Milli Paralimpiya Komitəsinə verdiyimiz dəstəkdən qürur duyuruq. Biz, həmçinin, çox böyük məmnuniyyətlə yeddi Azərbaycan idmançısına dəstək veririk və onların nailiyyətlərini izlədikcə, BP bütün ölkənin həyəcanını bölüşəcək.

Rəsmi tərəfdaş